

Prop.
1987/88: 114

Regeringens proposition

1987/88: 114

med förslag till ändring i lagen (1973:370) om
arbetslöshetsförsäkring, m. m.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 10 mars 1988.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Ingela Thalén

Propositionens huvudsakliga innehåll

Ersättningsnivåer

I propositionen föreslås en höjning av den högsta dagpenningnivån i arbetslöshetsförsäkringen till 425 kr. den 4 juli 1988 och till 450 kr. den 2 januari 1989. Vid samma tidpunkter föreslås stödbeloppet i det kontanta arbetsmarknadsstödet (KAS) höjt till 149 kr. resp. 158 kr. och de tre nivåerna på utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering till 425, 255 och 181 kr. resp. 450, 270 och 191 kr.

Fr. o. m. år 1990 anpassas den högsta dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen och stödbeloppet i KAS samt nivåerna på utbildningsbidragen årligen till löneutvecklingen för vuxna arbetare inom egentlig industri. Samma högsta och lägsta dagpenning skall gälla inom alla arbetslöshetskassor. Som lägsta dagpenning skall stödbeloppet i KAS gälla.

Kompensationsnivåer och ersättningsvillkor

Dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen skall i fortsättningen utgå med högst 90 % av den försäkrades dagsförtjänst. För den som får ålderspension får kompensationsnivån vara högst 65 % av dagsförtjänsten. Från dagpenningen skall göras pensionsavdrag med 1/260 av årspensionen.

Karensdagarna i arbetslöshetsförsäkringen och KAS föreslås bli borttagna. Avstängningstiden föreslås samtidigt förlängd med fem ersättningsdagar för den som frivilligt utan giltig anledning har lämnat ett arbete eller som har skilts från ett arbete på grund av otillbörligt uppförande.

Arbetslöshetsersättning får enligt förslaget inte utgå i samband med studier om det inte finns särskilda skäl.

Prop. 1987/88:114

Statsbidrag och finansiering av statens kostnader

Statsbidraget till de erkända arbetslöshetskassorna skall utgå för hela den utbetalade arbetslöshetsersättningen och skall betalas ut samtidigt med ersättningen. Statsbidraget behöver härigenom inte regleras i efterhand.

Statsbidragen till de erkända arbetslöshetskassorna och till permitteringslöneersättningen skall finansieras genom arbetsgivaravgifter. Till arbetslöshetsförsäkringens finansiering skall därutöver bidra medlemsavgifter från kassorna. Statens kostnader för KAS och utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering skall däremot finansieras helt över anslag på statsbudgeten.

Medlemsavgifter m. m.

De ökade kostnaderna som föranleds av att statsbidraget skall utgå för hela den utbetalade ersättningen kompenseras genom att arbetslöshetskassorna åläggs att betala en viss del av medlemsavgifterna till staten (finansieringsavgift). Varje kassa skall vidare betala en utjämningsavgift, som skall användas för att åstadkomma en utjämning av skillnaderna i medlemsavgifter mellan de olika kassorna.

Arbetslöshetskassornas fonder

De ändrade reglerna för statsbidrag innebär att arbetslöshetskassorna inte längre skall behöva avsätta medel i särskilda fonder. Dessa skall lösas upp.

Permitteringslöneersättningen

Permitteringslöneersättningen föreslås höjd den 1 juli 1988 till i normalfallet 375 kr. per dag och till 290 kr. per dag vid väderpermittering. Antalet statsbidragsberättigade dagar vid väderpermittering ökas med 20 från samma tidpunkt.

Ändringarna i ersättningsvillkoren för arbetslöshetsersättning och av statsbidraget till arbetslöshetskassorna samt av medlemsavgifterna och fonderingskravet föreslås träda i kraft den 1 januari 1989.

Lagförslagen i denna proposition har granskats av lagrådet. Propositionen innehåller därför tre huvuddelar: lagrådsremissen (s. 19), lagrådets yttrande (s. 87) och föredragande statsrådets ställningstaganden till lagrådets synpunkter (s. 89).

Den som vill ta del av samtliga skäl för lagförslagen måste därför läsa alla tre delarna.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Dagpenning *utges* med lägst 140 och högst 400 kronor om inte annat följer av denna lag. Arbetslöshetskassan beslutar om dagpenningens storlek.

Föreslagen lydelse

17 §²

Dagpenning *lämnas* med lägst 149 och högst 425 kronor om inte annat följer av denna lag. Arbetslöshetskassan beslutar om dagpenningens storlek.

Denna lag träder i kraft den 4 juli 1988.

¹ Lagen omtryckt 1982:432.

² Senaste lydelse 1987:401.

Lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant
arbetsmarknadsstöd

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §²

Kontant arbetsmarknadsstöd *ut-*
ges med 140 kronor per dag.

Kontant arbetsmarknadsstöd
lämnas med 149 kronor per dag.

Till den som söker deltidsarbete eller i annat fall är arbetslös under del av vecka utgår arbetsmarknadsstöd med det antal ersättningsdagar per vecka som följer av en av regeringen fastställd omräkningstabell.

Arbete som har utförts enligt lagen (1983:1070) om arbete i ungdomslag hos offentliga arbetsgivare skall jämföras med arbete på heltid.

Denna lag träder i kraft den 4 juli 1988.

¹ Lagen omtryckt 1982:433.

² Senaste lydelse 1987:402.

Lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 7 § lagen (1981:691) om socialavgifter skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 kap.
7 §¹

Arbetsmarknadsavgifter förs till staten för finansiering av

1. arbetslöshetsersättning enligt lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,

2. utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering,

3. bidrag till permitteringslöneersättning.

Arbetsmarknadsavgifter förs till staten för finansiering av

1. arbetslöshetsersättning enligt lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,

2. bidrag till permitteringslöneersättning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988.

¹ Senaste lydelse 1984:1010.

Lag om ändring i lagen (1973:370) om
arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring¹

- dels* att 13 och 18 §§ skall upphöra att gälla,
- dels* att rubrikerna närmast före 20 och 56 §§ skall utgå,
- dels* att 4, 11, 14–17, 20–21, 30, 45, 54, 56–57 och 61 §§ samt rubrikerna närmast före 54 och 57 §§ skall ha följande lydelse,
- dels* att rubriken närmast före 13 § skall lyda "Ersättningstidens längd".

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*4 §²

- Ersättning vid arbetslöshet tillkommer försäkrad som
1. är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete,
 2. är beredd att antaga erbjudet lämpligt arbete under tid för vilken han icke anmält hinder som kan godtagas av arbetslöshetskassan,
 3. är anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen i den ordning som arbetsmarknadsstyrelsen föreskriver,
 4. icke kan erhålla lämpligt arbete.

Ersättning enligt denna lag lämnas inte till den som deltar i utbildning om det inte finns särskilda skäl. Närmare föreskrifter om tillämpningen av denna bestämmelse meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Företagare anses arbetslös, när hans personliga verksamhet i rörelsen har upphört annat än tillfälligt, om icke arbetsmarknadsstyrelsen av särskilda skäl föreskriver annat.

I stället för denna lag tillämpas lagen (1983:1070) om arbete i ungdomslag hos offentliga arbetsgivare för den som har fyllt arton men inte tjugo år och som har

1. anvisats arbete i ungdomslag eller fått rätt till sådan anvisning,
2. avstängts eller skilts från en anställning i ungdomslag, eller
3. frivilligt lämnat en sådan anställning och därefter inte utfört förvärvsarbete under minst tjugo dagar eller i stället för förvärvsarbete deltagit i utbildning.

11 §

Ersättning utgår i form av ett för dag beräknat belopp (dagpenning).

Under en kalendervecka får summan av antalet ersatta och arbetade dagar samt *karens- och* avstängningsdagar uppgå till högst fem.

Under en kalendervecka får summan av antalet ersatta och arbetade dagar samt avstängningsdagar uppgå till högst fem.

¹ Lagen omtryckt 1982:432.

² Senaste lydelse 1983:1071.

14 §

Ersättning utgår under längst 300 dagar från det karensvillkoret uppfyllts (ersättningsperiod). Har försäkrad uppnått 55 års ålder innan ersättningsperioden gått till ända är perioden i stället 450 dagar.

Ersättning utgår under längst 300 dagar (ersättningsperiod). Har försäkrad uppnått 55 års ålder innan ersättningsperioden gått till ända är perioden i stället 450 dagar.

I ersättningsperioden inräknas i fall som avses i 10 § ersättningstid i den andra arbetslöshetskassan.

Ersättningsrätten upphör vid utgången av månaden före den under vilken den försäkrade fyller 65 år.

15 §

Om arbetslöshet upphör innan ersättningsperioden gått till ända, har den försäkrade, om annat *ej* följer av 16 §, rätt till ersättning under återstående antal dagar av perioden vid ny arbetslöshet, även om han då *ej* uppfyller arbets- och karensvillkoret.

Om arbetslöshet upphör innan ersättningsperioden gått till ända, har den försäkrade, om annat *inte* följer av 16 §, rätt till ersättning under återstående antal dagar av perioden vid ny arbetslöshet, även om han då *inte* uppfyller arbetsvillkoret.

Har ersättningsperioden gått till ända men har den försäkrade under perioden *ånyo* uppfyllt arbetsvillkoret, utgår ersättning under ytterligare ersättningsperiod. Därvid skall dock karensvillkoret *ånyo* uppfyllas. Den nya perioden räknas från inträdet av den arbetslöshet då den försäkrade senast uppfyllde arbetsvillkoret.

Har ersättningsperioden gått till ända men har den försäkrade under perioden *på nytt* uppfyllt arbetsvillkoret, utgår ersättning under ytterligare *en* ersättningsperiod. Den nya perioden räknas från inträdet av den arbetslöshet då den försäkrade senast uppfyllde arbetsvillkoret.

16 §

Har en sammanhängande tid av tolv månader, *vari icke* inräknas tid som avses i 8 §, förflutit från det försäkrad senast uppbar ersättning, föreligger rätt till ersättning endast om den försäkrade *ånyo* uppfyller arbets- och karensvillkoret.

Har en sammanhängande tid av tolv månader, *i vilken inte* inräknas tid som avses i 8 §, förflutit från det den försäkrade senast uppbar ersättning, föreligger rätt till ersättning endast om den försäkrade *på nytt* uppfyller arbetsvillkoret.

17 §³

Dagpenning lämnas med *lägst* 149 och *högst* 425 kronor om *inte* annat följer av denna lag. Arbetslöshetskassan beslutar om dagpenningens storlek.

Dagpenning lämnas *högst* med *det belopp som regeringen för varje år fastställer*. *Beloppet utgör 450 kronor multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan den genomsnittliga tidlönen jämte ackordstillägg för vuxna industriarbetare avseende andra kvartalet året före det som*

³ Lydelse enligt lagförslag 1.

beloppet avser och motsvarande lön andra kvartalet år 1988.

Dagpenning lämnas lägst med det belopp som bestäms enligt reglerna i 18 § första stycket lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd. Detta gäller dock inte vid nedsättning av dagpenning enligt bestämmelserna i 21 § förevarande lag.

Dagpenning avrundas till närmaste hela kronor.

20 §⁴

Dagpenning får ej utgå med högre belopp i förhållande till den försäkrades dagsförtjänst än som framgår av en av arbetsmarknadsstyrelsen fastställd överförsäkringstabell.

Dagpenning lämnas med 90 procent av den försäkrades dagsförtjänst, om inte annat följer av 17 § första stycket och andra stycket första meningen. Dagpenning till en försäkrad som har tillerkänts ålderspension i form av folkpension, allmän tilläggspension eller annan pension som utgår på grund av förvärvsarbete, lämnas med 65 procent av den försäkrades dagsförtjänst, med den begränsning som följer av 17 § första stycket.

Med dagsförtjänst avses en femtedel av veckoinkomst eller, i fråga om försäkrad med månadslön, en tjugotvåendel av den månadsinkomst, som den försäkrade före arbetslöshetens inträde vanligen åtnjöt under arbetstid som var normal för den försäkrade. Föreligger särskilda omständigheter, får arbetsmarknadsstyrelsen medge att större andel av medlems inkomst än som nu sagts skall utgöra medlemmens dagsförtjänst.

Med dagsförtjänst avses en femtedel av *den* veckoinkomst eller, i fråga om försäkrad med månadslön, en tjugotvåendel av den månadsinkomst, som den försäkrade före arbetslöshetens inträde vanligen åtnjöt under arbetstid som var normal för den försäkrade. Föreligger särskilda omständigheter, får arbetsmarknadsstyrelsen medge att större andel av medlems inkomst än som nu sagts skall utgöra medlemmens dagsförtjänst.

Saknas underlag för beräkning av dagsförtjänsten enligt andra stycket, skall som medlemmens dagsförtjänst räknas den i orten vanliga arbetsförtjänsten per arbetsdag för arbetstagare inom samma yrke och med samma arbetsförmåga som medlemmen.

Utän hinder av bestämmelserna i första—tredje styckena får dagpenning till försäkrad som uppfyllt arbetsvillkoret huvudsakligen genom arbetsmarknadsutbildning eller yrkesinriktad rehabilitering för vilken statligt utbildningsbidrag har utgått bestämmas till belopp som motsvarar utbildningsbidraget.

Åtnjuter medlem med anledning av arbetslöshet fortlöpande ersättning från annan än erkänd arbetslöshetskassa, får dagpenning utges högst med

⁴ Senaste lydelse 1986:409.

belopp som motsvarar skillnaden mellan det högsta belopp som får utgå enligt första–fjärde styckena och ersättningen.

21 §⁵

Sedan försäkrad erhållit ålderspension skall han eller hon, när ansökan om ersättning därefter första gången görs under verksamhetsåret, inplaceras i avdragsklass enligt en av arbetsmarknadsstyrelsen fastställd pensionsavdragstabell. Dagpenning skall, sedan den fastställts enligt bestämmelserna i 20 § första stycket, nedsättas med det mot avdragsklassen svarande avdragsbeloppet. Ersättning som understiger tio kronor för dag utbetalas ej.

Rätten till ersättning upphör, när den försäkrade börjar uppbära ålderspension med en tjänstetidsfaktor som uppgår till 0,8 eller mer och pensionen utgår på grund av förvärvsarbete. Vad som nu har sagts gäller dock inte tilläggspension i form av ålderspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Dagpenning som har fastställts enligt 20 § första stycket andra meningen skall sättas ned med 1/260 av årspensionen. Ersättning som understiger tio kronor per dag utbetalas inte.

30 §⁶

Är det sannolikt att arbete som avses i 29 § skulle ha varat högst fem dagar eller mer än fem men högst tio dagar eller mer än tio dagar, utgör avstängningstiden fem, tio respektive 20 ersättningsdagar. I avstängningstiden inräknas endast dagar för vilka karenstid skulle ha tillgodoräknats eller dagpenning skulle ha utgått, om avstängningen inte hade skett, eller dagar under vilka den försäkrade har utfört förvärvsarbete. Den totala avstängningstiden får dock inte överstiga 14, 28 respektive 56 kalenderdagar.

Är det sannolikt att arbete som avses i 29 § skulle ha varat högst fem dagar eller mer än fem men högst tio dagar eller mer än tio dagar, utgör avstängningstiden fem, tio respektive 20 ersättningsdagar. I fall som avses i 29 § 1–2 utgör dock avstängningstiden tio, 15 respektive 25 ersättningsdagar. I avstängningstiden inräknas endast dagar för vilka dagpenning skulle ha utgått, om avstängningen inte hade skett, eller dagar under vilka den försäkrade har utfört förvärvsarbete. Den totala avstängningstiden får inte överstiga 14, 28 respektive 56 kalenderdagar. I fall som avses i 29 § 1–2 gäller i stället att denna tid inte får överstiga 28, 42 respektive 70 kalenderdagar.

⁵Senaste lydelse 1984:513.

⁶Senaste lydelse 1984:513.

Inträffar under avstängningstiden förhållande som avses i 29 §, beräknas ny avstängningstid i enlighet med bestämmelserna i första stycket, om inte den nya avstängningstiden ryms inom den löpande avstängningstiden.

Är det uppenbart att en försäkrad ej vill antaga lämpligt arbete, såsom då den försäkrade vid upprepade tillfällen antingen har avvisat erbjudet sådant arbete eller lämnat sitt arbete frivilligt utan giltig anledning, skall den försäkrade vara avstängd till dess han eller hon utfört förvärvsarbete under 20 dagar.

Avstängningstiden räknas från den dag då det förhållande som anges i 29 § inträffat.

45 §⁷

Erkänd arbetslöshetskassas stadgar skall i tillämpliga delar och i enlighet med denna lag avfattas enligt normalstadgar som fastställs av arbetsmarknadsstyrelsen.

Stadgarna skall ange

1. kassans firma,
2. kassans verksamhetsområde med uppgift huruvida kassan är avsedd för anställda eller företagare eller för bådadåda kategorierna,
3. den ort inom riket där kassans styrelse skall ha sitt säte,
4. de villkor som skall gälla för inträde i kassan och för uteslutning av medlem,
5. vad som skall gälla beträffande medlemmarnas förmåner och skyldigheter i arbetslöshetsförsäkringen samt ordningen för utbetalning av ersättning,
6. storleken av de fasta avgifter, som skall erläggas till kassan, och ordningen för avgifternas erläggande,
7. påföljden av försummelse att till kassan erlægga fast avgift eller uttaxerat belopp,

8. grunderna för fondbildning,

9. bestämmelser angående fondmedels placering och värdehandlingars förvarande,

10. antalet styrelseledamöter, revisorer och suppleanter för dem, sättet för deras tillsättande och tiden för deras uppdrag,

11. bestämmelser om föreningsstämma och hur dess befogenhet skall utövas,

12. om föreningsstämmans befogenhet skall utövas av därtill utsedda ombud, antalet ombud, hur de skall utses samt tiden för deras uppdrag,

13. tid för ordinarie föreningsstämma,

14. det sätt varpå kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlem-

8. antalet styrelseledamöter, revisorer och suppleanter för dem, sättet för deras tillsättande och tiden för deras uppdrag,

9. bestämmelser om föreningsstämma och hur dess befogenhet skall utövas,

10. om föreningsstämmans befogenhet skall utövas av därtill utsedda ombud, antalet ombud, hur de skall utses samt tiden för deras uppdrag,

11. tid för ordinarie föreningsstämma,

12. det sätt varpå kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlem-

⁷ Senaste lydelse 1987:1255.

Nuvarande lydelse

marnas eller ombudens kännedom samt den tid före stämman då förslag, som enskild medlem önskar få behandlat, skall vara styrelsen tillhanda och den tid då föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,

15. hur vid kassans upplösning skall förfaras med kassans behållna tillgångar.

Stadgarna får ej utan medgivande av arbetsmarknadsstyrelsen innehålla annat än som angivits i andra stycket.

Bestämmelserna i andra stycket 10 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Avgifter och uttaxering

Erkänd arbetslöshetskassa skall till verksamhetens bedrivande uttaga fasta medlemsavgifter. Dessa skall vara så bestämda att de i förening med andra för verksamheten avsedda inkomster får antagas förslå till betalning av utfästa ersättningar, förvaltningskostnader och övriga kassan åliggande utgifter samt föreskriven fondbildning.

Föreslagen lydelse

marnas eller ombudens kännedom samt den tid före stämman då förslag, som enskild medlem önskar få behandlat, skall vara styrelsen tillhanda och den tid då föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,

13. hur vid kassans upplösning skall förfaras med kassans behållna tillgångar.

Bestämmelserna i andra stycket 8 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Avgifter och uttaxering m. m.

54 §

En erkänd arbetslöshetskassa skall ta ut fasta medlemsavgifter. Dessa skall vara så bestämda att de i förening med andra inkomster får antas förslå till betalning av kassans förvaltningskostnader samt den betalningsskyldighet som kassan har enligt 57 § och övriga utgifter.

Av en enskilt ansluten medlem får en erkänd arbetslöshetskassa i den fasta medlemsavgiften dessutom ta ut ett belopp som täcker skäliga extra administrationskostnader för medlemskapet.

56 §

Erkänd arbetslöshetskassa skall såsom fond avsätta tillgångar, motsvarande per medlem räknat minst summan av förvaltningskostnader per medlem under det sistförflutna räkenskapsåret och en tredjedel av det genomsnittliga ersättningsbelopp kassan utgivit per ersättningsdag och medlem under det sistförflutna räkenskapsåret, efter avdrag för preliminär skatt, multiplicerat med det genomsnittliga antalet ersättningsdagar per medlem under de fem senaste åren.

En erkänd arbetslöshetskassas inkomster som inte har använts för löpande utgifter under verksamhetsåret skall användas för sådana utgifter följande verksamhetsår.

En erkänd arbetslöshetskassas eget fria kapital får inte överstiga ett belopp motsvarande 50 kronor per medlem.

Om särskilda skäl föreligger, får arbetsmarknadsstyrelsen föreskriva att såsom fond skall avsättas annat belopp än som följer av första stycket.

Intill dess kassan varit i verksamhet under fem år, skall arbetsmarknadsstyrelsen årligen bestämma fondens minimibelopp.

Utbetalning av ersättning får ej påbörjas, förrän arbetsmarknadsstyrelsen med hänsyn till kassans tillgångar samt kassans ekonomiska ställning i övrigt lämnat medgivande till det.

Överskott på verksamheten skall tillföras fonden.

Fonden får tas i anspråk endast i den mån kassans inkomster ej förslår till täckande av kassans löpande utgifter.

Kapitalplacering

Fondens tillgångar skall redovisas i en eller flera av följande former

1. obligationer som utfärdats av staten, kommun, Sveriges allmänna hypoteksbank eller Konungariket Sveriges stadshypotekskassa.

2. obligationer som garanterats av staten eller kommun,

3. obligationer eller andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar, som offentligen utbjudits av svenskt bankaktiebolag, Sveriges investeringsbank aktiebolag eller Nordiska investeringsbanken, med undantag av sådana förskrivningar, som medför rätt till betalning först efter utfärdarens övriga fordringsägare (förlagsbevis),

4. andra skuldförbindelser som utfärdats eller garanterats av staten eller kommun eller som utfärdats av riksbanken, bankaktiebolag, sparbank eller central förningsbank,

5. intill högst en femtedel av fondens tillgångar i skuldförbindelser,

Finansieringsbidrag

57 §^s

En erkänd arbetslöshetskassa skall för varje medlem som fanns i kassan vid utgången av det senast förflutna verksamhetsåret till staten betala

1. för finansiering av statens kostnad för utbetalade arbetslöshetsersättningar ett belopp som motsvarar 35 procent av den under det löpande verksamhetsåret genomsnittligt utbetalade dagpenningen i kassan (finansieringsavgift), och

2. för finansiering av ett för kassorna gemensamt utjämningsbidrag ett belopp som motsvarar tre procent av den gällande högsta dagpenningen (utjämningsavgift).

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om tid och sätt för betalningarna samt om utjämningsbidrag.

^s Senaste lydelse 1987:638.

för vilka kassan har säkerhet i form av panträtt på grundval av in-teckning i annan fastighet än industri-fastighet eller i tomträtt inom tre fjärdedelar av senast fastställda taxeringsvärde, varvid i taxeringsvärdet på jordbruksfastighet icke får medräknas taxeringsvärdet på växande skog; dock skall byggnad, för att in-teckning i fastigheten skall godkännas, vara brandförsäkrad i svensk försäkringsanstalt eller i ut-ländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i landet, eller

6. med arbetsmarknadsstyrel-sens medgivande i fastighet, av-sedd för kassans verksamhet, var-vid i fråga om brandförsäkring skall gälla vad som anges i 5.

Utan hinder av första stycket får ett belopp, som motsvarar högst en tiondel av fonden, redovisas i and-ra värdehandlingar än som avses i första stycket 1–6, dock ej i aktier eller andelar i aktiefond.

61 §

Räkenskapsavslutning skall ske för kalenderår.

I balansräkningen skall som skuld upptas ett belopp, som minst motsvarar det för kassan föreskriv-na lägsta fondbeloppet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, arbetsmarknadssty-relsen får utfärda närmare föreskrifter om arbetslöshetskassas löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning samt därvid, om särskilda skäl föreligger, meddela regler som avviker från bokföringslagen (1976:125).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Bestämmelserna i 17 § tillämpas första gången när dagpenning som skall gälla fr. o. m. den 1 januari 1990 bestäms. För perioden den 2 januari – den 31 december 1989 skall dagpenning lämnas med högst 450 kronor och lägst 158 kronor, om inte annat följer av lagen.

För den som vid ikraftträdandet får arbetslöshetsersättning tillsammans med ålderspension gäller 20 och 21 §§ i sin äldre lydelse till dess den pågående ersättningsperioden har gått till ända. För annan försäkrad som vid ikraftträdandet uppbär arbetslöshetsersättning får den då utgående dagpenningen inte sättas ned till följd av bestämmelserna i 20 § första stycket första meningen meningen så länge den påbörjade arbetslöshetspe-rioden pågår.

Vid avstängning i fall som avses i 29 § 1–2 som grundar sig på en händelse som har inträffat före den 1 januari 1989 gäller 30 § i sin äldre lydelse.

De behållna fondmedel som finns hos varje erkänd arbetslöshetskassa när lagen träder i kraft skall lösas upp. Dock får varje kassa av fondmedlen behålla ett belopp motsvarande högst 50 kronor per medlem som eget fritt kapital. Vid upplösningen av de överskjutande fondmedlen skall kassorna i tillämpliga delar följa de föreskrifter som enligt 45 § andra stycket 13 finns i kassans stadgar om hur det vid kassans upplösning skall förfaras med kassans behållna tillgångar.

Lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd¹

dels att 13 § skall upphöra att gälla,

dels att 4, 11, 14–16, 18 och 27 §§ skall ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 13 § skall lyda "Ersättningstidens längd".

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Kontant arbetsmarknadsstöd vid arbetslöshet tillkommer den som

1. har fyllt 20 år,
2. är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete för arbetsgivarers räkning minst tre timmar varje arbetsdag och i genomsnitt minst 17 timmar i veckan,
3. är beredd att antaga erbjudet lämpligt arbete under tid för vilken han icke anmält hinder som kan godtagas,
4. är anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen i den ordning som arbetsmarknadsstyrelsen föreskriver,
5. icke kan erhålla lämpligt arbete.

Ersättning enligt denna lag lämnas inte till den som deltar i utbildning om det inte finns särskilda skäl. Närmare föreskrifter om tillämpningen av denna bestämmelse meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Företagare anses arbetslös, när hans personliga verksamhet i rörelsen har upphört annat än tillfälligt, om icke arbetsmarknadsstyrelsen av särskilda skäl föreskriver annat.

11 §

Kontant arbetsmarknadsstöd utgår i form av ett för dag beräknat belopp. Under en kalendervecka får summan av antalet ersatta och arbetade dagar samt *karens- och* avstängningsdagar uppgå till högst fem.

Kontant arbetsmarknadsstöd utgår i form av ett för dag beräknat belopp. Under en kalendervecka får summan av antalet ersatta och arbetade dagar samt avstängningsdagar uppgå till högst fem.

14 §³

Kontant arbetsmarknadsstöd utgår under längst 150 dagar *från det karensvillkoret uppfyllts* (ersättningsperiod), om *ej* annat följer av

Kontant arbetsmarknadsstöd utgår under längst 150 dagar (ersättningsperiod), om *inte* annat följer av 15 § sista stycket. Har stödtaga-

¹ Lagen omtryckt 1982:433.

² Senaste lydelse 1985:503.

³ Senaste lydelse 1984:514.

15 § sista stycket. Har stödtagaren uppnått 55 års ålder innan ersättningsperioden gått till ända, är perioden i stället 300 dagar. Sedan stödtagaren uppnått 60 års ålder, är ersättningsperioden 450 dagar.

ren uppnått 55 års ålder innan ersättningsperioden gått till ända, är perioden i stället 300 dagar. Sedan stödtagaren uppnått 60 års ålder, är ersättningsperioden 450 dagar.

Rätten till kontant arbetsmarknadsstöd upphör vid utgången av månaden före den under vilken den arbetslöse fyller 65 år eller när han dessförinnan börjar uppbära hel ålderspension, hel förtidspension eller helt sjukbidrag enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

15 §⁴

Om arbetslöshet upphör innan ersättningsperioden gått till ända, har stödtagaren, om annat *ej* följer av 16 §, rätt till kontant arbetsmarknadsstöd under återstående antal dagar av perioden vid ny arbetslöshet, även om han då *ej* uppfyller arbetsvillkoret *och karensvillkoret*.

Om arbetslöshet upphör innan ersättningsperioden gått till ända, har stödtagaren, om *inte* annat följer av 16 §, rätt till kontant arbetsmarknadsstöd under återstående antal dagar av perioden vid ny arbetslöshet, även om han då *inte* uppfyller arbetsvillkoret.

Har ersättningsperioden gått till ända men har stödtagaren inom en tid av tolv månader dessförinnan uppfyllt arbetsvillkoret, utgår kontant arbetsmarknadsstöd under ytterligare ersättningsperiod. *Därvid skall dock karensvillkoret ånyo uppfyllas.* Den nya ersättningsperioden räknas från inträdet av den arbetslöshet, då stödtagaren senast uppfyllde arbetsvillkoret.

Har ersättningsperioden gått till ända men har stödtagaren inom en tid av tolv månader dessförinnan uppfyllt arbetsvillkoret, utgår kontant arbetsmarknadsstöd under ytterligare *en* ersättningsperiod. Den nya ersättningsperioden räknas från inträdet av den arbetslöshet, då stödtagaren senast uppfyllde arbetsvillkoret.

För den som regelbundet utför deltidsarbete under tid då han i övrigt är arbetslös får, om det finns särskilda skäl, regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetsmarknadsstyrelsen föreskriva begränsningar i ersättningsrätten.

16 §

Har en sammanhängande tid av tolv månader, *vari icke* inräknas tid som avses i 8 §, förflutit från det stödtagaren senast uppbar kontant arbetsmarknadsstöd, föreligger rätt till sådant stöd vid därefter inträffad arbetslöshet endast om stödtagaren då uppfyller arbetsvillkoret *och karensvillkoret*.

Har en sammanhängande tid av tolv månader, *i vilken inte* inräknas tid som avses i 8 §, förflutit från det stödtagaren senast uppbar kontant arbetsmarknadsstöd, föreligger rätt till sådant stöd vid därefter inträffad arbetslöshet endast om stödtagaren då uppfyller arbetsvillkoret.

⁴ Senaste lydelse 1984:514.

18 §⁵

Kontant arbetsmarknadsstöd lämnas med 149 kronor per dag.

Kontant arbetsmarknadsstöd lämnas med *det belopp som regeringen för varje år fastställer om inte annat följer av denna lag. Beloppet utgör 158 kronor multiplicerat med det jämförelsetal som fastställs enligt 17 § första stycket lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring. Beloppet avrundas till närmaste hela kronotal.*

Till den som söker deltidsarbete eller i annat fall är arbetslös under del av vecka utgår arbetsmarknadsstöd med det antal ersättningsdagar per vecka som följer av en av regeringen fastställd omräkningstabell.

Arbete som har utförts enligt lagen (1983:1070) om arbete i ungdomslag hos offentliga arbetsgivare skall jämföras med arbete på heltid.

27 §⁶

Är det sannolikt att arbete som avses i 26 § skulle ha varit högst fem dagar eller mer än fem men högst tio dagar eller mer än tio dagar, utgör avstängningstiden fem, tio respektive 20 ersättningsdagar. I avstängningstiden inräknas endast dagar för vilka *karenstid skulle ha tillgodoräknats eller* kontant arbetsmarknadsstöd skulle ha utgått, om avstängningen inte hade skett, eller dagar under vilka stödtagaren har utfört förvärvsarbete. Den totala avstängningstiden får *dock* inte överstiga 14, 28 respektive 56 kalenderdagar.

Är det sannolikt att arbete som avses i 26 § skulle ha varit högst fem dagar eller mer än fem men högst tio dagar eller mer än tio dagar, utgör avstängningstiden fem, tio respektive 20 ersättningsdagar. *I fall som avses i 26 § 1–2 utgör dock avstängningstiden tio, 15 respektive 25 ersättningsdagar.* I avstängningstiden inräknas endast dagar för vilka kontant arbetsmarknadsstöd skulle ha utgått, om avstängningen inte hade skett, eller dagar under vilka stödtagaren har utfört förvärvsarbete. Den totala avstängningstiden får inte överstiga 14, 28 respektive 56 kalenderdagar. *I fall som avses i 26 § 1–2 gäller i stället att denna tid inte får överstiga 28, 42 respektive 70 kalenderdagar.*

Inträffar under avstängningstiden förhållande som avses i 26 §, beräknas ny avstängningstid i enlighet med bestämmelserna i första stycket, om inte den nya avstängningstiden rymms inom den löpande avstängningstiden.

Är det uppenbart att stödtagaren ej vill antaga lämpligt arbete, såsom då stödtagaren vid upprepade tillfällen antingen har avvisat erbjudet sådant arbete eller lämnat sitt arbete frivilligt utan giltig anledning, skall stödtagaren vara avstängd till dess han eller hon utfört förvärvsarbete under 20 dagar.

Avstängningstiden räknas från den dag då det förhållande som anges i 26 § inträffat.

⁵ Lydelse enligt lagförslag 2.

⁶ Senaste lydelse 1984:514.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Bestämmelserna i 18 § första stycket tillämpas första gången när det stödbelopp som skall gälla fr. o. m. den 1 januari 1990 bestäms. För perioden den 2 januari – den 31 december 1989 skall kontant arbetsmarknadsstöd lämnas med 158 kronor per dag.

Vid avstängning i fall som avses i 26 § 1–2 som grundar sig på en händelse som har inträffat före den 1 januari 1989 gäller 27 § i sin äldre lydelse.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 februari 1988

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, S. Andersson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Johansson, Hulterström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén

Föredragande: statsrådet Thalén

Lagrådsremiss med förslag till ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring, m. m.

1 Inledning

I årets budgetproposition (prop. 1987/88:100 bil. 12) anmälde jag att jag avsåg att senare föreslå regeringen att under våren 1988 i särskild proposition förelägga riksdagen förslag om arbetslöshetsförsäkringens framtida utformning m. m. Jag återkommer nu till denna fråga.

Den svenska arbetsmarknadspolitiken är inriktad på att stödja och prioritera aktiva åtgärder som främjar såväl de fördelningspolitiska som de tillväxtpolitiska målen. Den fulla sysselsättningen är ett av de viktigaste inslagen i regeringens fördelningspolitik. Arbetslöshet är ett ekonomiskt slöseri som befäster orättvisor och som skapar ekonomiska, sociala och mänskliga problem. Ett av arbetsmarknadspolitikens främsta mål är därför att hävda den s. k. arbetslinjen. Denna innebär att arbete eller utbildning skall prioriteras framför passiva åtgärder. Den primära uppgiften för arbetsförmedlingen är således att så snabbt som möjligt finna sådana lösningar att en sökande kan komma i arbete eller utbildning. Genom att hävda arbetslinjen stöds också näringslivets expansion och tillväxten i ekonomin. Härigenom öppnas möjligheter för bl. a. grupper som har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden att finna lämplig sysselsättning.

När en person blir arbetslös har hon eller han oftast rätt till någon form av arbetslöshetsersättning. Målet är att göra den tid då ersättning betalas ut så kort som möjligt. Arbetsförmedlingen försöker därför att finna bättre alternativ som snabbare kan leda till stabila sysselsättningsförhållanden.

Vid valet av åtgärder för den enskilde skall arbetsförmedlingen i första hand tillgripa platsförmedling. Om det ändå visar sig att detta inte är tillräckligt skall utbildning prioriteras framför sysselsättningsskapande åtgärder. Om inte heller sådana åtgärder, t. ex. beredskapsarbeten och rekryteringsstöd, bedöms lämpliga kvarstår självfallet kontantstödet som inkomstkälla i avvaktan på att arbetssökandet skall ge resultat. Detta får emellertid inte resultera i ett endast passivt utgivande av arbetslöshetsersättning utan skall kombineras med ett aktivt arbete för att så snabbt som möjligt bryta arbetslösheten och förhindra en passiviserande långtidsarbetslöshet.

I detta arbete skall inte bara arbetsförmedlingen delta utan även den sökande skall göra intensiva ansträngningar för att lösa sin situation. Även arbetslöshetskassorna har här ett ansvar för att deras arbetslösa medlemmar tar tillvara alla möjligheter att snabbt återgå i arbete. Kontantstöden får aldrig ses som ett alternativ till arbetslinjen. De är och får aldrig bli annat än ett tillfälligt stöd som tillgrips när fördjupade ansträngningar måste göras för att finna en aktiv lösning. De satsningar som under en följd av år har gjorts inom arbetsmarknadspolitikens ram är ett uttryck för hävdandet av arbetslinjen. Den i förhållande till vår omvärld rekordlåga arbetslösheten i Sverige visar att detta är en verksam politik som bör utvecklas ytterligare och fullföljas.

Även om kontantstödet utgör det lägst prioriterade medlet i denna kedja av åtgärder är det ändå nödvändigt att vi har ett väl fungerande system för arbetslöshetsersättning som kan utnyttjas under den tid då den arbetslöse med hjälp av arbetsförmedlingen söker ett nytt arbete. Det är också viktigt att en rättvis och rimlig ersättning kan lämnas till den som måste förlita sig på ersättningen för sin försörjning.

Den senaste stora reformeringen av kontantstödet skedde vid årsskiftet 1973–74. Arbetslöshetsförsäkringen fick sin nuvarande utformning och det kontanta arbetsmarknadsstödet (KAS) infördes. Därefter har smärre förändringar gjorts inom både arbetslöshetsförsäkringen och KAS. Under åren har krav på mer genomgripande förändringar ställts från skilda håll. Utvecklingen på arbetsmarknaden och förändringar inom andra ersättnings- och försäkringssystem har också visat på ett behov av att se över kontantstödet i olika avseenden.

I november 1985 tillkallade dåvarande chefen för arbetsmarknadsdepartementet, efter bemyndigande av regeringen, en särskild utredare (A 1985:04) med uppdrag att se över vissa frågor rörande arbetslöshetsersättning (dir. 1985:49 och tilläggsdir. 1986:12). Utredaren¹ antog namnet a-kassekommittén. Utredarens uppdrag har huvudsakligen varit att se över frågor rörande dagenning, finansiering, statsbidrag och medlemsavgifter i arbetslöshetsförsäkringen. Utredaren skulle vidare bl. a. beräkna kostnaderna för att avskaffa karensdagarna och föreslå vilka pensioner som bör påverka rätten till arbetslöshetsersättning.

A-kassekommittén har slutfört sitt arbete och avgivit delbetänkandet (Ds A 1987:4) Arbetslöshetsförsäkring – högsta dagenning och finansiering samt slutbetänkandet (SOU 1987:56) Ekonomiskt stöd till arbetslösa – översyn av vissa villkor. Betänkandena har remissbehandlats. Yttranden har avgivits av riksförsäkringsverket (RFV), arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), statens arbetsgivarverk (SAV), Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) och Arbetslöshetskassornas samorganisation (SO). Centrala studiestödsnämnden (CSN) och Svenska Samernas Riksförbund har yttrat sig över vissa punkter i slutbetänkandet.

¹ F. d. riksdagsledamoten Rune Carlstein.

Den 1 januari 1985 infördes ett system med statsbidrag till permitteringslöneersättning. RRV har på uppdrag av regeringen utvärderat systemet. RRV har redovisat uppdraget i rapporten *Permitteringslön*. Utvärdering av riksrevisionsverket angående permitteringslönesystemet (RRV Dnr 1986:1298). Rapporten har remissbehandlats. Yttranden har avgivits av RFV, AMS, SAF, Sveriges Verkstadsförening, Byggförbundet, Schakt-entreprenörernas Arbetsgivareförbund, Kooperationens förhandlingsorganisation (KFO), Arbetsgivareföreningen SFO, LO, Svenska Metallindustriarbetareförbundet och Svenska Träindustriarbetareförbundet.

Sammanfattningarna av a-kassekommitténs betänkanden och RRV:s rapport bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilagorna 1-3*.

Sammanställningar av remissyttrandena över a-kassekommitténs betänkanden och RRV:s rapport har upprättats och finns att tillgå i arbetsmarknadsdepartementet (dnr A 2995, A 4001 och A 4878/87).

Jag kommer i det följande först att redovisa mina förslag och överväganden i fråga om arbetslöshetsersättningen. Därefter kommer jag att behandla permitteringslöneersättningen.

2 Arbetslöshetsersättningen

2.1 Allmän bakgrund

Arbetslöshetsersättningen har kommit att spela en allt större roll för allt fler människor. Antalet personer som någon gång under året får arbetslöshetsersättning har i det närmaste fördubblats under de senaste tio åren, från 217 000 år 1977 till 410 000 år 1986. Under samma tid har den utbetalade ersättningen ökat från 1 195,4 milj. kr. till 7 100,7 milj. kr. Statens andel av dessa kostnader var 1 085,9 milj. kr. resp. 6 766,4 milj. kr. Allt fler människor får ersättning från främst arbetslöshetsförsäkringen framför allt på grund av att antalet försäkrade har ökat och att möjligheterna att få ersättning har förbättrats.

Det ökade utnyttjandet av arbetslöshetsersättningen och de kraftigt ökade kostnaderna motiverar en översyn av hela finansieringssystemet för främst arbetslöshetsförsäkringen men också av vissa ersättningsvillkor. En fråga som ofta har varit föremål för diskussion är nivån på dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen. I motsats till vad som gäller i många andra socialförsäkringar sker ingen automatisk uppräkningsnivån efter något index eller basbeloppet. Varje höjning har prövats särskilt. Denna ordning bör ersättas med ett system som ger en bättre följsamhet gentemot löneutvecklingen.

Jag kommer i det följande att redovisa förslag, till stor del grundade på a-kassekommitténs betänkanden, till ändringar av främst arbetslöshetsförsäkringen men också av KAS. Mina förslag omfattar bl. a. ett system för anpassning av den högsta dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen till löneutvecklingen. Vidare ett helt nytt finansieringssystem för försäkringen med direktutbetalningar av statsbidrag och enhetligare medlemsavgifter. Systemet har bl. a. den fördelen att kassorna inte längre kommer att behöva bygga upp och hålla fonder. Dessa bör därför utgå ur kassornas

ekonomiska system och lösas upp. Härigenom kan också behovet av höjningar av medlemsavgifterna begränsas.

Mina förslag till ändringar i ersättningsreglerna omfattar bl. a. ett avskaffande av karensdagarna inom både arbetslöshetsförsäkringen och KAS. Härigenom uppnås en bättre överensstämmelse med den allmänna sjukförsäkringen. Dessutom tillgodoses ett krav som under många år har ställts av bl. a. löntagarorganisationerna.

Flertalet av de förslag som jag kommer att redovisa grundar sig, som jag nyss har nämnt, på a-kassekommitténs betänkanden. Mina förslag i dessa delar överensstämmer emellertid inte alltid helt med kommitténs förslag. Under beredningen av kommitténs förslag har diskussioner förts mellan representanter inom regeringskansliet och företrädare för SO och fackliga organisationer om främst frågor rörande finansiering, statsbidrag, medlemsavgifter och arbetslöshetskassornas fonder. Vid dessa diskussioner har man varit överens om att vissa avvikelser och justeringar bör göras i förhållande till kommitténs förslag för att uppnå de mål som har legat till grund för kommitténs arbete.

A-kassekommittén har haft ett stort antal frågor att överväga. I fråga om vissa av dem har kommittén inte funnit skäl att föreslå några ändringar. Det gäller bl. a. ersättningsregler vid säsong- och deltidsarbetslöshet samt åtgärder för att förhindra felaktiga utbetalningar. För egen del är jag inte heller beredd att föreslå några ändringar på dessa punkter. Jag vill erinra om att regeringen under våren 1987 beslutade om vissa begränsningar av ersättningsrätten i samband med deltidsarbete.

Enligt direktiven skulle kommittén göra en redaktionell översyn av de föreningsrättsliga bestämmelserna i lagen om arbetslöshetsförsäkring. Ett förslag till lagtext skulle utformas som självständigt reglerar dessa frågor utan hänvisning till annan lagstiftning. Kommittén har emellertid funnit att en sådan lagtext skulle bli så omfattande att fördelarna med en självständig reglering inte uppväger nackdelarna med en så tyngande lagtext. Kommittén har därför avstått från att redovisa ett lagförslag. I stället föreslår kommittén att översynen av lagtexten skall bedrivas i en särskild utredning, som odelat kan ägna erforderlig tid åt uppgiften. LO föreslår i sitt yttrande över slutbetänkandet att en mer fullständig översyn av lagstiftningen bör göras. En särskild utredning bör enligt LO därför tillsättas. AMS anser att det är angeläget att en översyn av de föreningsrättsliga bestämmelserna görs. SO framhåller detsamma och föreslår att en sådan översyn görs i en mindre arbetsgrupp. Jag har full förståelse för att lagen om arbetslöshetsförsäkring i vissa delar kan upplevas som otidsenlig, inte minst de hänvisningar som görs till 1951 års lag om ekonomiska föreningar och som fortfarande gäller på grund av särskilda övergångsregler. Jag är emellertid inte beredd att i detta sammanhang ta ställning till om en särskild utredning behöver tillsättas för att göra en översyn av lagen enbart av detta skäl.

AMS har i sitt yttrande över slutbetänkandet berört frågan om vissa företagares möjligheter att få arbetslöshetsersättning vid tillfälliga avbrott i verksamheten. I två arbetslöshetskassor är detta möjligt, nämligen i Sveriges fiskares erkända arbetslöshetskassa och, för kollektivt anslutna åkare

och schaktare, i Småföretagarnas erkända arbetslöshetskassa. I bägge fallen rör det sig enligt AMS om försäkring mot avbrott och ersättningsreglerna skiljer sig väsentligt från de normala ersättningsreglerna i arbetslöshetsförsäkringen. Enligt AMS bör berörda grupperns försäkring mot avbrott ses över i syfte att pröva om det är möjligt att finna andra till berörda branscher bättre anpassade försäkringsformer utanför arbetslöshetsförsäkringens ram. Det är enligt min mening angeläget att det inom arbetslöshetsförsäkringen inte utvecklas stödformer som ger ersättning i andra situationer än vid ren arbetslöshet. Denna fråga bör emellertid övervägas ytterligare och jag är därför inte beredd att nu lägga något förslag i frågan.

Svenska Samernas Riksförbund har i sitt yttrande över a-kassekommitténs slutbetänkande hemställt att regeringen i proposition tar upp rennäringens förslag angående arbetslöshetsersättning för arbetslösa renskötare. Rennäringskommittén har i betänkandet (SOU 1983:67) Rennäringsens ekonomi föreslagit bl. a. att AMS skall medge växelarbetande renägare generell dispens från kravet att helt avveckla rörelsen som villkor för att erhålla kontant arbetslöshetsersättning och arbetsmarknadsstöd. Kommittén har vidare föreslagit att växelarbetande renägare skall anslutas till en av de befintliga arbetslöshetskassorna för att underlätta en enhetlig policy i ersättningsfrågor. För egen del vill jag anföra följande i denna fråga. Renskötande samer är oftast samtidigt renägare och de betraktas då i arbetslöshetsförsäkringen och KAS som egna företagare. Som sådana kan de inte få arbetslöshetsersättning vid tillfälliga ofta säsongbetingade uppehåll i renskötseln. Rennäringskommitténs förslag att detta skall vara möjligt för växelarbetande renägare innebär ett avsteg från de i princip generellt gällande föreskrifterna att ersättningsrätt inte föreligger vid tillfälliga avbrott i den egna verksamheten. Jag har nyss redovisat min syn på utvecklingen av stödformer inom arbetslöshetsförsäkringen som ger ersättning i andra situationer än vid ren arbetslöshet. Att tillmötesgå rennäringens förslag på denna punkt vore att införa ett näringsstöd med utnyttjande av en försäkringsform som är avsedd för andra ändamål. Jag är därför inte beredd att föreslå några ändringar av reglerna för arbetslöshetsersättning i denna riktning.

A-kassekommittén har övervägt frågan om att ansluta renägare till en befintlig arbetslöshetskassa men också möjligheterna för renägare att bilda en egen kassa. Kommittén har funnit att rennäringens förhållanden är så speciella att de knappast skulle gagnas av möjligheter för renägarna att bilda eller tillhöra arbetslöshetskassa. Mer framkomliga vägar inom arbetsmarknadspolitiken erbjuder enligt kommittén de sysselsättningsskapande åtgärderna i glesbygd, bl. a. kombinationssysselsättningar. För egen del har jag inte någon annan uppfattning.

Sveriges Köpmannaförbund har i en skrivelse med anledning av a-kassekommitténs slutbetänkande hemställt att ett antal förslag skall övervägas som av förbundet tidigare har framförts till kommittén. Förslagen avser främst hur dagpenningen skall beräknas för den som tillhör en arbetslöshetskassa för företagare. Jag är inte beredd att tillstyrka förslagen.

Handelstjänstemannaförbundet har i skrivelse den 30 september 1986 (dnr A 4493/86) hemställt att regeringen skall förelägga riksdagen ett för-

slag om en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Som kommer att framgå av mina förslag i det följande tillstyrker jag inte framställningen. Småföretagens Riksorganisation har i skrivelse den 10 augusti 1987 (dnr A 3667/87) hemställt att regeringen skall låta utreda hur olika arbetsmarknadspolitiska ersättningar skall utformas för att undvika vissa överkompensationseffekter till följd av avtalsenlig ersättning. Jag är inte beredd att tillstyrka framställningen.

2.2 Dagenning- och kompensationsnivån

2.2.1 Dagenningnivån

Mitt förslag: Den högsta dagenningnivån i arbetslöshetsförsäkringen höjs till 425 kr. den 4 juli 1988 och till 450 kr. den 2 januari 1989.

Vid samma tidpunkter höjs stödbeloppet i det kontanta arbetsmarknadsstödet (KAS) till 149 kr. resp. 158 kr.

De tre nivåerna på utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering höjs samtidigt till 425, 255 och 181 kr. resp. 450, 270 och 191 kr.

Fr. o. m. år 1990 anpassas den högsta dagenningen i arbetslöshetsförsäkringen, stödbeloppet i KAS och nivåerna på utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering årligen till löneutvecklingen för vuxna arbetare inom egentlig industri.

Samma högsta och lägsta dagenning skall gälla inom samtliga arbetslöshetskassor. Som lägsta dagenning skall gälla stödbeloppet i KAS.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt förslag såvitt avser att den högsta dagenningen i arbetslöshetsförsäkringen skall anpassas till löneutvecklingen och att samma högsta dagenning skall gälla i samtliga arbetslöshetskassor. Frågan om nivåerna på KAS och utbildningsbidragen har inte behandlats av kommittén.

Remissinstanserna: Flertalet tillstyrker förslaget om en årlig anpassning av den högsta dagenningen i arbetslöshetsförsäkringen. Endast SAF avstyrker. AMS och LO anser att lagen bör utformas så att den möjliggör en förändrad bas för anpassningen av den högsta dagenningen om ett mer generellt mått för löneutvecklingen tillskapas eller sådana förändringar sker av lönestatistiken för arbetare inom industrin att grunden för den föreslagna metoden ändras. SACO/SR anser att gränsen för högsta dagenning skall höjas till högsta sjukpenningklass. Organisationen anser också att det skall finnas möjlighet att komplettera arbetslöshetsförsäkringen för inkomstagare som ligger över sjukpenningklass. RFV anser att, om en automatisk justering alls skall införas, den högsta dagenningen i stället bör justeras med hjälp av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring.

Skälen för mitt förslag: Den högsta dagenningen i arbetslöshetsförsäk-

ringen höjs inte nu med någon automatik. Varje höjning prövas i stället för sig. Hänsyn tas då till pris- och löneutvecklingen men också till det statsfinansiella läget. Vanligtvis höjs dagpenningen vid varje budgetårsskifte vilket innebär en höjning var tolfte månad. Längre perioder mellan höjningar har förekommit.

Erfarenheterna av denna ordning visar att det är svårt att undvika eftersläpningar gentemot löneutvecklingen. Särskilt kraftiga höjningar måste tillgripas vartannat eller vart tredje år för att rätta till uppkomna obalanser. För den arbetslöse har detta inneburit att värdet på dagpenningen successivt urholkats. Samtidigt har den som arbetar fått en förbättring av sin inkomst genom löneutvecklingen. Denna orättvisa bör nu undanröjas. Även den som är arbetslös bör ha rätt att få del av ett förbättrat löneläge.

A-kassekommittén har haft i uppdrag att överväga dels metoder för höjning av dagpenningen utan koppling till något index, dels system för anpassning av dagpenningen till löneutvecklingen. Kommittén har stannat för att föreslå att dagpenningen skall justeras årligen med hänsyn till löneutvecklingen. För egen del anser jag också att ett system med årliga justeringar är det mest rättvisa.

I likhet med kommittén anser jag också att de årliga justeringarna bör kopplas till löneutvecklingen. Kommittén har efter att ha vägt för- och nackdelar hos olika lönestatistiska källor på arbetsmarknaden föreslagit att den högsta dagpenningen bör följa löneutvecklingen för vuxna arbetare inom egentlig industri. Denna löneutveckling redovisas i en av SAF och LO årligen gemensamt framtagna lönestatistik. Själv har jag också vid mina överväganden funnit att löneutvecklingen för vuxna arbetare inom egentlig industri ger den bästa garantin för en rimlig kompensation eftersom flertalet av dem som berörs är arbetare eller tjänstemän på mellan-nivåer. Jag kan med hänsyn till kostnadseffekterna inte tillstyrka SACO/SR:s förslag att dagpenningen skall höjas till högsta sjukpenningklass. Jag anser i likhet med kommittén att det bör vara den procentuella utvecklingen av tidlön och ackord för vuxna arbetare inom egentlig industri som skall ligga till grund för anpassningen av den högsta dagpenningnivån. Mätningen bör därvid utgå ifrån den högsta dagpenningen som gäller för år 1989. Förändringen bör sedan beräknas genom att detta belopp multipliceras med ett tal (jämförelsetal) som anger löneutvecklingen mellan andra kvartalet året innan den nya dagpenningnivån skall gälla och andra kvartalet år 1988. Det sålunda framräknade beloppet avrundas till närmaste hela kronor. Jag är inte beredd att tillstyrka SACO/SR:s förslag att det skall finnas möjligheter att komplettera arbetslöshetsförsäkringen med ytterligare ersättning för inkomsttagare med högre inkomster.

Anpassningen av dagpenningnivån bör ske fr. o. m. den första måndagen varje år. Detta är möjligt eftersom det statistiska underlaget som skall ligga till grund för prövningen av behovet av anpassning finns klart under november månad året innan. Det är också lämpligt att det sker vid denna tidpunkt för att hålla tidsfördröjningen mellan utfallet av löneutvecklingen och den nya dagpenningen så kort som möjligt. Att anpassningen bör ske fr. o. m. den första måndagen varje år beror på att ersättningen beräknas per vecka.

Beslut om den nya högsta dagpenningen kan således fattas under november eller december månad. Det bör ankomma på regeringen att fastställa den nya högsta dagpenningen utifrån de principer som jag nu har förordat.

Den beräkningsmetod och den ordning i övrigt som jag nu har förordat för fastställande av högsta dagpenningen inom arbetslöshetsförsäkringen bör kunna användas även i fråga om KAS och utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering. Därvid bör som utgångsvärden naturligtvis gälla de ersättningsbelopp i kronor som gäller för dessa bidragsformer för år 1989.

Som lägsta dagpenning i arbetslöshetsförsäkringen föreslår jag att i fortsättningen skall gälla stödbeloppet i KAS. Jag föreslår också att samma högsta och lägsta dagpenning i fortsättningen bör tillämpas av samtliga arbetslöshetskassor. Det finns enligt min mening inga skäl till att kassatillhörigheten skall få inverka på ersättnings storlek.

Den ordning som jag nu har föreslagit för att anpassa ersättningsnivåerna för arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag bör tillämpas första gången vid fastställande av de nivåer som bör gälla fr. o. m. den 1 januari 1990, dvs. fr. o. m. den första måndagen år 1990. I avvaktan härpå bör vissa uppjusteringar ske av nivåerna den 4 juli 1988 och den 2 januari 1989, dvs. fr. o. m. den första måndagen efter budgetårsskiftet resp. årsskiftet.

Jag föreslår att den högsta dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen höjs till 425 kr. fr. o. m. den 4 juli 1988 och till 450 kr. fr. o. m. den 2 januari 1989. Vid samma tidpunkter bör KAS höjas till 149 kr. resp. 158 kr. De nya reglerna om att samma högsta och lägsta dagpenning skall gälla i samtliga arbetslöshetskassor bör träda i kraft den 1 januari 1989.

Mina förslag föranleder ändringar i 17 § lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring och 18 § lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadssöd. Höjningarna av den högsta dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen och av KAS fr. o. m. den 4 juli 1988 bör komma till uttryck genom endast en ändring av beloppen i den nuvarande lagtexten (lagförslagen 1 och 2). Fr. o. m. den 1 januari 1989 bör paragraferna få en ny lydelse som bemyndigar regeringen att årligen fastställa den högsta dagpenningen resp. stödbeloppet utifrån de principer som jag har förordat. I 17 § lagen om arbetslöshetsförsäkring bör även införas en bestämmelse om att dagpenning utges med lägst stödbeloppet i KAS. Höjningarna av den högsta dagpenningen och av KAS fr. o. m. den 2 januari 1989 bör regleras i övergångsbestämmelser till de lagändringar som föreslås träda i kraft den 1 januari 1989 (lagförslagen 4 och 5).

Regeringen har riksdagens godkännande att anpassa nivåerna på utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering till dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen. Om riksdagen godkänner de höjningar av den högsta dagpenningen som jag har föreslagit fr. o. m. den 4 juli 1988 och den 2 januari 1989 avser jag att senare föreslå regeringen att genom förordning besluta om höjning av utbildningsbidragen enligt följande. Utbildningsbidraget för den som är berättigad till ersättning från erkänd arbetslöshetskassa bör höjas till högst 425 kr. fr. o. m. den 4 juli 1988 och till högst 450 kr. fr. o. m. den 2 januari 1989. För

den som är lägst 20 år och inte har rätt till ersättning från arbetslöshetskassa bör bidraget vid samma tidpunkter höjas till 255 kr. resp. 270 kr. Bidragsnivån som gäller för den som är under 20 år och som inte är berättigad till ersättning från erkänd arbetslöshetskassa bör samtidigt höjas till 181 kr. resp. 191 kr. Sveriges AMU-elevers Riksförbund (SARF) har i skrivelse den 21 december 1987 (dnr A 6284/87) hemställt att det lägsta utbildningsbidraget skall höjas med 50 kr. per dag fr. o. m. den 1 juli 1988 och att det därefter skall följa med höjningen av den högsta dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen i kronor. SARF har vidare hemställt om vissa förbättringar av resekostnadsersättning och traktamenten vid arbetsmarknadsutbildning. Jag är inte beredd att tillstyrka dessa framställningar.

Fr. o. m. år 1990 föreslås alltså nya principer gälla för att fastställa den högsta dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen. På grund härav bör regeringen inhämta ett godkännande av riksdagen att regeringen fr. o. m. år 1990 årligen får anpassa nivåerna på utbildningsbidragen genom tillämpning av samma beräkningsprinciper. Jag avser att återkomma till denna fråga i den blivande propositionen.

2.2.2 Kompensationsnivån

Mitt förslag: Dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen skall utgå med 90 % av den försäkrades dagsförtjänst inom ramen för den gällande högsta och lägsta dagpenningen.

Till den som tillerkänts ålderspension i form av folkpension, allmän tilläggspension eller annan pension som utgår på grund av förvärvsarbete skall dagpenning utgå med 65 % av den försäkrades dagsförtjänst, dock högst med den gällande högsta dagpenningen. Från den sålunda framräknade dagpenningen skall pensionsavdrag göras med 1/260 av årspensionen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inget att erinra mot förslaget. TCO och SO påtalar vikten av övergångsbestämmelser för ålderspensionärer som redan uppbär ersättning enligt de gamla reglerna. SACO/SR motsätter sig bestämt sänkta kompensationsnivåer med nuvarande låga högsta dagpenning. Organisationen påpekar också att i tjänstepensionsavtalen motsvarar full pension numera ca 70 % (i vissa fall mer) av slutlönen. SAF ifrågasätter om inte kompensationsnivån på 90 % är för hög.

Skälen för mitt förslag: För närvarande kan dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen uppgå till som mest 91,7 % av den försäkrades dagsförtjänst före arbetslösheten. Dagpenningen får dock inte uppgå till högre belopp än den gällande högsta dagpenningen i den kassa medlemmen tillhör. Dagpenningen fastställs i förhållande till medlemmens dagsförtjänst enligt en av AMS årligen fastställd s. k. överförsäkringstabell (20 § lagen om arbetslöshetsförsäkring). Inom den allmänna sjukförsäkringen tilläm-

pas emellertid en kompensationsnivå på 90 % av den sjukpenninggrundande inkomsten. Jag finner det naturligt mot bakgrund av att jag strax kommer att föreslå att karensdagarna avskaffas i arbetslöshetsförsäkringen, vilket redan har skett i sjukförsäkringen, att även kompensationsnivån anpassas till vad som gäller inom sjukförsäkringen. För den enskilde ersättningstagaren innebär detta att dagpenningen minskar med som mest 8 kr. per dag vid en högsta dagpenning om 450 kr. Detta kompenseras dock i flertalet fall av de förbättringar som slopade karensdagar medför. Dagpenning till den enskilde skall dock inte få utgå med högre belopp än den gällande högsta dagpenningen eller med lägre belopp än den gällande lägsta dagpenningen.

En försäkrad som i dag får någon form av ålderspension före fyllda 65 år kan vid arbetslöshet få arbetslöshetsersättning om den s. k. tjänstetidsfaktorn inte uppgår till 0,8 eller mer. Detta innebär att om för full pension krävs t. ex. 30 intjänandeår så bortfaller rätten till arbetslöshetsersättning om den försäkrade har fått ihop minst 24 intjänandeår. Den som har färre intjänandeår kan få ersättning. Dagpenningen fastställs då på vanligt sätt. Från dagpenningen görs sedan ett pensionsavdrag med ett belopp som följer av en av AMS fastställd pensionsavdragstabell.

Den som på detta sätt får arbetslöshetsersättning kan få en sammanlagd inkomst, dvs. inkl. pensionen, som överstiger vad han skulle ha fått om han hade intjänat rätt till hel pension.

Kommittén har i enlighet med sina direktiv övervägt möjligheterna att helt slopa rätten till arbetslöshetsersättning i samband med pension. Kommittén har emellertid, mot bakgrund av att många ersättningstagare med pensioner har relativt små sådana på grund av att de har sökt sig ut i arbetslivet vid relativt hög ålder, förordat att det fortfarande skall vara möjligt att kombinera arbetslöshetsersättning med pension.

Även jag har vid mina överväganden funnit att det också fortsättningsvis bör vara möjligt för den som inte har fyllt 65 år att uppbära arbetslöshetsersättning samtidigt med pension. För många med små pensioner är den enda möjligheten att få en dräglig inkomst att så länge som möjligt stå till arbetsmarknadens förfogande. Detta gäller särskilt för äldre kvinnor som har sökt sig ut på arbetsmarknaden sent efter att ha ägnat många år åt hushållsarbete. Dessa har ofta inte tillräckligt många intjänandeår för full pension.

Dock finns det anledning att göra vissa ändringar i nuvarande bestämmelser för att bl. a. undvika fall av överkompensation. Dessutom bör bestämmelserna vara så utformade att de motverkar att ålderspensionärer anmäler sig på arbetsförmedlingen endast för att dryga ut pensionen med arbetslöshetsersättning utan att de är reellt arbetsökande.

För att uppnå dessa syften föreslår jag att kompensationsnivån för ålderspensionärer i arbetslöshetsförsäkringen bör vara 65 % av den tidigare dagsförtjänsten. Detta är samma ersättningsnivå som gäller för hel pension inom flera allmänt förekommande pensionssystem. Från den dagpenning som har fastställts på detta sätt skall därefter göras avdrag med pensionsbeloppet. Avdraget bör motsvara 1/260 av årspensionen. Genom detta avdragssystem förenklas pensionsavdragen avsevärt. Särskilda pen-

sionsavdragstabeller behöver inte längre fastställas och omarbetas med jämna mellanrum. Även i detta fall bör gälla att dagpenning till den enskilde aldrig skall få utgå med högre belopp än den gällande högsta dagpenningen. Däremot bör dagpenningen för ålderspensionärer kunna understiga den gällande lägsta dagpenningen om detta föranleds av pensionsavdrag.

Mitt förslag innebär således att arbetslöshetsersättningen jämte pensionen inte, som nu ofta är fallet, får överstiga vad som normalt utgår i hel pension. Vidare innebär det att begränsningsregeln om tjänstetidsfaktorn 0,8 eller mer kan slopas. Denna regel är egentligen bara avpassad till det statliga pensionssystemet och det har visat sig svårt många gånger att tillämpa den på andra pensionssystem.

När det gäller vilka pensioner som skall påverka ersättningsrätten så vill jag, i likhet med kommittén, inte föreslå några ändringar i förhållande till nuläget. Även i fortsättningen bör således avdrag göras vid, förutom ålderspension från folkpensioneringen och den allmänna tilläggspensioneringen, endast ålderspension som utgår på grund av förvärvsarbete. Jag vill betona att med det sistnämnda avser jag inte bara ersättningar som benämns pension utan även ersättningar med andra benämningar men som uppenbarligen har karaktär av pension till följd av förvärvsarbete. För att pensionsavdrag skall göras skall det räcka med att den försäkrade har tillerkänts pension. En försäkrad som frivilligt avstår från att lyfta pensionen skall inte därigenom kunna slippa avdrag.

De förslag i fråga om pensioner som jag nu har redovisat avser bara arbetslöshetsförsäkringen. I fråga om KAS har jag inte funnit skäl att föreslå några ändringar i detta avseende. Bestämmelserna om pensionsavdrag i KAS är redan i dag restriktiva. KAS-beloppet är dessutom så lågt att det inte ger utrymme för någon överkompensation.

Mina förslag föranleder ändringar i 20 och 21 §§ lagen om arbetslöshetsförsäkring. I 20 § första stycket bör de nya bestämmelserna om kompensationsnivåer tas in. Bestämmelserna om överförsäkringstabell skall därvid utgå eftersom dagpenningen nu skall fastställas till en procentuell andel av dagsförtjänsten. I första styckets första mening bör göras en hänvisning till 17 § första och andra styckena för att markera att dagpenningen dock inte får överstiga den gällande högsta dagpenningen eller understiga den gällande lägsta dagpenningen. I fall som avses i 20 § första stycket andra mening- en, dvs. i fråga om försäkrad som tillerkänts ålderspension, skall likaså gälla att dagpenningen inte får överstiga den gällande högsta dagpenning- en. Dock skall i sådant fall den gällande lägsta dagpenningen kunna underskridas om detta föranleds av pensionsavdrag. En hänvisning behöver i detta fall göras endast till första stycket i 17 §. I 21 §, som gäller pensions- avdrag, bör i första stycket göras en hänvisning till 20 § första stycket andra mening- en i vilken anges kompensationsnivån för den som tillerkänts ålderspension. Vidare bör nuvarande bestämmelser i 21 § första stycket om inplacering i avdragsklass enligt en av AMS fastställd pensionsavdrags- tabell och om nedsättning av dagpenningen ersättas med en bestämmelse om nedsättning av dagpenningen med 1/260 av årspensionen. 21 § andra stycket bör upphävas med hänsyn till mitt förslag att regeln om tjänstetids- faktorn 0,8 eller mer bör slopas.

De nya reglerna bör träda i kraft den 1 januari 1989. För den som vid ikraftträdandet uppbär arbetslöshetsersättning samtidigt med pension bör nuvarande regler gälla tills den pågående ersättningsperioden har gått till ända. För annan försäkrad som vid ikraftträdandet får ersättning bör dagpenningen inte få sättas ned under pågående arbetslöshetsperiod till följd av de nya reglerna om kompensationsnivå. Regler med denna innebörd har tagits in i *övergångsbestämmelserna till lagförslag 4*.

2.3 Ersättningsregler

2.3.1 Karensdagarna

Mitt förslag: Karensdagarna i arbetslöshetsförsäkringen och KAS tas bort.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt såvitt avser arbetslöshetsförsäkringen. Kommittén har funnit det angeläget att avskaffa karensdagarna även i KAS. Kommittén har emellertid avstått från att föreslå detta, eftersom den inte har kunnat finna möjligheter att finansiera en sådan reform.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna påtalar att ett slopande av karensdagarna i arbetslöshetsförsäkringen samtidigt bör följas av ett slopande av karensdagarna i KAS. Man anser att det skulle vara fel att särbehandla endera stödformen. SAF anser att karensen i någon mån bör behållas för att stävja missbruk och minska kostnaderna. Statskontoret föreslår en sänkning av karensdagarna från fem till tre och menar att regering och riksdag då skulle få en bättre överblick över reformens konsekvenser innan man beslutar att ta steget fullt ut. Utrymme skulle då skapas för en motsvarande åtgärd inom KAS förutsatt att kompensationsnivån minskas till 90%. Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet avstyrker förslaget med tanke på osäkerheten beträffande kostnader, utfall och finansiering.

Skälen för mitt förslag: Innan ersättning från arbetslöshetsförsäkringen eller KAS får utgå måste enligt nu gällande regler den arbetslöse fullgöra fem karensdagar. Bestämmelser om karens har funnits sedan den första kassaförordningen trädde i kraft år 1935.

Motiven för karensdagarna har varit flera. Ett har varit att den arbetslöse under den närmaste tiden efter det att anställningen upphörde ansågs ha tillgångar till förfogande för sitt eget och familjens uppehälle. Ett annat har varit att man vid arbetslöshet behöver tid för att pröva den arbetslöses situation och överväga lämpliga åtgärder. Karensen skulle sortera bort de korta arbetslöshetsfallen som därigenom inte skulle belasta arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna. Först efter en tids arbetslöshet ansågs den arbetslöse i allmänhet behöva hjälp.

För egen del anser jag att dessa argument inte längre är hållbara. Jag vill erinra om att karensdagarna i sjukförsäkringen har tagits bort. Den som drabbas av arbetslöshet kan inte sägas ha bättre förutsättningar att själv

klara det inkomstbortfall som karensdagarna innebär än den som drabbas av sjukdom. Ett kraftigt ekonomiskt avbräck i början av arbetslösheten kan få långvariga ekonomiska konsekvenser både för den som relativt snabbt får ett nytt arbete och den som får vänta en längre tid. Jag kan därför inte se några skäl till att behålla denna skillnad mellan sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen.

Att karensdagarna skall sortera bort de korta arbetslöshetsfallen är inte något att sträva efter. Snarare är det utomordentligt viktigt att den som har drabbats av arbetslöshet snabbt kommer till arbetsförmedlingen för att lämpliga åtgärder skall kunna sättas in i ett tidigt skede. Härigenom kan lättare förebyggas att arbetslösheten utvecklas till att bli långvarig och kostsam att bryta eller att den enskilde hamnar i en situation med ofta återkommande korta arbetslöshetsperioder.

Vid flera tillfällen tidigare har från olika håll förts fram förslag om att slopa karensdagarna. Dessa förslag har oftast stupat på att det har bedömts ekonomiskt svårt att genomföra en sådan reform. Kommittén har genom sina förslag till ändring av bl. a. kompensationsnivån visat att det går att finansiera reformen inom ramen för oförändrade kostnader.

Mot denna bakgrund föreslår jag att karensdagarna i arbetslöshetsförsäkringen skall slopas. Detta bör ske fr. o. m. den 1 januari 1989. Av rättviseskäl anser jag att även karensdagarna i KAS skall slopas vid samma tidpunkt. Det går enligt min mening inte att försvara att olika regler skall gälla i detta avseende i de båda stödsystemen. Kostnaden för att slopa karensdagarna i KAS är ej heller så stor att den motiverar en särbehandling av dem som uppbär KAS.

Kostnaden för att slopa karensdagarna i arbetslöshetsförsäkringen har jag beräknat till ca 250 milj. kr. per år och i KAS till ca 20 milj. kr.

Mina förslag medför att 13 § i lagen om arbetslöshetsförsäkring och lagen om kontant arbetsmarknadsstöd bör upphävas. Förslagen föranleder följdändringar i 11, 14, 15, 16 och 30 §§ lagen om arbetslöshetsförsäkring och i 11, 14, 15, 16 och 27 §§ lagen om kontant arbetsmarknadsstöd, vilka bara innebär att begreppen karensvillkor, karensdagar och karenstid utgår. Av samma skäl bör också rubrikerna före 13 § i lagarna om arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd ändras.

2.3.2 Avstängning

Mitt förslag: Avstängningstiden förlängs med fem ersättningsdagar för den som frivilligt utan giltig anledning har lämnat ett arbete eller som har skilts från ett arbete på grund av otillbörligt uppförande. I konsekvens härmed ökas för dessa fall den totala avstängningstiden räknat i kalenderdagar.

Kommitténs förslag: Kommittén föreslår att avstängningstiden förlängs från 20 till 25 ersättningsdagar för den som har lämnat ett arbete frivilligt utan giltig anledning eller som har avvisat ett lämpligt arbete utan godtag-

bart skäl om arbetet skulle ha varat mer än tio dagar. Vid arbeten av kortare varaktighet skall avstängningstiden inte förlängas. Den totala tiden under vilken en avstängning får räknas föreslås förlängd från 56 till 70 kalenderdagar för den som blir avstängd under 25 ersättningsdagar.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller har ingen erinran mot kommitténs förslag. TCO uttalar sig principiellt mot en förlängning av avstängningstiden, men accepterar det förslag som ligger.

Skälen för mitt förslag: Enligt lagarna om arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd skall en arbetslös avstängas från rätt till ersättning viss tid om han eller hon

1. har lämnat sitt arbete frivilligt utan giltig anledning,
2. har skilts från arbetet på grund av otillbörligt uppförande,
3. har avvisat erbjudet lämpligt arbete, eller
4. utan att uttryckligen ha avvisat sådant arbete ändå genom sitt uppträdande uppenbarligen vållat, att anställning ej kommit till stånd.

Avstängningstiden är fem ersättningsdagar om det är sannolikt att arbetet skulle ha varat högst fem dagar och tio ersättningsdagar om arbetet skulle ha varat mer än fem men högst tio dagar. Vid arbete av längre varaktighet än tio dagar är avstängningstiden 20 ersättningsdagar.

Jag har alldeles nyss föreslagit att karensdagarna skall slopas i arbetslöshetsförsäkringen och KAS. I likhet med kommittén finner jag det orimligt att en avveckling av karensdagarna skall komma den som har lämnat en anställning frivilligt utan giltig anledning till godo. De slopade karensdagarna innebär ju att man får ersättning snabbare och jag anser att det skulle vara stötande om detta skulle gälla även när någon har lämnat sin anställning frivilligt. Detsamma gäller enligt min mening den som har skilts från sitt arbete på grund av otillbörligt uppförande. I båda dessa fall skall de sökande, sedan de har anmält sig på arbetsförmedlingen, vara avstängda från ersättning viss tid och därefter vanligtvis fullgöra fem karensdagar. Först därefter får ersättning utgå. När karensdagarna slopas kommer dessa sökande, med oförändrade avstängningsregler, att få ersättning fem dagar tidigare än nu. Detta bör motverkas genom att avstängningstiden i dessa fall förlängs med det antal dagar som karensen i dag utgör, dvs. med fem ersättningsdagar.

Till skillnad från kommittén kan jag däremot inte anse att avstängningstiden skall förlängas bara i det fall då ett arbete skulle ha varat mer än tio dagar. Även när det gäller arbeten av kortare varaktighet skall sökanden fullgöra fem karensdagar. Det finns enligt min mening inga hållbara skäl för att behandla dessa fall generösare än om arbetet skulle ha varat mer än tio dagar. Avstängningstiden bör därför enligt min mening alltid förlängas med fem ersättningsdagar för den som frivilligt utan giltig anledning har lämnat ett arbete eller som har skilts från ett arbete på grund av otillbörligt uppförande. I konsekvens med mitt förslag bör den totala avstängningstiden, dvs. den tid under vilken en avstängning från ersättning längst får räknas, i dessa fall förlängas från 14, 28 eller 56 kalenderdagar till 28, 42 eller 70 kalenderdagar. De förlängda avstängningstiderna bör gälla både i arbetslöshetsförsäkringen och KAS och träda i kraft den 1 januari 1989.

Jag delar inte heller kommitténs uppfattning att avstängningstiden skall

förlängas även för den som har avvisat ett erbjudet lämpligt arbete utan godtagbart skäl. Förlängningen av avstängningstiderna för den som har lämnat ett arbete frivilligt eller som har skilts från sitt arbete är direkt kopplad till sloandet av karensdagarna. Någon sådan koppling finns enligt min mening inte när det gäller avvisande av arbete. Den som blir avstängd för att ha avvisat ett arbete eller som på annat sätt har vållat att en anställning inte har kommit till stånd uppbär vanligtvis redan ersättning och har således redan fullgjort karensdagarna. Personen i fråga skall därför inte fullgöra karensdagar efter avstängningstiden. Att förlänga avstängningstiden i dessa fall skulle innebära en direkt skärpning och försämring i förhållande till nuläget.

Kommittén har haft i uppdrag att utreda omfattningen av det frivilliga slutandet. Kommittén har därvid inte funnit några belägg för att ungdomar skulle lämna sina arbeten frivilligt för att leva på arbetslöshetsförsäkringen, vilket har hävdats från olika håll. Tvärtom har kommittén funnit att den andel av de arbetslösa ungdomarna som lämnat sina arbeten på egen begäran är lägre nu än för tio år sedan. Det stora flertalet ungdomar som blir arbetslösa blir det därför att en tillfällig anställning upphör. Däremot har kommittén funnit att det frivilliga slutandet har ökat bland de allra äldsta. Som skäl härför uppger kommittén att de äldres avgångar är starkt konjunkturbetingade. Under det försämrade arbetsmarknadsläget åren 1980–1984 fyrdubblades antalet äldre som slutade sina arbeten av skäl som hälsa, pension och flyttning.

Jag kan mot denna bakgrund inte se att det finns några skäl att göra några skärpningar av avstängningsreglerna vid frivilligt slutande utöver vad jag nyss har föreslagit. Jag vill här erinra om att de s. k. äldreavgångarna är föremål för utredning i särskild ordning. Det är därför inte motiverat att nu överväga några åtgärder inom arbetslöshetsersättningens ram för denna grupp.

Mitt förslag föranleder ändringar i 30 § första stycket lagen om arbetslöshetsförsäkring och 27 § första stycket lagen om kontant arbetsmarknadsstöd. Ändringarna innebär att nuvarande lagtexter kompletteras med de förlängningar av avstängningstiden räknat i ersättningsdagar och av den tid under vilken en avstängning från ersättning längst får fortgå räknat i kalenderdagar som jag nu har föreslagit.

2.3.3 Ersättning vid studier

Mitt förslag: Arbetslöshetsersättning får inte utgå i samband med studier om det inte finns särskilda skäl.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har ingen erinran mot förslaget. SACO/SR anser att övervägande skäl talar för att det inte bör vara möjligt att bedriva heltidsstudier och samtidigt uppbära arbetslöshetsersättning annat än i särskilda undantagsfall. Det avgörande

måste vara om studierna är så bundna att det kan göras sannolikt att den arbetslöse inte samtidigt kan vara aktivt arbetssökande. TCO, SACO/SR, LO och SO anser att de begränsningar i ersättningsrätten som föreslås bör leda till ökade möjligheter till utbildning med utbildningsbidrag. CSN ansluter sig till förslaget när det gäller heltidsstudier under en längre tid. Vid kortare heltidsstudier om högst 14 dagar bör dock arbetslöshetsersättning få utgå.

Skälen för mitt förslag: I lagarna om arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd finns ersättningsrätten vid studier inte särskilt reglerad. I stället har denna ersättningsrätt i praxis bedömts utifrån bestämmelserna om den sökandes skyldighet att stå till arbetsmarknadens förfogande. Om studierna har ansetts förhindra en ersättnings sökande från att anta erbjudet arbete har ersättning nekats.

Från att i början ha bedömts restriktivt har dessa ärenden, bl. a. efter avgöranden i försäkringsöverdomstolen, nu kommit att behandlas mer och mer generöst. Möjligheterna att studera med arbetslöshetsersättning som studiefinansiering har därigenom ökat.

För egen del anser jag att denna utveckling är otillfredsställande. Arbetslöshetsersättningen utnyttjas i stället för de finansieringsformer som samhället erbjuder vid studier. Ersättningen används därigenom på ett sätt som den inte är avsedd för. Ersättningen riskerar att förlora sin karaktär av arbetsmarknadspolitiskt medel som skall användas för att garantera inkomstrygghet vid tillfälliga perioder av arbetslöshet.

I och för sig är det naturligtvis inte fel att en arbetssökande tar tillvara den arbetslösa tiden för att förbättra sina möjligheter på arbetsmarknaden. Detta får emellertid inte innebära att den sökande engagerar sig i aktiviteter som inverkar menligt på hans eller hennes möjligheter att söka och snabbt anta ett ledigt arbete. Studier kan lätt komma att bli ett hinder om de inte är av helt ringa omfattning eller kan bedrivas under tid då de inte inkräktar på själva arbetssökandet. Studier, som när de har fullföljts förbättrar den sökandes möjligheter att få arbete, skall självfallet mötas positivt, men finansieringen av dem skall normalt vara skild från arbetslöshetsersättningen.

Mot denna bakgrund anser jag att möjligheterna att studera och samtidigt uppbära arbetslöshetsersättning bör regleras i lagarna om arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd.

Som huvudregel bör gälla att det inte skall vara tillåtet att uppbära arbetslöshetsersättning samtidigt med studier. Endast om det finns särskilda skäl bör detta vara möjligt. Exempel härpå kan vara en heltidsarbetande som bedriver heltidsstudier vid sidan av arbetet. Vid arbetslöshet bör han eller hon kunna fortsätta studierna och uppbära arbetslöshetsersättning förutsatt att personen i fråga söker heltidsarbete och att det tidigare arbetet inte har upphört på grund av studierna. Mycket korta kurser på heltid som påbörjas under arbetslösheten och som t. ex. syftar till att ge orientering om olika yrken eller utbildningsvägar bör också kunna tillåtas.

När det gäller deltidstudier bör särskilda skäl kunna anses föreligga om studierna inte hindrar den arbetslöse från att söka och anta heltidsarbete. Normalt bör också kunna krävas att den sökande intygar att han eller hon

är beredd att avbryta studierna om dessa inkräktar på möjligheterna att ta arbete. Även i dessa fall bör gälla att det tidigare arbetet har upphört av annat skäl än studier.

Det bör ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att närmare föreskriva vilka särskilda skäl som skall gälla för att arbetslöshetsersättning skall få utgå i samband med studier.

Mitt förslag innebär att ett nytt andra stycke, i vilket ersättningsrätten vid utbildning regleras, bör införas i 4 § i lagarna om arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd. I det nya stycket bör som huvudregel anges att ersättning inte lämnas till den som deltar i utbildning om inte särskilda skäl föreligger. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör få meddela närmare föreskrifter om vad som är särskilda skäl.

Dessa regler bör träda i kraft den 1 januari 1989.

Flera remissinstanser har föreslagit att begränsningen i rätten till arbetslöshetsersättning i samband med studier bör leda till ökade möjligheter till utbildning med utbildningsbidrag. Jag vill med anledning härav erinra om de omfattande möjligheter som finns att få utbildning inom arbetsmarknadsutbildningens ram. I årets budgetproposition (prop. 1987/88:100 bil. 12) har föreslagits att närmare 100 000 personer skall ges möjlighet att under nästa budgetår delta i utbildningar som berättigar till utbildningsbidrag. Enligt min mening finns här utrymme för att tillgodose remissinstansernas önskemål.

2.4 Statsbidrag, finansiering av statens utgifter samt medlemsavgifter m. m.

2.4.1 Statsbidrag

Mitt förslag: De erkända arbetslöshetskassorna skall få statsbidrag för hela den utbetalade arbetslöshetsersättningen.

Statsbidraget skall betalas ut samtidigt med arbetslöshetsersättningen. Systemet med à konto-utbetalningar av statsbidrag upphör därmed.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt. Kommittén föreslår dessutom att arbetslöshetskassorna skall få ett förvaltningsbidrag med 5 kr. per utbetalad ersättningsdag.

Remissinstanserna: AMS, statskontoret, RRV och Landstingsförbundet tillstyrker eller har inget att erinra mot förslaget. RRV är dock tveksamt till vissa delar av kommitténs förslag till utbetalningsrutiner och ifrågasätter om dessa inte strider mot statliga redovisningsregler. Verket är berett att medverka till att finna andra möjliga rutiner. TCO, SACO/SR, LO och SO kopplar ihop statsbidragsreglerna med medlemsavgifterna och menar att nuvarande statsbidragsregler kan behållas och att en utjämning av medlemsavgifterna kan uppnås genom en utjämningsavgift. Ingen remissin-

stans har uttalat sig mot att statsbidraget betalas ut samtidigt med arbetslöshetsersättningen.

Skälen för mitt förslag: Det nuvarande statsbidraget till de erkända arbetslöshetskassorna är uppdelat i två delar: dels utges ett grundbidrag med 80 % av den utbetalade dagpenningen, dels utges ett progressivbidrag med en procentuell andel av den utbetalade dagpenningen efter avdrag av grundbidraget. Procentandelen bestäms av det genomsnittliga antalet ersättningsdagar per år för samtliga medlemmar i arbetslöshetskassan i fråga, dvs. av arbetslöshetens omfattning. Bidraget kan variera mellan 0 och 90 %. Statsbidraget beräknas för kalenderår. 90 % av det beräknade statsbidraget betalas ut månadsvis å konto. Slutreglering sker en gång per år, vanligtvis under det första kvartalet efter varje verksamhetsår, som omfattar kalenderår.

Jag kommer längre fram att föreslå att arbetslöshetskassornas fonder inte längre skall ingå i finansieringssystemet för arbetslöshetsförsäkringen. Det innebär att kassorna inte kommer att förfoga över några egna medel som kan användas för ersättningsutbetalningar i avvaktan på statsbidraget. Kassorna kommer därför att behöva få tillgång till statsbidraget samtidigt som ersättningen betalas ut.

Starka skäl talar sedan länge för en reformering av det nuvarande statsbidragssystemet. Detta är onödigt krångligt och har under de senaste åren skapat ekonomiska problem för många arbetslöshetskassor. Statsbidraget betalas ut i efterhand, vilket medför att kassorna måste ligga ute med betydande belopp under långa perioder. I slutet av ett verksamhetsår uppgår kassornas sammanlagda krav på statsbidrag till mellan 600 och 700 milj. kr. Flera kassor klarar inte av att ligga ute med de belopp som det kan vara frågan om, inte ens med utnyttjande av befintliga fondmedel. För att göra det möjligt för dessa kassor att betala ut arbetslöshetsersättning gör AMS extra å konto-utbetalningar. Nivån på det nuvarande statsbidraget bygger delvis på arbetslöshetens omfattning i en kassa. Denna kan fastställas först när verksamhetsåret har gått till ända. Först då kan det slutliga statsbidraget beräknas.

Enligt min mening bör nu ett nytt och enklare statsbidragssystem utformas, som gör det möjligt att skapa ett mer ändamålsenligt ekonomiskt system för arbetslöshetskassorna. En utgångspunkt i detta arbete bör vara att kassornas fonder inte längre ingår i systemet, något som jag strax återkommer till. En annan bör vara att statsbidraget skall vara definitivt, dvs. det skall normalt inte behövas någon slutreglering i efterhand. Ytterligare en utgångspunkt bör vara att det nya statsbidragssystemet inte får innebära annat än marginella kostnadsökningar för staten.

Mitt förslag är mot denna bakgrund att statsbidraget skall betalas ut direkt i samband med utbetalningen av arbetslöshetsersättningen. Statsbidraget skall motsvara hela den utbetalade ersättningen. Härigenom kommer kassorna inte att behöva hålla egna medel tillgängliga för ersättningsutbetalningar. Statsbidraget behöver inte heller regleras i efterhand eftersom det skall täcka hela ersättningen. Förslaget att statsbidraget skall täcka hela den utbetalade ersättningen medför emellertid inte de facto en ökning av statens kostnader. Jag kommer strax (avsnitt 2.4.3) att redovisa

mitt förslag i fråga om medlemsavgifterna till de erkända arbetslöshetskassorna. Förslaget innebär bl. a. att en viss del av varje medlems avgift skall betalas in till staten för att täcka de ökade kostnaderna för staten. Denna andel av medlemsavgiften skall fastställas så att den medger en i det närmaste full täckning av kostnadsökningen.

Mitt förslag innebär att kopplingen mellan statsbidragets nivå och arbetslöshetens omfattning försvinner. Alla arbetslöshetskassor får fullt statsbidrag. Detta har betydelse främst för medlemsavgifternas storlek. Enligt min mening är det orimligt att i en försäkring av denna karaktär medlemsavgifternas storlek skall vara beroende av risken för arbetslöshet. Den som arbetar i en utsatt bransch och därmed också löper störst risk för att bli arbetslös har också oftast den lägsta betalningsförmågan.

Statsbidraget kommer med mitt förslag att betalas ut tidigare än för närvarande. Detta medför ränteförluster för staten i storleksordningen 80 milj. kr. per år. Jag räknar emellertid med att denna merkostnad skall kunna finansieras genom de ändringar som jag har föreslagit i det föregående i fråga om kompensationsnivåer m. m. Jag återkommer till denna fråga när jag behandlar kostnaderna för arbetslöshetsförsäkring m. m. (avsnitt 5).

Jag kan inte tillstyrka kommitténs förslag att ett särskilt förvaltningsbidrag skall lämnas. Bidraget skulle enligt kommittéförslaget medverka till en utjämning av medlemsavgifterna mellan olika arbetslöshetskassor. Även jag anser att en utjämning av dessa avgifter är angelägen. Enligt min mening bör emellertid en sådan utjämning ske inom ramen för medlemsavgifterna och inte genom ökade statsbidrag. Jag återkommer strax till denna fråga.

Som jag tidigare har nämnt skall statsbidraget normalt inte behöva regleras i efterhand. Det är emellertid ofrånkomligt att det kan förekomma felaktiga utbetalningar av ersättning som inte berättigar till statsbidrag. AMS kan i vissa fall frångå en arbetslöshetskassa statsbidrag för felaktigt utbetald ersättning. I sådana fall skall naturligtvis statsbidraget kunna regleras i efterhand när det felaktiga förhållandet upptäcks.

Statsbidraget till arbetslöshetskassorna bör liksom nu betalas ut av AMS. Liksom nu bör också gälla att AMS skall rekvirera erforderliga medel från RFV. Det bör ankomma på regeringen att fastställa de närmare rutiner som skall gälla för utbetalning av statsbidraget till arbetslöshetskassorna. Reglerna härom bör tas in i en särskild förordning. Jag vill här anmäla att jag avser att senare föreslå regeringen att uppdra åt AMS att efter samråd med RFV, RRV och SO utarbeta ett förslag till utbetalningsrutiner m. m. En utgångspunkt i detta arbete bör naturligtvis vara att utbetalningsrutinerna inte får innehålla moment som strider mot statliga redovisningsregler.

Mitt förslag till ett nytt statsbidragssystem föranleder inga lagändringar.

Det nya statsbidragssystemet bör träda i kraft den 1 januari 1989. Slutregleringen under våren 1989 av statsbidraget för år 1988 bör ske enligt nu gällande regler.

Mitt förslag: Statsbidraget till de erkända arbetslöshetskassorna finansieras i fortsättningen genom arbetsgivaravgifter till den del det inte täcks av inkomster från medlemsavgifter. Statsbidraget till permitteringslöneersättningen finansieras helt genom arbetsgivaravgifter.

Statens kostnader för KAS och utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering finansieras helt över anslag på statsbudgeten.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Hälften av remissinstanserna avstyrker förslaget. Flera, bl. a. AMS, statskontoret och LO, menar att den föreslagna finansieringsordningen kan påverka sambanden mellan arbetslöshetsförsäringen och arbetsmarknadspolitiken i övrigt. Den avvägning som görs i dag mellan kontantstöd och övriga arbetsmarknadspolitiska insatser kan komma att påverkas negativt med en renodlad avgiftsfinansiering. SAF anser att statsmakternas inflytande över omständigheter som påverkar arbetslösheten bör motsvaras av ett kostnadsansvar för arbetslöshetsförsäringen. RFV anser att förslaget ur ren redovisningsteknisk mening är bättre än den ordning som gäller för närvarande.

Skälen för mitt förslag: För närvarande finansieras statens utgifter för statsbidrag till de erkända arbetslöshetskassorna och permitteringslöneersättningen samt utgifterna för KAS och utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering till 65% med en arbetsgivaravgift, den s. k. arbetsmarknadsavgiften. Resterande 35% finansieras över ett anslag på statsbudgeten, tionde huvudtitelns förslagsanslag B 4. Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag. Den s. k. fördelningsnyckeln, dvs. fördelningen av kostnaderna på arbetsgivaravgifter och anslagsmedel, fastställs av riksdagen. Arbetsmarknadsavgiften har fr. o. m. den 1 januari 1988 höjts till 2,16%.

Denna finansieringsordning har med åren visat sig vara otymplig och budgettekniskt olämplig. Kostnaderna för statsbidraget till arbetslöshetskassorna är svåra att beräkna med någon exakthet på grund av bl. a. osäkerheten i bedömningen av förändringar i det allmänna löneläget och i arbetslöshetens omfattning. Även mycket små förändringar av arbetslösheten kan innebära kraftiga ökning eller minskningar av kostnaderna. Under senare år har detta visat sig bl. a. i stora överskridanden av anslaget för bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag. Kostnaderna för utbildningsbidragen är däremot tämligen enkla att beräkna, eftersom omfattningen av arbetsmarknadsutbildningen och den yrkesinriktade rehabiliteringen fastställs av statsmakterna. Likaså kan kostnaderna för KAS överblickas lättare.

Utvecklingen av kostnaderna för statsbidraget till arbetslöshetskassorna har också lett till att arbetsmarknadsavgiften har fått höjas vid flera tillfällen under de senaste åren. Detta har skett dels för att finansiera olika

förbättringar av arbetslöshetsersättningen men dels också för att möta kostnaderna för det ökade utnyttjandet av arbetslöshetsförsäkringen. Under flera år har inflytande avgiftsmedel inte räckt för att täcka löpande utgifter. Medel har då fått lånas från andra inkomstitlar för att klara utbetalningsbehoven. Situationen har emellertid nu förbättrats och jag räknar med att alla upplånade medel skall vara återbetalade under nästa budgetår.

Allt detta talar enligt min mening för att vi nu bör finna en enklare och mer lätthanterlig finansieringsmodell. Ett nytt system bör bygga på att varje utgiftsslag skall finansieras ur bara en källa. Kommitténs förslag bygger på denna princip. Dessutom bör gälla att de kostnader som påverkas mest av förhållanden som parterna på arbetsmarknaden råder över bör finansieras genom arbetsgivaravgifter.

Flera remissinstanser har avstyrkt kommitténs förslag till ny finansieringsordning med motivering att det skulle försvaga sambandet mellan arbetslöshetsförsäkringen och arbetsmarknadspolitiken i övrigt. De menar att de avvägningar som görs i dag mellan kontantstöden och övriga arbetsmarknadspolitiska insatser kan komma att påverkas negativt med en renodlad avgiftsfinansiering. Jag delar inte dessa farhågor. Arbetslöshetsförsäkringen är i dag en alltför viktig och kostnadskrävande del av arbetsmarknadspolitiken för att inte tas med i varje bedömning av behovet av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Den övergripande inriktningen att arbetslinjen skall hävdas och förstärkas ligger fast. Den omständigheten att vi skapar en enklare finansieringsordning för arbetslöshetsförsäkringen innebär ingen ändring i detta avseende. Snarare är det så att vi får en mer renodlad uppdelning av kostnaderna så att vi verkligen kan se hur mycket arbetslöshetsförsäkringen kostar i förhållande till de aktiva åtgärderna.

Mitt förslag är därför, i likhet med kommitténs, att statsbidragen till arbetslöshetsförsäkringen och till permitteringslönersättningen bör finansieras genom arbetsmarknadsavgiften. Att viss del av statsbidraget till arbetslöshetsförsäkringen fr. o. m. den 1 januari 1989 bör finansieras också genom medlemsavgifter återkommer jag till (avsnitt 2.4.3). Förslaget innebär inte någon ändring av nivån på arbetsmarknadsavgiften, eftersom jag bedömer att inflytande medel kommer att täcka utbetalningsbehovet.

Kommittén har föreslagit att över- eller underskott av avgiftsmedel skall balanseras mot statsbudgeten. Jag kan inte tillstyrka förslaget. Övervägande skäl talar enligt min mening i stället för att variationer i utbetalningsbehovet skall klaras inom det nya finansieringssystemet. Överskottsmedel bör därför behållas inom systemet för att kunna utnyttjas vid perioder med ökade utbetalningar. Till systemet bör dessutom knytas en rörlig kredit om högst 1 000 milj. kr. som bör få utnyttjas när befintliga medel inte räcker för att täcka utgifterna. En sådan kredit undanröjer behovet av snabba justeringar av nivån på arbetsmarknadsavgiften. I likhet med vad som gäller nu bör inflytande avgiftsmedel tillföras ett konto hos riksgäldskontoret. Kontot och den rörliga krediten bör disponeras av RFV.

Kostnaderna för KAS och utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering, som mer styrs av beslut av statsmakterna, bör helt finansieras över ett anslag på statsbudgeten. Anslaget

bör även i fortsättningen vara ett förslagsanslag och disponeras av RFV som administrerar utbetalningen av ersättning enligt dessa båda stödformer.

Den nya finansieringsordningen vad gäller fördelningen av kostnader mellan arbetsmarknadsavgiften och anslag på statsbudgeten bör träda i kraft den 1 juli 1988. Eventuellt överskott av medel från arbetsmarknadsavgiften vid den tidpunkten bör få utnyttjas för de ändamål som jag nu har föreslagit. Mitt förslag till ny finansieringsordning föranleder ändring i 4 kap. 7 § lagen (1981:691) om socialavgifter (lagförslag 3). Jag har i denna fråga samrått med chefen för socialdepartementet.

2.4.3 Medlemsavgifter m. m.

Mitt förslag: En medlem i en erkänd arbetslöshetskassa skall i avgift till kassan per år betala

a) 35 % av den genomsnittligt utbetalade dagpenningen i kassan för finansiering av kassans andel av kostnaden för den utbetalade arbetslöshetsersättningen.

b) 3 % av den gällande högsta dagpenningen för finansiering av ett utjämningsbidrag, och

c) erforderligt belopp som behövs för att finansiera den del av kassans förvaltningskostnader som inte täcks av eventuellt utjämningsbidrag.

Av en enskilt ansluten medlem skall en arbetslöshetskassa dessutom få ta ut ett belopp som täcker merkostnader för administrationen av medlemskapet.

Arbetslöshetskassan skall till staten betala in de delar av medlemsavgifterna som angetts under a) och b) enligt vissa närmare angivna rutiner.

Kommitténs förslag: En medlem i en arbetslöshetskassa skall betala i avgift per år ett belopp motsvarande hälften av den genomsnittliga dagpenningen i kassan. Skillnader i medlemsavgifternas storlek skall utjämnas genom ändrade statsbidragsregler och genom ett särskilt förvaltningsbidrag. Kommitténs förslag i fråga om enskilt anslutna medlemmar överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: AMS och SAF anser i likhet med kommittén att medlemsavgifterna skall göras oberoende av arbetslöshetens omfattning. Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet har inget att erinra mot förslaget. TCO, SACO/SR, LO och SO ansluter sig till ett särskilt yttrande i kommitténs delbetänkande i vilket förordas att nuvarande statsbidragsregler behålls. Grunderna för beräkning av medlemsavgifterna skall vara desamma som nu med undantag för att fondavsättningar ej längre skall göras. Dessutom skall arbetslöshetskassorna solidariskt betala en utjämningsavgift som skall användas för att sänka avgifterna för de kassor som har de högsta avgifterna.

Skälen för mitt förslag: Medlemsavgifternas storlek bestäms i dag av en rad olika faktorer såsom dagpenningens storlek, arbetslöshetens omfattning, fonderingskrav och förvaltningskostnader. Medlemsavgifterna varierar för närvarande mellan 96 och 732 kr. Det är främst kassor med lågavlönade medlemmar i utsatta branscher som har höga avgifter. De lägsta avgifterna återfinns ofta i kassor med låg arbetslöshet och bättre avlönade medlemmar.

Enligt min mening är de stora skillnaderna i medlemsavgifter mellan olika arbetslöshetskassor helt orimliga. I en försäkring av denna karaktär bör den enskildes bidrag till försäkringen inte bestämmas utifrån risken att behöva ta försäkringen i anspråk. I stället bör avgiftens storlek mer knytas till den ersättning som medlemmen kan påräkna vid eventuell arbetslöshet. Systemet för medlemsavgifter bör därför reformeras så att denna princip bättre återspeglas i nivån på medlemsavgiften.

Kommittén har haft i uppdrag att pröva om det går att införa ett system med enhetligare avgifter för alla medlemmar i arbetslöshetskassorna. Kommittén har redovisat ett förslag till utjämning av avgifterna, vilket bygger på att fonderingskravet i arbetslöshetskassorna skall avskaffas men också på ändrade statsbidragsregler. Förutom att fullt statsbidrag skall utges oberoende av arbetslöshetens omfattning skall ett förvaltningsbidrag lämnas.

I likhet med kommittén anser jag att fonderingskravet skall avskaffas. Till denna fråga återkommer jag strax (avsnitt 2.5). Jag har alldeles nyss föreslagit att statsbidrag skall utgå för hela den utbetalade ersättningen. Med dessa två ändringar återstår det bara ersättningens nivå och förvaltningskostnaderna som kan påverka medlemsavgifternas storlek. Genom att knyta medlemsavgiften till endast dessa två faktorer uppnår man en bättre koppling till den ersättning som kan förväntas vid arbetslöshet men också att avgiften kan hållas nere genom rationaliseringar och effektiviseringar av den egna förvaltningen. Det sistnämnda, som jag bedömer som utomordentligt angeläget, skulle kunna motverkas om man som kommittén föreslår lämnar ett förvaltningsbidrag med ett bestämt belopp per utbetalad ersättningsdag.

Som jag tidigare har nämnt när jag redovisade mitt förslag att statsbidraget skall motsvara hela den utbetalade ersättningen skall de ökade kostnaderna som detta föranleder för staten kompenseras genom att en viss del av medlemsavgifterna betalas in till staten.

Denna del bör per medlem och år uppgå till ett belopp motsvarande 35 % av den genomsnittligt utbetalade dagpenningen under det år avgiften avser i den kassa medlemmen tillhör. Detta innebär att en arbetslöshetskassa innan den fastställer medlemsavgiften för det kommande verksamhetsåret måste göra ett antagande om löneutvecklingen inom det område kassan verkar. Med hänsyn till kassans nära samband med den eller de närstående intresseorganisationer, som förhandlar om lönerna för medlemmarna i kassan, bör ett sådant antagande kunna göras utan alltför stora svårigheter. Själva inbetalningen till staten bör ske på så sätt att kassan efter varje kalendermånad betalar in ett belopp per medlem som motsvarar 35 % av den under den gångna månaden genomsnittligt utbetalade ersättningen

delat med tolv. Det totala beloppet för varje kassa skall beräknas på antalet medlemmar vid utgången av det senaste förflutna verksamhetsåret. Det sammanlagda beloppet som härigenom betalas till staten för samtliga kassamedlemmar kommer att i stort sett motsvara statens ökade kostnader för statsbidraget. Denna del av medlemsavgiften bör föras till det konto hos riksgäldskontoret till vilket medel från arbetsmarknadsavgiften skall föras och få utnyttjas för samma ändamål.

En del av skillnaderna i medlemsavgifterna föranleds av att förvaltningskostnaderna varierar i de olika kassorna. Det är enligt min mening angeläget att nu söka utjämna även dessa skillnader för att få mer rättvisa medlemsavgifter. En väg att åstadkomma detta är att ålägga kassorna att ta ut en särskild avgift av alla kassamedlemmar för detta ändamål (utjämningsavgift). De medel som härigenom flyter in skall sedan kunna fördelas till kassor med särskilt hög arbetslöshet eller med lågt antal medlemmar och hög avgift enligt följande modell.

Utjämningsavgiften bör utgöra ett belopp per medlem och år motsvarande 3 % av den för samtliga kassor gällande högsta dagpenningen. Varje kassa skall i januari betala in utjämningsavgiften till staten beräknad på antalet medlemmar vid utgången av året innan.

Bidrag från utjämningsavgiften skall lämnas till arbetslöshetskassor med en arbetslöshet räknad i utbetalade ersättningsdagar per medlem och år som med 10 % överstiger genomsnittet för samtliga arbetslöshetskassor. Bidraget skall lämnas med ett visst belopp för varje medlem i kassan vid utgången av det senaste förflutna verksamhetsåret. Beloppet skall motsvara 2 % av den gällande högsta dagpenningen multiplicerat med den del av antalet ersättningsdagar per medlem och år i kassan som med minst 10 % överstiger genomsnittet för samtliga arbetslöshetskassor. Bidraget skall betalas ut när kassan har ansökt om det hos AMS, dock tidigast den 15 februari.

Utjämningsbidrag skall därutöver lämnas till kassor med ett medlemsantal som understiger 10 000 och som har en medlemsavgift som är högre än 70 % av den gällande högsta dagpenningen. Bidraget skall vara 50 % av det belopp som överstiger 70 % av den gällande högsta dagpenningen och kassans verkliga kostnad per medlem. Bidraget skall betalas ut när verksamhetsåret är avslutat.

Om utjämningsavgiften ger överskott skall detta återbetalas till kassorna när utjämningsbidraget har betalats ut i sin helhet. Om däremot avgiftsmedlen inte täcker utbetalningsbehovet, bör utjämningsbidraget få sättas ned med en lika stor procentandel för samtliga bidragsberättigade kassor.

Utjämningsavgiften och utjämningsbidraget bör handhas av AMS.

I övrigt skall varje medlem i avgift till kassan betala ett belopp som behövs för att betala den del av kassans förvaltningskostnader som inte täcks av eventuellt utjämningsbidrag.

I lagen bör kassorna åläggas dels att ta ut medlemsavgifter som täcker de belopp som skall betalas in till staten och andra kassan åliggande utgifter, dels att därefter betala in medlen till staten. De närmare regler som jag har föreslagit för fördelning av medel till kassorna i utjämningsssyfte bör däremot kunna meddelas av regeringen i förordning.

I likhet med vad som gäller nu skall medlemsavgiften registreras hos AMS för att bli gällande. Storleken av en kassas medlemsavgift skall enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring anges i stadgarna. Dessa och ändringar i dem skall registreras hos AMS för att få tillämpas.

Med mitt förslag till ändrade statsbidragsregler och nya medlemsavgifter kommer en ordentlig utjämning av avgifterna till stånd. Som jag tidigare har nämnt varierar medlemsavgifterna nu mellan 96 och 732 kr. Med mina förslag kommer avgifterna att variera mellan ca 120 och ca 350 kr.

I de erkända arbetslöshetskassorna finns ca 55 000 medlemmar som har anslutit sig enskilt, dvs. utan att samtidigt tillhöra en facklig organisation. För dessa medlemmar har kassorna ofta särskilda kostnader genom att man inte kan dra fördel av den för övriga medlemmar i viss mån gemensamma administrationen mellan arbetslöshetskassa och resp. facklig organisation. Efter beslut av regeringen den 24 januari och den 12 december 1985 får arbetslöshetskassorna av enskilt anslutna medlemmar ta ut särskilda administrations-, aviserings-, påminnelse- och uppläggningsavgifter med belopp och enligt grunder som närmare anges i beslutet.

Dessa avgifter bör nu ersättas med en möjlighet för kassorna att i den fasta avgiften för enskilt anslutna medlemmar inkludera ett belopp som täcker merkostnader för medlemsadministrationen. Jag vill betona att det endast skall gälla merkostnader och inte samtliga administrationskostnader som man har för enskilt anslutna medlemmar. Det får självklart inte vara fråga om en servicenivå eller omkostnader av större omfattning än vad som erfordras för att ge de enskilt anslutna en med övriga medlemmar likvärdig service. Beloppet måste därför stå i rimlig proportion till kassornas utgifter för administrationen av de kollektivt anslutna medlemmarna. Rätten att ta ut detta belopp bör i fortsättningen framgå av lag och uttryckas så att kassorna får som fast medlemsavgift ta ut också ett belopp för att täcka skäliga extra administrationskostnader för medlemskapet. Som skälig kostnad får då anses t. ex. kostnaden för den särskilda avisering om betalningsskyldighet som krävs för dessa medlemmar. Genom att beloppet kommer att utgöra en del av medlemsavgiften följer att avgiften även i denna del skall registreras hos AMS för att bli gällande.

Mina förslag till ändrade regler för medlemsavgifter föranleder följande ändringar i *lagen om arbetslöshetsförsäkring*. I 54 § regleras nu skyldigheten för kassorna att ta ut erforderliga fasta avgifter. Dessa skall vara så bestämda att de i förening med andra för verksamheten avsedda inkomster får antas förslå till betalning av utfästa ersättningar, förvaltningskostnader och övriga kassan åliggande utgifter samt föreskriven fondbildning. En hänvisning bör här göras till 57 § i vilken bestämmelse kassans skyldighet att betala in medel till staten enligt vad jag strax återkommer till föreslås bli reglerad. Bestämmelserna om att avgifterna jämte andra inkomster skall täcka utfästa ersättningar och föreskriven fondbildning bör utgå med hänsyn till att statsbidraget i fortsättningen skall täcka hela den utbetalade ersättningen och till att, vilket jag också strax återkommer till, kassorna inte längre skall hålla fonder. Däremot bör som har framgått förvaltningskostnaderna alltjämt i första hand täckas av medlemsavgifter, vilket bör återspeglas i bestämmelsen. Rätten för en kassa att dessutom ta ut ett

särskilt belopp av enskilt anslutna medlemmar, dvs. medlemmar som inte samtidigt är anslutna till en kassan närstående facklig organisation, bör föreskrivas i ett *nytt andra stycke* i 54 §.

I 56 § finns nu regler om fondering och fondmedel. Med hänsyn till mina förslag i det följande i fråga om fonderna bör paragrafens nuvarande lydelse upphävas och ersättas med bestämmelser om hur en kassa skall förfara med inkomster som inte har behövt utnyttjas för löpande utgifter under verksamhetsåret och om eget fritt kapital. Jag återkommer till detta i avsnitt 2.5.

Kassans skyldighet att betala in medel till staten för finansiering av arbetslöshetsersättning och utjämningsbidrag bör åläggas i 57 § *första stycket* och ersätta nuvarande bestämmelser i paragrafen om placering av fondmedel. I ett *nytt andra stycke* bör införas ett bemyndigande för regeringen att meddela närmare föreskrifter om tid och sätt för inbetalningarna till staten samt om utjämningsbidrag.

De nya reglerna för medlemsavgifter bör träda i kraft den 1 januari 1989.

2.5 Arbetslöshetskassornas fonder

Mitt förslag: Arbetslöshetskassorna skall inte längre avsätta medel till särskilda fonder. Fonderna behöver inte längre vara en del i kassornas ekonomiska system och bör lösas upp. Ett visst mindre kapital bör dock kunna finnas hos kassorna för att dessa inte helt skall sakna likvida medel för att täcka löpande förvaltningskostnader och investeringar.

Kommitténs förslag: Någon fortsatt fonduppbyggnad är inte längre erforderlig mot bakgrund av att staten i praktiken sedan många år garanterar arbetslöshetsförsäkringens finansiering. I övrigt redovisar kommittén inte några förslag rörande fonderna.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som har yttrat sig över förslaget att fondavsättningar inte längre skall ske har tillstyrkt eller har inget att erinra mot förslaget. TCO, SACO/SR, LO och SO anser att om fonderna inte skall behövas i arbetslöshetsförsäkringen de bör tillfalla resp. organisation som har byggt upp arbetslöshetskassan. SAF menar att befintliga fondmedel bör förbrukas för avsett ändamål innan staten träder in med bidrag.

Skälen för mitt förslag: De grundläggande villkoren för de erkända arbetslöshetskassornas verksamhet har i stort sett varit desamma allt sedan den första statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen infördes år 1935. Då liksom nu krävdes att kassorna var antagna och registrerade som erkända arbetslöshetskassor för att statsbidrag skulle utgå. Vidare ställdes krav på fondbildning. Kassorna fick inte träda i verksamhet förrän fonderna nått viss minsta storlek.

Fonderna har huvudsakligen haft till uppgift att dels vara en reserv genom vilken avgifterna kan utjämnas mellan år med hög och år med låg

arbetslöshet, dels möjliggöra en tidsmässig utjämning av de ekonomiska krav som ställs på kassan på grund av ändringar i arbetslösheten, dels säkerställa att kassan har likvida medel för sina utbetalningar. Fonderna har numera bl. a. genom de successivt förbättrade statsbidragen främst den sistnämnda uppgiften.

Fonderingskravet har under årens lopp kommit att successivt lättas upp. När de första erkända kassorna bildades krävdes en fond som motsvarade ungefär tre gånger årsinkomsten av medlemsavgifter och statsbidrag i en kassa. På mindre kassor ställdes ännu högre fonderingskrav. Under 1970-talet sänktes kraven i två olika omgångar. Efter ytterligare en reform i början av 1980-talet motsvarar fonderingskravet numera knappt tre månaders utgifter i en kassa.

Trots att alltså fonderingskravet sänkts kraftigt under de senaste tio åren har det samlade fonderingskravet räknat i fasta priser ökat mellan åren 1974 och 1985. Detta beror dels på den stora medlemstillströmningen, dels på ett ökat utnyttjande av försäkringen. De medel som måste fonderas för varje medlem är dock i fasta priser lägre nu än för tio år sedan. Till skillnad från tidigare är fonderingskravet nu så lågt att kassor med svaga fonder i tider med stigande arbetslöshet kan få betalningssvårigheter. Detta löses på så sätt att dessa kassor får extra förskott på statsbidraget. Likviditets-svårigheter ledde till att månadsvisa à konto-utbetalningar av statsbidraget infördes fr. o. m. den 1 juli 1984.

Som tidigare nämnts går fonderingskravet tillbaka till den tid då de första erkända kassorna bildades. Kravet var då naturligt med hänsyn till att statsbidragen endast täckte en mindre del av ersättningen. De arbetsmarknadspolitiska instrumenten var långt mindre utvecklade än i dag och massarbetslöshet en realitet.

Om mitt förslag i det föregående i fråga om statsbidrag genomförs, kommer statsbidraget i fortsättningen att täcka hela försäkringsersättning- en och betalas ut i omedelbar anslutning till att ersättningen betalas ut till medlemmen. Mot bl. a. den bakgrunden saknas det enligt min mening skäl att längre upprätthålla kravet på fondering för de erkända arbetslöshetskassorna. Kravet leder till en kapitalbildning som egentligen inte längre har någon annan funktion än att "förskottera" statsbidraget, ett behov som alltså med det nya systemet för utbetalning kommer att falla bort. Kravet på fondbildning bidrar också till att medlemsavgifterna hålls på en högre nivå än vad som motiveras av dagpenningens storlek och arbetslöshetens omfattning.

Jag delar alltså utredningens uppfattning att fonderingskravet skall slopas. Enligt min mening bör emellertid också de hittills upparbetade fonderna helt tas bort från arbetslöshetskassornas ekonomiska system. Till stöd för denna uppfattning vill jag anföra följande.

I frågan om vilka åtgärder som skall vidtas med de fondmedel som nu finns upparbetade i de olika kassorna har under beredningen av kommitténs förslag vissa diskussioner förts mellan representanter inom regeringskansliet samt företrädare för SO och fackliga organisationer. Den principlösningen har därvid diskuterats att varje erkänd arbetslöshetskassas fond bör kunna tillfalla den eller de intresseorganisationer som har tagit initiativ till kassan.

För att kunna ta ställning till denna principlösningens lämplighet bör enligt min mening ledning kunna hämtas ur de förfaranderegler som finns i lagen om arbetslöshetsförsäkring och i kassornas stadgar när det gäller att upplösa en kassa. Jag vill dock först kortfattat redogöra för fondernas historiska och ekonomiska bakgrund.

De erkända arbetslöshetskassorna som handhar den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen har samtliga tillkommit på initiativ av någon intresseorganisation – ett fackförbund eller en annan yrkesmässig sammanslutning av rikskaraktär. Likväl antyder inte lagstiftningen ens möjligheten av ett sådant samband mellan intresseorganisation och arbetslöshetskassa. Kassornas fristående ställning markeras i stället på olika sätt. Således får en facklig organisation inte registreras som erkänd arbetslöshetskassa även om den skulle utge understöd vid arbetslöshet. Inte heller får en erkänd arbetslöshetskassa utan särskilt medgivande syssla med annan verksamhet än att utge ersättning till medlemmarna i samband med arbetslöshet.

Några formella samband mellan en erkänd arbetslöshetskassa och en bakomliggande organisation finns således inte och har aldrig funnits. De reella sambanden är emellertid uppenbara och torde kunna betraktas som förutsättningar för kassornas existens. Bestämmelserna om fonder har ofta inneburit krav på avsevärda insatser från den organisation som tagit initiativ till kassan.

Innan de erkända kassorna tillskapades förekom i vissa fall ekonomisk hjälp vid arbetslöshet inom fackförbundet. När det fanns fondmedel reserverade för detta ändamål låg det nära till hands att föra över dessa medel till den nybildade erkända kassan. I andra fall tillsköts medel ur förbundskassan. På liknande sätt har den bakomliggande intresseorganisationen tillträtt om fonden behövt förstärkas sedan verksamheten kommit i gång. Det har också förekommit andra former av stöd från intresseorganisationen. Ett stöd som ofta förekommit har varit att organisationen gett lån till kassan för att denna skulle erhålla likvida medel och inte behöva realisera bundet fondkapital.

Samtliga kassors fonder har alltså byggts upp med medlemmarnas medel och/eller med tillskott från den initiativtagande organisationen. Statsbidraget har visserligen sedan länge varit och är alltjämt en förutsättning för kassans verksamhet men har använts för löpande utbetalningar av ersättningar och, före år 1983, för viss del av förvaltningskostnaderna.

I sammanhanget bör också betonas att sambandet mellan en erkänd arbetslöshetskassa och det fackförbund eller motsvarande som har varit initiativtagare till kassan bottnar i det medlemssamband som råder. Förbundet har startat kassan för i första hand sina medlemmar, och medlemmarna i kassan och förbundet har varit och är i allt väsentligt desamma.

Som tidigare framgått finns i lagen om arbetslöshetsförsäkring särskilda regler om kapitalplacering för fondmedel (57 §). Reglerna ställer höga krav på att tillgångarna placeras på ett från finansiella synpunkter tillfredsställande sätt. Förutom statsobligationer och vissa andra av staten garanterade eller utfärdade värdehandlingar godtas endast viss placering mot säkerhet i annan fastighet än industrifastighet eller i tomträtt. Högst en tiondel av fondens medel får redovisas i andra värdehandlingar, dock inte i aktier eller andelar i aktiefond.

Av de samlade fondmedlen var vid 1986 års utgång 40 % placerade på kassa, bank och giro. Drygt 5,5 % var placerade i lån garanterade av stat eller kommun och 50 % utgjordes av fordringar på statsverket, andra fordringar samt utestående avgifter och ränta. Det bör observeras att fordran på statsverket är som störst kring årsskiftet innan de slutliga statsbidragen betalats ut. Resterande ca 4,5 % var i huvudsak placerade i obligationer och övriga lån.

I lagen om arbetslöshetsförsäkring föreskrivs bl. a. att arbetslöshetskassornas stadgar skall ange hur det vid en upplösning av kassan skall förfaras med dess behållna tillgångar (45 § andra stycket). Vidare ger lagen föreskrifter om likvidation och upplösning av arbetslöshetskassa samt om fusion mellan kassor. I 83 § tredje stycket sägs att om likvidation sker utan överlåtelse av kassans rörelse skall stadgarnas bestämmelser om förfarandet med kassans behållna tillgångar vid dess upplösning tillämpas. Enligt kassornas stadgar – som enligt lagen är utformade enligt den normalstadga som fastställs av AMS – skall, om kassan upplöses och ingen överlåtelse sker, kassans behållna tillgångar tillfalla den närstående intresseorganisationen, dvs. den organisation som tagit initiativ till kassan och vars medlemmar också regelmässigt är medlemmar i kassan. De kassor som har medlemmar från flera organisationer har regler i stadgarna om medlems fördelning mellan dessa organisationer.

Den nu redovisade bakgrunden ger enligt min uppfattning stöd för att fonderna bör kunna lösas upp i enlighet med de riktlinjer som har dragits upp i de tidigare nämnda principdiskussionerna. Även om de förfaranderegler som finns rörande en kassas upplösning inte direkt tar sikte på den nu aktuella situationen, kan det inte råda någon tvekan om att ett förfaringsätt i enlighet med principlösningen ligger väl i linje med dessa regler.

Jag menar därför att upplösningen av kassans behållna fondtillgångar i allt väsentligt bör kunna överlämnas åt kassorna att själva genomföra i enlighet med sina stadgar. Det är enligt min åsikt angeläget att de enskilda kassorna självständigt får avgöra i vilken takt och på vilket sätt fondmedlen skall avvecklas. Upplösningen bör dock självfallet göras på ett sådant sätt att eventuella borgenärsintressen inte träds för när. Det kan också på goda grunder förutsättas att kassorna, med hänsyn till vad som enligt 39 § lagen om arbetslöshetsförsäkring är tillåten verksamhet för dem, inte har några väsentliga borgenärsintressen att tillgodose vid sidan av de ersättningsutbetalningar som kassorna har åtagit sig att svara för och som i sin helhet skall vara täckta av statsbidrag och löpande medlemsavgifter.

Det förhållandet att kassorna själva skall fatta beslut i fråga om upplösningen av fonderna kan naturligtvis innebära att upplösningen i vissa fall kan komma att dra ut på tiden. Jag vill emellertid inte ange en tid inom vilken upplösningen av fonderna skall ha genomförts. Beslutet bör föregås av ett nära samråd med tillsynsmyndigheten AMS. Skulle det visa sig att komplikationer uppkommer ändå får överläggningar tas upp med berörda kassor och organisationer.

Mitt förslag är således sammanfattningsvis följande. Kassorna skall inte vara skyldiga att göra avsättningar till fonder efter den 31 december 1988. Samtidigt bör också en avveckling av de befintliga fonderna påbörjas.

Någon ny fondbildning skall inte tillåtas. Något direkt hinder att kassorna har kvar ett visst rörelsekapital för att klara utbetalningar och investeringar för den egna förvaltningen bör dock inte ställas upp. Detta kapital skall enligt min bedömning inte behöva överstiga ett belopp motsvarande 50 kr. per medlem. Några särskilda placeringsregler för dessa kassornas egna fria medel behövs inte.

Behållningen i arbetslöshetskassornas fonder uppgick vid årsskiftet 1986–87 till ca 2 100 milj. kr. Min uppfattning om behovet av ett rörelsekapital om högst 50 kr. per medlem skulle innebära att som mest 180 milj. kr. kommer att ligga kvar hos kassorna.

Förslaget att *slopa fonderingskravet* innebär lagtekniskt att de nuvarande bestämmelserna om fondbildning och kapitalplacering i 56 och 57 §§ lagen om arbetslöshetsförsäkring bör utgå. Härvid måste också vissa följdändringar vidtas (45, 54 och 61 §§). En bestämmelse om kassornas rätt att ha ett eget fritt kapital motsvarande högst 50 kr. per medlem bör, som jag antytt i avsnitt 2.4.3, föras in i 56 § *som ett nytt andra stycke*.

De överväganden och förslag som jag har redovisat i fråga om *upplösning av befintliga fonder* innebär enligt min mening att det är tillräckligt att i lag ange att kassorna skall lösa upp sina fonder och att de därvid, i tillämpliga delar, skall följa de föreskrifter i kassans stadgar som skall finnas enligt 45 § andra stycket 13. lagen om arbetslöshetsförsäkring. Dessa stadgeföreskrifter anger alltså vad som skall hända med kassans behållna tillgångar, om hela kassan löses upp. Av lagen bör då också framgå att kassorna medges rätt att av fondmedlen behålla ett belopp motsvarande högst 50 kr. per medlem att användas som eget fritt kapital i enlighet med vad jag har föreslagit härom. Bestämmelserna bör ges i övergångsbestämmelser till den lag genom vilken de nuvarande fondreglerna upphävs (lagförslag 4).

I 45 § fjärde stycket hänvisas till andra stycket 10. i samma paragraf. Som en följd av mina förslag i fråga om fondbildning och fondmedel bör hänvisningen ändras till andra stycket 8.

3 Administrationen av KAS

Mitt förslag: KAS skall även i fortsättningen handhas av AMS och länsarbetsnämnderna. Utbetalningen av stödet skall likaså även fortsättningsvis ombesörjas av riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna.

Kommitténs förslag: Administrationen av KAS skall även fortsättningsvis ske i länsarbetsnämndernas och riksförsäkringsverkets/försäkringskassornas regi. En centralisering av utbetalningen av stödet bör kunna ske. Kostnaderna för utbetalningarna kan då sänkas kraftigt. Möjligheterna att föra över utbetalningarna från försäkringskassorna till riksförsäkringsverkets ADB-central bör därför prövas.

Remissinstanserna: Av de remissinstanser som har yttrat sig i denna

fråga anser TCO, LO och SO att frågan bör utredas vidare. LO hänvisar i sitt yttrande till ett remissvar i denna fråga till LO från Försäkringsanställdas Förbund. Förbundet pekar på utredningen om den framtida ADB-verksamheten hos försäkringskassorna, "FAS 90", som förordar ett alternativ med tyngdpunkten på lokal datorkraft som bl. a. ger möjlighet till smidiga lokala utbetalningssystem. Förbundet förordar bl. a. att huvudmannskapet för administrationen av KAS förs över till försäkringskassorna. Utbetalningarna av KAS bör behållas på försäkringskassorna som en följd av den framtida verksamhetsinriktningen med lokal datorkraft. Svenska kommunförbundet har inget att invända mot kommitténs förslag. RFV och AMS är positiva till att föra över utbetalningarna från försäkringskassorna till RFV:s ADB-central.

Skälen för mitt förslag: Ansökningar om KAS prövas nu av länsarbetsnämnderna. Utbetalningen av stödet sker genom de allmänna försäkringskassorna. AMS och RFV har regeringens bemyndigande att var och en för sitt verksamhetsområde utfärda tillämpningsföreskrifter till lagen om konstant arbetsmarknadsstöd.

Administrationen av KAS sysselsätter för närvarande ca 110 årsarbetskrafter, varav 80 på länsarbetsnämnderna och 30 på försäkringskassorna. Härtill kommer ett tiotal lönebidragsanställda på länsarbetsnämnderna.

Kommittén har haft i uppdrag att bl. a. pröva om det är möjligt att ytterligare förenkla hanteringen av KAS-ärenden för att frigöra resurser inom arbetsmarknadsverket till platsförmedlande uppgifter. Som ett alternativ till nuvarande ordning skulle kommittén pröva möjligheterna att föra över delar av arbetsmarknadsverkets ansvar för administrationen av KAS till någon annan existerande eller ny huvudman. Kommittén skulle redovisa förslag till hur administrationen av KAS skulle kunna inordnas i försäkringskassornas verksamhet eller överlåtas på SO.

SO har redovisat två modeller för hur administrationen av KAS skulle kunna organiseras i SO:s regi. Den ena modellen innebär en helt centraliserad administration och den andra en central administration med viss lokal service från fackliga avdelningar. I likhet med kommittén anser jag att inget av dessa alternativ är att föredra framför den nuvarande ordningen. Det första alternativet innebär en sämre lokal service för de sökande genom den helt centraliserade administrationen. I fråga om det andra alternativet är det tveksamt om det blir mindre resurskrävande än den nuvarande ordningen. Det kan också enligt min mening ifrågasättas om en så betydande myndighetsutövning som hanteringen av KAS-ärenden innebär, bör läggas på en enskild intresseorganisation som SO.

Kommittén har inte redovisat något förslag till hur administrationen av KAS skulle kunna inordnas i försäkringskassornas verksamhet. För egen del kan jag nu inte se att det skulle finnas några fördelar i en sådan ändring av huvudmannskapet. En ny kompetens skulle behöva byggas upp hos försäkringskassorna för att klara prövningarna av KAS-ansökningar och vissa rent arbetsmarknadspolitiska bedömningar.

Mot bakgrund härav och då det ADB-system som nu införs hos länsarbetsnämnderna för KAS-hanteringen på sikt beräknas medföra betydande personalbesparingar, anser jag att det nu inte är motiverat med någon

När det gäller utbetalningsrutinerna hos riksförsäkringsverket/försäkringskassorna är det angeläget att man utformar dessa på det mest rationella och ändamålsenliga sättet. Detta är emellertid en fråga som det bör ankomma på RFV och AMS att i samråd finna den bästa lösningen på.

4 Permitteringslöneersättningssystemet

4.1 Allmän bakgrund

Den 1 januari 1985 infördes ett permitteringslöneersättningssystem (prop. 1984/85:62, AU 4, rskr. 78). Systemet bygger på en överenskommelse mellan SAF och LO om permitteringslön och om inrättande av särskilda s. k. permitteringslöneanordningar för utbetalning av permitteringslöneersättning. SFO och KFO har inom sina resp. områden träffat motsvarande överenskommelser med LO. Avsikten med systemet är att arbetstagare som permitteras skall få full lön av arbetsgivaren och stå till dennes förfogande under hela permitteringstiden. Som en följd av överenskommelsen ändrades 21 § lagen (1982:80) om anställningsskydd så att en arbetstagare skall vara tillförsäkrad lön och andra anställningsförmåner även när arbetsgivaren inte kan tillhandahålla något arbete och därför befriar arbetstagaren från skyldighet att vara på arbetsplatsen. Kostnaderna för löner under permittering skall arbetsgivaren stå för med bidrag från dels särskilda utbetalningsinstitut, dels av parterna på arbetsmarknaden inrättade särskilda stiftelser. Bidragen finansieras dels kollektivt av arbetsgivarna genom en avtalad avgift, dels genom bidrag från staten. I instituten som bedrivs i bolagsform, finns representanter för parterna och staten.

Regeringen har genom förordningen (1984:1011) om permitteringslöneersättning utfärdat föreskrifter för permitteringslöneersättningssystemet. Den statliga permitteringslöneersättningen uppgår till 300 kr. per hel permitteringsdag. Ersättning utgår för högst 23 permitteringsdagar per kalenderår. Den första, andra, tredje, elfte, tolfte, tjugoförsta och tjuogoandra permitteringsdagen utgör icke ersättningsberättigade dagar (karensdagar). Vid permitteringar på grund av otjänlig väderlek, s. k. väderpermittering, som följer av kollektivavtal inom byggnadsbranschen och vissa angränsande områden, gäller särskilda regler. Ersättning lämnas här även för den andra och tredje permitteringsdagen men i gengäld utgår ersättning med ett lägre belopp, 230 kr. per dag. I båda fallen utbetalas ett ytterligare mindre bidrag från de av parterna inrättade stiftelserna. AMS är tillsynsmyndighet för verksamheten.

Permitteringslöneersättningssystemet har nu varit i kraft i drygt tre år och som inledningsvis nämnts har RRV gjort en utvärdering av systemet. Utvärderingen innehåller inga förslag till ändringar av systemet eller till höjda ersättningsnivåer. Under budgetåret 1986/87 beräknades 105 milj. kr. för statens bidrag till verksamheten. Vid budgetårets slut hade 43 milj. kr. utbetalats i permitteringslöneersättning.

Jag kommer i det följande att redovisa förslag till höjda ersättningsnivå-

4.1.1 Ersättningsnivån

Mitt förslag: Permitteringslöneersättningen höjs den 1 juli 1988 till 375 kr. per dag. Ersättningen vid väderpermittering höjs samtidigt till 290 kr. per dag.

Skälen för mitt förslag: Enligt RRV:s utvärdering har det varit svårt att avgöra vilka effekter det nya permitteringslöneersättningssystemet har haft på permitteringsmönstret eftersom tillförlitliga uppgifter om permitteringar genomförda före år 1985 saknas. Det har därför inte med tillgänglig statistik gått att med säkerhet fastställa eventuella förändringar i permitteringsmönstret efter den 1 januari 1985 när det nya systemet trädde i kraft. Däremot framgår det av utvärderingen att arbetsgivarna genom det nya systemet har fått ökade kostnader för permitteringar. En slutsats som görs i utvärderingen är att benägenheten att permittera härigenom sannolikt borde ha minskat.

Det totala antalet statsbidragsberättigade permitteringsdagar inom SAF-LO området uppgick år 1985 till ca 139 000, och åren 1986 och 1987 till 138 000 resp. 97 000. Detta kan jämföras med den bedömning som föredragande statsrådet gjorde i samband med införandet av det nya systemet. Hon beräknade antalet statsbidragsberättigade permitteringsdagar till ca 350 000 per år. Detta kan tyda på att arbetsgivarna genom det nya permitteringslönesystemet begränsat antalet permitteringsdagar. Emellertid har permitteringslöneersättningen successivt urholkats eftersom den inte har höjts sedan den infördes den 1 januari 1985. Flera remissinstanser har föreslagit en höjning av ersättningsnivåerna. Jag föreslår mot bakgrund härav att ersättningen höjs från nuvarande 300 kr. per dag till 375 kr. fr. o. m. den 1 juli 1988. Ersättningen vid väderpermittering bör samtidigt höjas från 230 kr. per dag till 290 kr.

4.1.2 Regeländringar avseende väderpermittering

Mitt förslag: Antalet ersättningsberättigade dagar vid väderpermittering ökas med 20 till högst 45.

Skälen för mitt förslag: Permitteringslönesystemet har enligt utvärderingen inneburit att vissa företag inom väderkänsliga branscher, dvs. byggnadsindustrin och vissa specialföretagsområden såsom mur- och puts, takläggning samt schaktentreprenadverksamhet har fått kraftiga kostnadsökningar. Detta är företag som har en starkt väderberoende verksamhet och vanligtvis få möjligheter till annan sysselsättning i stället för väderper-

mittering. Den mycket kalla vintern 1985 kom att innebära långa permitteringar. Detta gällde särskilt företag i Norrlandslänen. De nuvarande permitteringsreglerna kommer emellertid rimligen på sikt att bidra till en viss minskning av väderpermitteringarna genom att företagen ökar sina ansträngningar till alternativsysselsättning och säsonganpassar arbetet. Vissa mindre specialföretag kommer trots sådana ansträngningar att behöva permittera och under framför allt stränga vintrar för ganska långa perioder. Några remissinstanser som har yttrat sig över RRV:s rapport, bl. a. Byggnadsförbundet och Schaktentreprenörernas Arbetsgivareförbund, har föreslagit att ersättningen vid väderpermittering utges utan begränsning av antalet bidragsberättigade dagar och att karensdagarna tas bort vid väderpermittering. För egen del har jag stor förståelse för att vissa företag har fått problem i samband med långa väderpermitteringar.

Den mycket stränga vintern 1985 när det nya systemet trädde i kraft innebar att företagen hade kort tid på sig att anpassa sig till det nya systemet. Vintern 1985 följdes också av två relativt kalla och snörika vintrar. För att mildra de ekonomiska effekterna för företagen vid långa väderpermitteringar föreslår jag att antalet ersättningsberättigade dagar i samband med väderpermitteringar ökas med 20 utöver de 25 som gäller i dag. Det innebär att ett företag som under året enbart väderpermitterar kan få ersättning för totalt 45 dagar. Jag är inte beredd att föreslå några ändringar i fråga om karensdagarna.

Ändringen bör träda i kraft den 1 juli 1988.

4.1.3 Förenklade utbetalningsrutiner

Mitt förslag: Den statliga permitteringslöneersättningen skall betalas ut till utbetalningsinstitutet samtidigt som dessa beslutar om ersättning.

Skälen för mitt förslag: AMS utbetalning av permitteringslöneersättning kan i dag ske tidigast en dryg vecka efter det att utbetalningsinstitutet rekviderat medel. Jag anser att det är angeläget att hanteringstiden kan kortas ned. Jag föreslår därför att utbetalningsinstitutet på motsvarande sätt som jag tidigare har föreslagit i fråga om statsbidraget till arbetslöshetskassorna får möjlighet att direkt efter beslut om ersättning få tillgång till statsbidraget.

Den nya utbetalningsrutinen bör träda i kraft den 1 januari 1989. Det bör ankomma på regeringen att närmare utforma reglerna härför.

Jag vill här anmäla att jag avser att senare föreslå regeringen att en särskild preskriptionsregel införs i förordningen (1984:1011) om permitteringslöneersättning som innebär att arbetsgivaren måste ha ansökt om ersättning inom tre år efter permitteringen för att permitteringslöneersättning skall lämnas.

5 Kostnader

Mina förslag i det föregående innebär både kostnadsökningar och kostnadsminskningar. Kostnaderna för de höjningar som jag har föreslagit för nästa budgetår av den högsta dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen, stödbeloppet i det kontanta arbetsmarknadsstödet och utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering beräknar jag till totalt 487 milj. kr. Kostnaderna för de förbättringar som jag har föreslagit i fråga om permitteringslöncersättningen uppskattar jag till 12 milj. kr. Avskaffandet av karensdagarna i arbetslöshetsförsäkringen och KAS kostar enligt mina beräkningar ca 270 milj. kr. per år eller 135 milj. kr. under budgetåret 1988/89, eftersom reformen föreslås träda i kraft först den 1 januari 1989. Halvårskostnaden för de ränteförluster för staten som de ändrade utbetalningsrutinerna för statsbidrag innebär beräknar jag till 40 milj. kr.

Mitt förslag att statsbidrag skall utgå för hela den utbetalade ersättning-
en medför en ökad utbetalning av statsbidrag med ca 200 milj. kr. under andra hälften av budgetåret 1988/89. Denna kostnad motsvaras emellertid av en lika stor inbetalning till staten från de erkända arbetslöshetskassorna. En del av medlemsavgifterna i kassorna skall ju, som jag tidigare har redovisat, finansiera de ökade kostnaderna för statsbidraget.

De ändringar som jag har föreslagit i fråga om kompensationsnivåer, avstängningstider och ersättningsrätt vid studier innebär kostnadsminskningar med totalt ca 300 milj. kr. per år eller 150 milj. kr. under budgetåret 1988/89, eftersom de ändrade reglerna föreslås träda i kraft först den 1 januari 1989. Härtill kommer ränteinkomster för staten på den del av medlemsavgifterna som kassorna skall betala in till staten. Jag beräknar dessa inkomster för ett halvår till ca 9 milj. kr.

De totala kostnaderna för statsbidrag till de erkända arbetslöshetskassorna under budgetåret 1988/89 beräknar jag till 7743 milj. kr. Jag har då räknat med att arbetslösheten bland medlemmarna i arbetslöshetskassorna kommer att motsvara 6,9 dagar per medlem och år. Vidare har jag räknat med 3,6 miljoner medlemmar i kassorna.

Det är svårt att bestämma antalet statsbidragsberättigade permitteringsdagar, eftersom sådana faktorer som arbetskonflikter och stränga värd villkor påverkar omfattningen. Med hänsyn till utfallet under åren 1985–1987 uppskattar jag emellertid att antalet statsbidragsberättigade permitteringsdagar i fortsättningen kommer att understiga den nivå som antogs i samband med att systemet infördes. Jag beräknar därför antalet statsbidragsberättigade dagar till 200 000 till en kostnad av 87 milj. kr.

Jag har tidigare föreslagit att kostnaderna för statsbidragen till de erkända arbetslöshetskassorna och till permitteringslöneersättningen skall finansieras helt över arbetsmarknadsavgiften. De sammanlagda kostnaderna som skall finansieras över denna avgift uppgår till 7830 milj. kr. under budgetåret 1988/89. Jag beräknar att inflytande avgiftsmedel för samma period skall täcka utbetalningsbehovet. De medel som kassorna skall betala in till staten beräknar jag till ca 200 milj. kr. för ett halvår.

Utbetalningsbehovet för KAS beräknar jag till 574 milj. kr. Jag har då uppskattat antalet stöddagar till 4 miljoner.

Kostnaderna för utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering beräknar jag till 3 258 milj. kr. Jag har härvid utgått från den omfattning på arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering som ligger till grund för mina beräkningar av medelsbehovet för sådan utbildning och rehabilitering i årets budgetproposition (prop. 1987/88:100 bil. 12). Detta innebär 98 000 deltagare i arbetsmarknadsutbildning med utbildningsbidrag och en genomsnittlig utbildningstid om 19 veckor. Vidare 23 000 deltagare i yrkesinriktad rehabilitering under i genomsnitt tolv veckor.

Kostnaderna för KAS och utbildningsbidragen skall med mitt förslag till finansiering helt bekostas över statsbudgeten. I årets budgetproposition har regeringen föreslagit riksdagen att beräkna ett förslagsanslag av 3 632 824 000 kr. under anslaget B 4. Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag. De kostnader som jag nu har beräknat för KAS och utbildningsbidrag uppgår till sammanlagt 3 832 152 000 kr. Anslagsbenämningen bör ändras till *Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag*.

Mot bakgrund av de omfattande ändringar i finansieringen av arbetslöshetsersättningen och utbildningsbidragen som mina förslag innebär bör en uppföljning och utvärdering göras av reformernas kostnadsmässiga och administrativa effekter. Detta bör dock ske först sedan reformerna varit i kraft några år. Jag avser att senare återkomma med förslag till regeringen om hur en sådan uppföljning och utvärdering skall genomföras.

6 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag har anfört har inom arbetsmarknadsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,
2. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,
3. lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter,
4. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,
5. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd.

Förslaget under 3 har upprättats i samråd med chefen för socialdepartementet.

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

7 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,
2. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,

3. lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter,
4. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,
5. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd.

8 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Sammanfattning av a-kassekommitténs delbetänkande (Ds A 1987:4)

Arbetslöshetsförsäkringen – högsta dagpenning och finansiering

Prop. 1987/88:114
Bilaga 1

I detta delbetänkande lämnar jag förslag om hur beslut om högsta dagpenning i arbetslöshetsförsäkringen bör fattas, hur finansieringen av statens utgifter för kontantstöd och utbildningsbidrag bör ske samt hur statsbidraget till arbetslöshetskassorna bör utformas.

Mina förslag är följande:

Högsta dagpenning justeras fortsättningsvis årligen i förhållande till löneförändringarna för industriarbetare. Underlag för justeringen är SAFs och LOs gemensamma lönestatistik. Justeringen av högsta dagpenning skall direkt överensstämma med löneförändringen. Beslut fattas av regeringen i december och träder i kraft i januari.

Statsbidragen till arbetslöshetsförsäkringen och till permitteringslöneersättningen finansieras helt med arbetsgivaravgifter. Avgiften sätts till en sådan nivå att den ger vissa överskott i högkonjunktur. Under lågkonjunktur träder statsbudgeten emellan. Det kontanta arbetsmarknadsstödet och utbildningsbidragen bekostas helt över statsbudgeten. Någon höjning av arbetsgivaravgiften behöver inte ske med anledning av mitt förslag.

Kravet på arbetslöshetskassorna att bygga upp fonder avskaffas helt.

Statsbidragen till arbetslöshetskassorna utgår för hela kostnaden för försäkringsersättningen. För varje medlem skall dock kassorna lämna ett bidrag till ersättningskostnaderna som motsvarar hälften av den genomsnittliga dagpenningen i respektive kassa. Dessutom föreslår jag att ett bidrag om fem kronor per ersättningsdag skall utgå till kassorna för deras förvaltning. Utbetalning av ersättningen till de arbetslösa sker från ett konto hos AMS, från vilket kassorna får rätt att beordra utbetalningar. En gång i månaden överför varje kassa sin del av utbetalningarna till detta konto.

Medlemsavgifterna i arbetslöshetskassorna kommer därmed att bestå av hälften av den genomsnittliga dagpenning som utbetalas till en arbetslös i kassan, kassans förvaltningskostnader minskade med förvaltningsbidraget och de övriga inkomster som kassan har. Arbetslösheten får med mitt förslag ingen inverkan på medlemsavgifterna.

Bakgrunden till mina förslag är följande:

Högsta dagpenning – som från den 1 juli 1987 är 400 kronor under högst fem dagar i veckan – förändras f.n. inte med någon automatik. Varje höjning prövas för sig. Beslut fattas av riksdagen. De arbetslösa som har ersättning under högsta dagpenning får däremot i regel sin dagpenning justerad i samband med att nya avtal träder i kraft. Under den senaste tioårsperioden har högsta dagpenning höjts med oregelbundna mellanrum på alltifrån 12 till 22 månader.

Arbetslöshetsförsäkringen har alltsedan den infördes för drygt 50 år sedan varit en del av arbetsmarknadspolitiken. Avsikten är att den arbetslöse skall ha trygghet för sin försörjning under den tid han söker nytt

arbete. Försäkringen skall utgöra kompensation för den inkomst den arbetslöse förlorat och beräknas också enligt inkomstbortfallsprincipen.

De grupper som berörs av förändringar av högsta dagpenningen utgörs till stora delar av medelinkomsttagare. Flertalet är arbetare eller tjänstemän på mellannivåer. För närvarande har mellan 12 och 15 procent av de arbetslösa högsta dagpenning. Även för dessa grupper bör en snabb, säker och rättvis anpassning ske av ersättningen.

Tre huvudkrav bör enligt min uppfattning ställas på en metod för att anpassa högsta dagpenning till löneutvecklingen: den bör ge skäligen långsiktig inkomstrygghet för de försäkrade, den bör medföra så små tidsfördröjningar som möjligt och den bör vara tekniskt enkel och tillförlitlig.

Dessa huvudkrav tillfredsställs av mitt förslag att SAFs och LOs gemensamma lönestatistik för industriarbetare skall utgöra underlag för justering av högsta dagpenning. Justeringar kan ske med jämförelsevis liten eftersläpning. Eftersom det är löneförändringarna och inte lönernas absoluta nivå som skall grunda omräkningen behöver endast två lönekomponenter – tidlön och ackord – utgöra underlag. Därmed blir metoden enkel att använda.

Om mitt förslag skall ge skäligen långsiktig inkomstrygghet för alla försäkrade måste kassornas rätt att besluta om en lägre dagpenning än lagen tillåter tas bort.

Mitt förslag förutsätter att riksdagen till regeringen överlämnar rätten att fastställa högsta dagpenning.

Finansieringen av statsutgifterna för arbetslöshetsersättning, permitteringslöneersättning och utbildningsbidrag sker i dag på samma sätt och ur samma källa. 65 procent av utgifterna bekostas med en arbetsgivaravgift (arbetsmarknadsavgiften) och 35 procent över ett anslag på statsbudgeten. Fördelningen mellan avgifts- och budgetmedel beslutas av riksdagen. Om avgiftsmedlen något år skulle ge överskott kan detta överskott inte användas. Om avgifterna å andra sidan inte räcker till den beslutade andelen kan inte statsbudgeten träda emellan. I stället måste medel lånas från andra inkomstitlar. Därigenom belastas avgiften med räntor för skulder.

Under senare år har inkomsterna från arbetsmarknadsavgiften i stort sett svarat mot kostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen, medan utgifterna över statsbudgeten i stort sett motsvarat de samlade kostnaderna för det kontanta arbetsmarknadsstödet och utbildningsbidragen.

Då arbetsgivaravgifter för mer än tio år sedan infördes till försäkringen var motivet att arbetsgivarnas handlande på ett avgörande sätt påverkar sysselsättningen. Detta motiv kvarstår.

Mitt förslag att löneutvecklingen för industriarbetare skall styra den högsta dagpenningen förstärker ytterligare sambanden mellan förhållandena på arbetsmarknaden och försäkringen.

Mitt förslag är att arbetsmarknadsavgiften fortsättningsvis enbart bör finansiera statsbidragen till arbetslöshetsförsäkringen och till permitteringslöneersättningen, medan utbildningsbidragen och det kontanta arbetsmarknadsstödet helt bör finansieras över statsbudgeten. Detta ger en mer rationell hantering av statsmedlen. Någon höjning av arbetsmarknadsavgiften erfordras inte.

Arbetslöshetskassorna måste nu *bygga upp fonder* för att möta kommande påfrestningar. Detta s. k. *fonderingskrav* går tillbaka till den tid då de erkända kassorna bildades. För att en kassa skulle få träda i verksamhet krävdes då att den hade ansevärliga reserver. Detta var naturligt med hänsyn till att statsbidragen då endast täckte en mindre del av ersättningen. De arbetsmarknadspolitiska instrumenten var långt mindre utvecklade än i dag och massarbetslöshet en realitet.

I dag täcker statsbidragen omkring 95 procent av försäkringsersättningen. I praktiken har staten sedan länge garanterat att medel finns för försäkringsutbetalningarna. Trots att fonderingskravet sänkts upprepade gånger har många kassor svårt att uppfylla det. Fonderingskravet medför också att det blir väsentligt dyrare för en kassa med hög arbetslöshet att höja dagpenningen än för en kassa där arbetslösheten är låg.

Fonderingen har i alla tider också varit mycket ojämn. Några garantier för att fonderingen sker i de kassor där den i framtiden behövs finns inte. Strukturförändringarna på arbetsmarknaden kan medföra tvära kast inbördes mellan kassorna. De uppoffringar som fonduppbyggnaden kräver framför allt i kassor med hög arbetslöshet står inte i rimlig proportion vare sig till nyttan av fondmedlen eller till de förmåner medlemmarna kan påräkna. Kravet på fortsatt fonduppbyggnad i arbetslöshetskassorna bör därför helt avskaffas.

Statsbidragen till arbetslöshetskassorna behöver förändras av flera skäl:

För det första kräver avvecklingen av fonderingskraven att statsbidragen tillförs försäkringen samtidigt som utbetalningarna sker till de arbetslösa.

För det andra medför inte avvecklingen av fonderingskravet ensamt att avgifterna utjämnas. De nuvarande stora skillnaderna skulle tvärtom komma att öka ytterligare.

För det tredje skall justeringen av högsta dagpenning ske i samtliga kassor. I annat fall är det inte fråga om någon automatik. Därför får ingen kassa hindras av alltför betungande kostnader.

För det fjärde behöver statsbidragen förenklas om de skall kunna utbetalas löpande.

Utgångspunkter för mitt förslag till nya regler för statsbidragen är följande:

- Arbetslöshetens omfattning i den enskilda kassan bör inte påverka avgifterna i kassan. Inte heller bör förändringar av arbetslösheten framöver påverka avgifterna vare sig i den enskilda kassan eller för kassakollektivet som helhet.
- Skillnader i avgifter som beror på skillnader i förmåner eller förhållanden som den enskilda kassan själv kan påverka är rimliga och kan accepteras.
- Kassornas frihet att själva besluta om sin organisation bör bevaras.
- Kassornas intresse av en god hushållning bör bibehållas.
- Statsbidragen bör vara enkla att hantera för såväl kassorna som för AMS.

Det finns sedan lång tid avsevärda skillnader i arbetslösheten inbördes

mellan kassorna. Många kassor har drabbats av en konstant hög arbetslöshet. Skillnaderna i arbetslöshet är betydligt större i dag än för tio år sedan. Det nuvarande statsbidraget utjämnar inte helt dessa skillnader. Det är mer än tre gånger så dyrt att höja dagpenningen i den kassa där arbetslösheten är högst som i den där den är lägst.

Starka principiella invändningar kan riktas mot att de olika kassorna skall ha skilda kostnader för att tillämpa den automatiska anpassningen av högsta dagpenning. Att dessa skillnader dessutom skulle bero på arbetslöshetens omfattning anser jag strider mot viktiga principer för en modern arbetslöshetsförsäkring.

De stora skillnaderna i arbetslöshet inbördes mellan kassorna har också lett till stegrade skillnader i förvaltningskostnader. Om arbetslöshetens inverkan på avgifterna helt skall kunna elimineras krävs därför att även förvaltningskostnaderna utjämnas.

Däremot talar många skäl för att avgifterna tas ut i förhållande till den dagpenning som medlemmarna kan påräkna. Det är enligt min uppfattning helt rimligt att en medlem i en kassa där dagpenningen är låg – och även inkomsterna således låga – har en lägre avgift än medlemmar i kassor där inkomsterna och dagpenningen är högre. Däremot anser jag det inte rimligt att lågavlönade medlemmar skall betala lika stora avgifter som högre avlönade.

Mitt förslag är att kassorna skall bidra till försäkringsersättningen med ett belopp för varje medlem som knyter an till dagpenningens storlek. Ett förvaltningsbidrag skall utgå för varje ersättningsdag. Därmed utjämnas alla skillnader i medlemsavgifterna som beror på arbetslösheten. Detta statsbidrag är också enklare att hantera än det nuvarande.

Med mitt förslag till statsbidragsregler och avveckling av fonderingskravet kan avgifterna sänkas i kassorna. Utjämningen av avgifterna blir betydande. Inga skillnader i avgifter som hänför sig till arbetslösheten kvarstår. Kostnaderna för att höja dagpenningen blir inte större i kassor med hög arbetslöshet. Totalt dämpas anspråken på framtida höjningar av avgifterna väsentligt. Trots detta blir kostnaderna för statsbidragen inte högre än med nuvarande regler.

De *kostnadsberäkningar* jag gjort avser dels kostnaderna för att anpassa högsta dagpenning till industriarbetarlönernas förändringar, dels de samlade kostnaderna för försäkringsersättningen de närmaste åren.

Som grund för mina kalkyler har jag studerat de kostnads- och volymförändringar som ägt rum under de senaste 10–15 åren. Jag har då kunnat konstatera att snabba stegringar har skett av såväl volymer som kostnader. De senaste årens sjunkande arbetslöshet, som registrerats såväl i arbeidskraftsundersökningarna som i AMS' sökandestatistik, har inte motsvarats av någon nedgång av försäkringsersättningens volym. Detta har en lång rad orsaker:

- medlemsantalet i arbetslöshetskassorna har ökat snabbare än arbetskraften
- en stigande andel av de arbetssökande är arbetslöshetsförsäkrade
- allt fler tidsbegränsade anställningar, vilket leder till att många – framför allt unga – får upprepade korta arbetslöshetsperioder

- partiell arbetslöshet, som i sin tur har samband bl. a. med de alltmer utbredda korta anställningsformerna
- ökande andel långtidsarbetslösa, i synnerhet bland äldre. Detta avspeglas också i den väsentligt mer omfattande förtidspensioneringen av arbetsmarknadsskäl. Bland de äldre långtidsarbetslösa återfinns också många som omfattas av s. k. 58,3-årspensioneringar, som var vanligt förekommande under de första åren av 1980-talet.

Under 80-talet har också ändringar gjorts inom försäkringen och KAS som medverkat till en minskad användning:

- nya regler för pensionsavdrag
- ungdomslagen har införts och åldersgränserna för KAS har höjts
- permitteringslöneersättning har införts
- lagen om anställningsskydd har skärpts

För kontantstödens omfattning under kommande år är givetvis den allmänna ekonomiska utvecklingen i Sverige och i vår omvärld av helt avgörande betydelse. Jag utgår i mina bedömningar från att inga avgörande förändringar kommer att ske inom den ekonomiska politiken under de närmaste åren och att arbetsmarknadspolitiken än starkare kommer att inriktas mot platsförmedling och utbildning.

Utsikterna på arbetsmarknaden för år 1987 är enligt den bedömning AMS gjorde i början av mars 1987 goda. Sysselsättningen väntas öka även 1987. Dock bedömer AMS att utbudet av arbetskraft kan bli något större än sysselsättningsökningen, varför arbetslösheten kan öka något. En sådan ökning kommer i första hand att drabba ungdomar och andra nytillträdande samt dem som redan har svårigheter. Andelen långtidsarbetslösa kan då öka. Sammantaget torde detta leda till en ökning av kontantstöden, men denna ökning väntas bli måttlig.

Flera faktorer har således medverkat till att arbetslöshetsförsäkringens volym inte har kunnat nedbringas trots ett bättre sysselsättningsläge. Fler-talet av dessa faktorer kommer att inverka på försäkringen även under kommande år. Även med en oförändrad öppen arbetslöshet kommer därför en viss volymökning att ske.

Sammanfattning av a-kassekommitténs slutbetänkande (SOU 1987:56) Ekonomiskt stöd till arbetslösa – översyn av vissa villkor

Det kontanta arbetsmarknadsstödet och de nuvarande reglerna för arbetslöshetsförsäkringen infördes år 1974 och har i stort sett varit oförändrade sedan dess.

Sedan denna tid har betydande förändringar skett i *de arbetslösas bakgrund*.

Förr var den vanligaste orsaken till arbetslöshet drifts- och personalinskränkningar. Numera är den vanligaste orsaken att ett åtaget arbete – ett vikariat, en objektsanställning eller annat tillfälligt arbete – har upphört. Bland unga och medelålders arbetslösa dominerar denna anledning helt. De äldre, däremot, drabbas alltsedan år 1979 av driftsinskränkningar i oproportionerligt hög grad. Därtill har sådana skäl till arbetslöshet som ohälsa och pension ökat snabbt bland de äldre. Dessa anledningar är nu tre gånger så vanliga bland äldre som för tio år sedan.

Driftsinskränkningar och avgångar av hälsoskäl eller i samband med pension ger också upphov till en mycket svårartad arbetslöshet. Den främsta orsaken till långtidsarbetslöshet är nu avgångar av hälsoskäl eller pensionering. Mer än en tredjedel av alla långtidsarbetslösa är kassamedlemmar i åldrarna mellan 55 och 64 år. Äldre kassamedlemmar som blir arbetslösa får endast sällan nytt arbete. Majoriteten går i pension, oftast efter mycket långa arbetslöshetstider.

Trots att en stor andel av de arbetslösa har sin bakgrund i icke fasta anställningar är inte den andel av de arbetslösa som drabbas av upprepade arbetslöshetsperioder större nu än för tio år sedan.

Arbetslösheten bland ny- och återinträdande på arbetsmarknaden är inte högre nu än för tio år sedan, och andelen långtidsarbetslösa är lägre.

Förslagen i kapitlen 2 till och med 7 har sin utgångspunkt i dessa stora förändringar i de arbetslösas bakgrund. Förändringarna kräver att innebörden av begreppet "stå till arbetsmarknadens förfogande" klargörs ytterligare. Vidare behöver gränstragningen mot andra stödsystem – främst pensioner och studiestöd – upprätthållas.

Arbetslinjen i arbetsmarknadspolitiken innebär att den arbetssökande så snart som möjligt skall få ett lämpligt arbete och inte vara hänvisad till arbetslöshetsersättning under lång tid. En förutsättning för att arbetslinjen skall vara framgångsrik är att de arbetssökande verkligen är oförhindrade och villiga att ta arbete.

Sedan ett par år har det varit möjligt för ersättningstagare att bedriva *studier* på heltid förutsatt att de skriftligen förbundit sig att avbryta studierna om lämpligt arbete erbjuds.

Jag anser inte att detta är förenligt med de krav som bör ställas på en arbetssökande att stå till arbetsmarknadens förfogande. En arbetssökande måste också vara tillgänglig för besök på arbetsplatser, för anställningsintervjuer och aktiviteter som arbetsförmedlingen kallar till.

Förbindelser att avbryta studier strider också mot angelägna strävanden inom utbildningen att förhindra studieavbrott. Att man för arbetslöshetsers-

sättningen uppställer villkor som direkt motverkar dessa strävanden anser jag förkastligt. Möjligheten att bedriva studier med arbetslöshetsersättning skapar också orättvisor mellan olika studerande. Orättvisan ligger inte bara däri att vissa studerande kan komma i åtnjutande av en förmånligare studiefinansiering än andra, utan också i tillgången på utbildningsplatser. Med de regler som nu gäller kan en studerande bli utan plats vid en utbildning till förmån för en person som utfäst sig att avbryta sina studier.

Jag föreslår därför att huvudregeln skall vara att den som bedriver studier på heltid inte skall kunna få arbetslöshetsersättning annat än i särskilda undantagsfall. Däremot bör givetvis arbetsökande ha rätt att bedriva studier på deltid, förutsatt att studierna inte inkräktar på möjligheterna att söka och ta arbete och att den arbetslöse inte begränsar sitt arbetsutbud utan söker heltidsarbete.

Sedan många år görs betydande insatser för att minska *säsongsmässiga variationer i sysselsättningen*.

Utredningen har kartlagt arbetslöshetens säsongsvariationer i tio kassor. Kartläggningen visar att i dessa tio kassor utgick år 1985 omkring 500 miljoner kronor i ersättning till följd av säsongsmässiga variationer. I kartläggningen ingår inte Statsanställdas kassa, där en omfattande säsongsarbetslöshet bland vägarbetare förekommer.

Arbetslöshetskassornas samorganisation har kartlagt den säsongsarbetslöshet som har ett mer direkt samband med säsongsbetingade anställningsvillkor. Enligt denna kartläggning utgick år 1985 totalt ca 260 miljoner kronor i ersättning från kassorna.

Stödet till säsongsarbetslösa fungerar delvis som ett stöd till vissa branscher och regioner. Detta bör emellertid inte påverka ersättningsreglerna. En generell reglering av ersättningsrätten varken kan eller bör ske. Det skulle kunna medföra att särskilda krav ställs på vissa delårsarbetslösa enbart därför att de är relativt lätta att identifiera, medan andra ersättningsstagare skulle undgå begränsningar av det skälet att de har mer "vaga" former av säsongsanställningar. Däremot måste givetvis samma krav på att stå till arbetsmarknadens förfogande ställas på säsongsarbetslösa som på andra arbetslösa.

Säsongsarbetslöshet bör motverkas på följande sätt:

1) Parterna på arbetsmarknaden bör göra en noggrann genomgång av alla avtal som förutsätter säsongsuppehåll. En utgångspunkt bör vara att staten inte skall svara för regelbundet återkommande kostnader.

2) Särskilda insatser för långtidsarbetslösa har nyligen beslutats av regeringen. Dessa insatser bör även ge effekt för de långtidsarbetslösa säsongsarbetarna.

3) AMS bör få i uppdrag att se över möjligheterna att ordna meningsfylld utbildning och kompletterande sysselsättning åt vägarbetare och andra grupper med omfattande säsongsarbetslöshet.

4) Kombinationssysselsättningar bör ordnas främst i områden där man är starkt beroende av traditionella säsongarbeten.

Deltidsarbetslöshetens omfattning är inte känd. På samma sätt som säsongsarbetslösheten ger olika definitioner olika resultat. A-kassekommittén har gjort en kartläggning som visar att den partiella arbetslösheten

år 1986 gav upphov till knappt 20 % av den utbetalda ersättningen, medan de fackliga representanterna i kommittén har hävdad att det är fråga om mindre än 10%.

Nya regler för ersättning infördes den 1 juli 1987 och särskilda insatser skall nu göras mot deltidsarbetslösheten. Då kommer även omfattningen att klarläggas. Några erfarenheter av de nya reglerna och insatserna finns inte än, och jag föreslår därför inte heller några ytterligare ändringar.

Bestämmelserna om avdrag för *pension* i arbetslöshetsförsäkringen tillkom år 1964. När dessa regler infördes utgick man från att de skulle vara provisoriska i avvaktan på att ålderspensionärernas ställning inom försäkringen skulle lösas. Så skedde också 1974. Sedan dess har inte den som uppnått den allmänna pensionsåldern längre rätt att kvarstå som medlem i arbetslöshetskassa och kan således inte heller få ersättning från försäkringen.

På arbetsmarknaden finns emellertid ett flertal avtal som medger avgång med ålderspension före den allmänna pensionsåldern. Den som har en s. k. tjänstetidsfaktor på 0,8 eller mer – motsvarande 24 år eller mer av pensionsgrundande anställning – har inte rätt till arbetslöshetsersättning. För den som har kortare tid än så görs pensionsavdrag motsvarande 1/260-del av årspensionen från dagpenningen.

I de flesta tjänstepensionsavtal motsvarar full pension 65 % av slutlönen. Med de regler som nu gäller är det således möjligt för en person att komplettera en låg pension med arbetslöshetsersättning så att han får högre kompensation än om han hade intjänat rätt till hel pension.

Många äldre har av olika skäl inte kunnat tjäna in rätt till full pension. Med hänsyn till dessa personer bör inte rätten till arbetslöshetsersättning i samband med pension tas bort helt. Däremot är det inte rimligt att dessa personer skall kunna få en högre kompensation än om de tjänat in rätt till hel pension. Jag föreslår därför att dagpenningen från arbetslöshetsförsäkringen till pensionärer skall kunna utgå med högst 65 % av dagsförtjänsten.

De som nu har tjänstepension bör inte få sina villkor förändrade under pågående ersättningsperiod.

Den som har fyllt 60 år och som har haft arbetslöshetsersättning under längsta möjliga tid kan få förtidspension av arbetsmarknadsskäl. Det är denna rätt som tillsammans med rätten att träffa avtal om avsteg från turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd som har gjort de s. k. *58,3-årspensioneringarna* möjliga. Dessa innebär i korthet att arbetstagare och arbetsgivare träffar avtal om att vid driftsinskränkningar de äldre arbetstagarna sägs upp först. Detta sker under förutsättningen att de äldre skall få arbetslöshetsersättning under längsta möjliga tid och därefter få förtidspension. Man utgår från att de äldre inte skall få eller behöva acceptera erbjudanden om nya arbeten.

Det har sedan länge funnits en stark strävan att värna äldre människors rätt att om de så önskar fortsätta att arbeta. Ett uttryck för detta är skyddet för äldre i lagen om anställningsskydd, ett annat de äldres rätt till längre ersättningstider inom arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet. *58,3-årspensioneringarna* strider därför mot angelägna strävanden. Avstegen är emellertid främst ett arbetsmarknadspolitiskt pro-

blem som inte kan och heller inte bör lösas genom åtgärder inom arbetslöshetsförsäkringens ram.

Den som *slutar ett arbete frivilligt* utan giltigt skäl stängs av från ersättning. Detsamma gäller den som avvisar ett arbetserbjudande. Avstängningstiden är 20 dagar om det lämnade/avvisade arbetet skulle ha varat mer än 10 dagar. Den som lämnar en anställning får således inte någon ersättning under sammanlagt fem veckor – fyra veckors avstängning och en veckas karens.

I debatten under senare tid är ofta förekommit uppgifter om att ungdomar skulle lämna sina arbeten frivilligt för att leva på arbetslöshetsförsäringen. De undersökningar som jag har företagit ger inga som helst belägg för detta. Tvärtom är den andel av de arbetslösa ungdomarna som har lämnat sina arbeten på egen begäran lägre nu än för tio år sedan.

Det finns inga tecken på att det frivilliga slutandet skulle ha ökat totalt sett. Däremot lämnade markant fler äldre sina anställningar av skäl som ohälsa, flyttning eller pensionering under lågkonjunkturåren 1980 till 1984 än under tidigare år. Alltjämt är betydligt fler äldre arbetslösa av dessa anledningar än år 1980.

En avveckling av karensen i arbetslöshetsförsäringen bör inte komma dem som frivilligt lämnar en anställning till godo. Därför bör en sådan avveckling kombineras med en förlängning av avstängningstiden från 20 till 25 dagar.

Karensvillkor har funnits i arbetslöshetsförsäringen alltsedan den första kassaförordningen. Det nu gällande villkoret innebär att en person måste vara arbetslös i fem dagar innan ersättning kan börja utgå.

Tidigare fanns inom arbetslöshetsförsäringen ett system med inplacement i dagpenningklasser. För dem som trots detta blev överkompenserade tillämpades en ordning med s. k. överförsäkringsavdrag. Dagpenningklasserna finns inte längre. För alla som inte är berättigade till högsta dagpenning görs därför nu överförsäkringsavdrag med 8,3 %.

Förutsättningarna att finna ett nytt arbete, lämplig utbildning eller annan åtgärd för en arbetslös är givetvis oberoende av om han genomgår karens eller ej. För många arbetslösa är det också mycket svårt att bära ett så stort inkomstbortfall som en veckas karens innebär. De som beviljas fortsatt ersättning efter att en ersättningsperiod gått till ända får en ny karens mitt under en pågående, ofta lång arbetslöshetstid. För den enskilde är detta helt obegripligt.

Jag anser att det inte längre finns några bärande skäl att behålla karensen i arbetslöshetsförsäringen.

I det delbetänkande som jag tidigare har avlämnat har jag föreslagit att högsta dagpenning årligen skall justeras efter förändringarna av industriarbetarnas löner.

Det finns sedan lång tid en strävan att anpassa reglerna för arbetslöshetsförsäringen till vad som gäller inom socialförsäkringarna.

Jag föreslår att karensen avvecklas i arbetslöshetsförsäringen och att kompensationsnivån sätts till 90 %.

Detta innebär att reglerna i arbetslöshetsförsäringen närmas till vad som gäller i sjukförsäringen. Samtidigt avskaffas de sista kvardröjande

dragen av understöd och särbehandling av arbetslöshet i förhållande till andra förvärvshinder.

Jag lämnar av finansieringsskäl inte något förslag till avveckling av karensen i det kontanta arbetsmarknadsstödet.

*

Administrationen av det kontanta arbetsmarknadsstödet sköts nu av länsarbetsnämnderna och försäkringskassorna. Arbetslöshetskassornas samorganisation har erbjudit sig att ta över administrationen.

Ersättningstagarna med KAS har blivit allt färre under de senaste åren. Vid länsarbetsnämnderna är ett nytt ADB-system under införande. Detta kommer att medge en inte obetydlig rationalisering. Jag har inte kunnat finna att en överföring av administrationen till samorganisationen skulle medföra några ekonomiska vinster. En sådan ordning skulle också bli mindre flexibel än den nuvarande.

Försäkringskassorna svarar nu för utbetalning av KAS till ersättningstagarna. Utbetalningarna kan utan olägenheter överföras till riksförsäkringsverkets ADB-central. Detta skulle ge en inte obetydlig ytterligare besparing. Jag föreslår att detta prövas.

Felaktiga utbetalningar av kassaersättning förekommer givetvis. Jag har dock kunnat konstatera att felutbetalningarna varken ekonomiskt eller antalsmässigt ger någon anledning till oro. Jag kan därför inte finna några skäl att föreslå ändringar i den nuvarande ordningen, som har många fördelar.

Arbetslöshetskassorna har allt sedan de bildades stått öppna för var och en som är verksam inom kassans område. För medlemmar i de närstående organisationerna har medlemskap (med ett undantag) alltid varit obligatoriskt. 98 % av medlemmarna i kassorna är anslutna på detta sätt. Övriga 2 % är *enskilt anslutna medlemmar*.

Den obligatoriska anslutningen medför att många funktioner kan skötas mer rationellt. Dessa fördelar kan inte utnyttjas för de enskilt anslutna medlemmarna. Av dessa medlemmar får kassorna därför ta ut extra avgifter. För närvarande förekommer fyra olika sådana avgifter. Jag anser att dessa olika avgifter bör ersättas av en särskild avgiftsklass. Avgiftens storlek skall, i likhet med övriga avgifter, godkännas av AMS. Meravgiften skall endast avse de merkostnader kassorna har för den rena medlemsadministrationen, såsom uppbörd av medlemsavgifter.

Det finns en mängd *föreningsrättsliga bestämmelser för arbetslöshetskassorna*. Dessa bestämmelser överensstämmer i stort med dem som gäller för ekonomiska föreningar och i lagen om arbetslöshetsförsäkring hänvisas därför i betydande omfattning till lagen om ekonomiska föreningar.

Inom utredningen har en lagtext som självständigt reglerar föreningsrätten utarbetats. Detta har emellertid medfört att lagtexten har blivit väsentlig mer omfattande än för närvarande. Även en skiss till en ny lag har utarbetats. Denna skiss innebär emellertid ganska stora ingrepp i de nuvarande bestämmelserna.

Att självständigt reglera arbetslöshetskassornas föreningsrättsliga ställning medför stora omarbetningar. Skall detta ske behöver därför en ny lag – och inte ändringar i den nuvarande lagen – utarbetas. Det är då lämpligt att se över bl. a. även lagens språkliga utformning. I ett sådant sammanhang kan det också vara lämpligt att pröva om inte en del av AMS föreskrifter bör inarbetas i lagen. Ett så omfattande arbete ligger inte inom ramen för mitt uppdrag, utan bör ske i en utredning som odelat kan ägna sig åt detta. Jag har därför stannat för att inte nu föreslå några förändringar i den föreningsrättsliga regleringen av kassornas verksamhet.

*

Kostnaderna för att avveckla karensen i arbetslöshetsförsäkringen i kombination med en kompensationsnivå på 90% i stället för den nuvarande 91,7% beräknar jag till mellan 130 och 180 miljoner kronor årligen. Beräkningarna är gjorda i 1986 års löneläge och med då gällande högsta dagpenning m. m. Jag har räknat med att 15–20 000 nya ersättningstagare med korta arbetslöshetstider tillkommer. Vidare kommer den andel av ersättningstagarna som under ett år genomgår karens att variera under loppet av en konjunkturcykel. Andelen kommer att var störst på toppen av en högkonjunktur och lägst i början av en konjunkturuppgång. Jag beräknar att den andel av ersättningstagarna som varje år genomgår karens kommer att variera mellan 40 och 55%.

Under år 1986 uppbar mellan 11 000 och 12 000 tjänstepensionärer ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Efter pensionsavdrag utgick mellan 170 och 180 miljoner kronor i ersättning. Med en kompensationsnivå på 65% beräknar jag kostnaderna till 70–80 miljoner kronor årligen.

De ändrade ersättningsreglerna bör leda till färre avgångar. Om antalet tjänstepensionärer minskar med 25% – till 8 500–9 000 – uppstår en ytterligare besparing för försäkringen på omkring 25 miljoner kronor.

Mina övriga förslag medför begränsade förändringar av kostnaderna.

Sammanfattning av riksrevisionsverkets rapport (RRV Dnr 1986: 1298) Permitteringslön

Prop. 1987/88: 114
Bilaga 3

I denna rapport redovisas en uppföljning av det permitteringslönesystem som infördes den 1 januari 1985. Undersökningen har utförts som ett konsultuppdrag för riksrevisionsverket (RRV).

Huvuduppgiften har varit att belysa om det nya systemet inneburit några förändringar i permitteringsmönstret och om så är fallet, vilka orsakerna är till dessa förändringar. I förutsättningarna har också ingått att särskild uppmärksamhet skall ägnas frågan om hur systemet fungerat inom de branscher där permittering sker på grund av otjänlig väderlek.

Permittering innebär att en arbetsgivare pga tillfällig arbetsbrist, driftsstörning, otjänlig väderlek eller annan liknande omständighet inte kan tillhandahålla en arbetstagare något arbete och att han i samband därmed befriar denne från skyldigheten att närvara på arbetsplatsen. Permitteringen kan omfatta en sammanhängande period eller fördelas på återkommande perioder ("intermittent") t. ex. i form av s. k. korttidsvecka.

Grunden för det nya permitteringslönesystemet utgörs av en av riksdagen antagen ändring i lagen om anställningsskydd som innebär att "En arbetstagare som permitteras har rätt till samma lön och andra anställningsförmåner som om arbetstagaren hade fått behålla sina arbetsuppgifter" (21 § LAS).

Enligt tidigare regler var arbetstagaren efter en inledande karensvecka med permitteringslön från arbetsgivaren, hänvisad till ersättning från A-kassa vid permittering. I det nya systemet bärs kostnaderna för permitteringslönen av den permitterande arbetsgivaren med bidrag från en s. k. permitteringslöneanordning, vilken i sin tur finansieras dels genom bidrag från staten, dels kollektivt av arbetsgivarna genom en avtalad avgift.

Den statliga permitteringslöneersättningen ("PLE") utgår, oförändrat sedan systemets införande, med 300 kr. per hel permitteringsdag. Den avgiftsfinansierade kompletterande ersättningen, PLE-K, uppgår till 17% av den utbetalade permitteringslönen (exkl. sociala kostnader).

Ersättning ges för högst 23 permitteringsdagar per kalenderår. De första, andra, tredje, elfte, tolfte, tjugoförsta och tjugoundra permitteringsdagarna utgör icke ersättningsberättigade karensdagar.

Vid permitteringar pga otjänlig väderlek som följer av kollektivavtal inom byggnadsbranschen och vissa angränsande områden, gäller särskilda regler. Ersättning får här lämnas för de andra och tredje permitteringsdagarna men i gengäld är ersättningsnivåerna lägre. PLE utgår med 230 kr. och PLE-K med motsvarande 13,6% av permitteringslönen.

För utbetalningen av ersättningarna svarar på LO-SAF-området det genom en överenskommelse mellan parterna tillkomna "Institutet för utbetalning av permitteringslöneersättning aktiebolag" (IUP). Reglerna rörande den statliga permitteringslöneersättningen återfinns i en förordning om permitteringslöneersättning (1984: 1011) vilken trädde i kraft samtidigt med anställningsskyddslagens nya regel i 21 §, den 1 januari 1985.

Undersökningen av det nya systemets effekter på permitteringsmönstret har försvårats av att tillförlitliga uppgifter om permitteringar genomförda

före 1985 saknas. För tiden efter det nya systemets införande kan däremot i stort sett heltäckande uppgifter fås genom IUP:s utbetalningsregister.

De uppgifter som funnits tillgängliga och lagts till grund för undersökningen har i första hand varit AMS varselstatistik, IUP:s statistik över utbetalad permitteringslöneersättning samt en stickprovsundersökning av permitteringsgarnas omfattning 1979-81 inom sex förbundsområden. Undersökningen genomfördes 1982 på uppdrag av SAF-LO:s förhandlingsgrupp som arbetade fram underlaget för det nya permitteringslönesystemet. Som en del av den nu genomförda undersökningen har dessutom vissa bearbetningar gjorts av tidigare insamlat primärmaterial samt vid arbetsmarknadsstyrelsen arkiverade varselanmälningar m. m. Vidare har ett tjugotal besök och intervjuer genomförts vid företag inom branscher med betydande s. k. väderpermitteringar.

Tillgängliga statistiska uppgifter ger ej underlag för säkra slutsatser om eventuella förändringar i permitteringsmönstret. Detta beror främst på de bristfälliga kunskaperna om permitteringar före 1985 och på den korta uppföljningsperioden. Bedömningarna försvåras dessutom av att enstaka omfattande permitteringar vid storföretag eller i samband med arbetskonflikter, kraftigt kan påverka den totala permitteringsvolymen under enskilda år. Flera exempel på detta kan hämtas från 80-talets första hälft och i viss mån även från tiden efter nuvarande systems införande.

Det genomsnittliga arbetsgivarinträdet vid permitteringar på grund av arbetsbrist o. likn. har genom de nya reglerna ökat från knappt 25% till 50-60% beroende på löneläge. Detta innebär att arbetsgivarnas benägenhet att utnyttja permitteringsinstrumentet, givet efterfrågeläge och andra yttre förhållanden av betydelse, skulle kunna förväntas på minskat.

Permitteringarna av andra orsaker än väderstörningar, har under 1985-86 legat något över den nivå som av LO-SAF:s förhandlingsgrupp bedömdes sannolik för år med "låg" permitteringsnivå, eller ca 130-160 000 permitteringsdagar. De till länsarbetsnämnderna inrapporterade permitteringsvarslen har under 1985-86 legat på ungefär samma nivå som under de närmast föregående åren.

Ingen av dessa jämförelser ger några belägg för att det inträffat en avgörande nedgång i permitteringsvolymen jämfört med perioder under liknande konjunkurlägen före det nya systemets införande. Detta behöver dock inte stå i motsats till antagandet om företagens minskade benägenhet att utnyttja permitteringsinstrumentet. I vilken mån en sådan minskad benägenhet verkligen slår igenom i permitteringsmönstret sammanhänger med vilka alternativ som står till buds för företag med behov av att variera arbetsstyrkan - och hur man tidigare valt mellan dessa alternativ då kostnaderna för permittering låg på en lägre nivå.

Vid tillfälliga efterfrågeminskningar skulle t. ex. produktion mot lager, omplacering till underhålls- och reparationsarbeten etc. kunna antas ha blivit mera attraktiva alternativ. En genomgång av varselanmälningar för perioden 1979-82 har dock givit en relativt enhetlig bild av att alternativ av detta slag redan till fullo utnyttjats när företagen valt att lägga permitteringsvarsel. I den mån varsel återkallats, har detta vanligen skett antingen på grund av en snabbt förbättrad efterfrågesituation eller att någon form av

företagsutbildning anordnats. Det finns knappast skäl att anta att de förändrade villkoren vid permittering inneburit att företagen i markant ökad utsträckning börjat välja alternativ till permittering som tidigare undvikits på grund av ekonomiska överväganden.

Det förhållandet att permitteringsperiodernas längd enligt tillgängligt material tycks ha minskat, kan tolkas som ett resultat av ökade ansträngningar från företagen att begränsa t. ex. längre perioder med korttidsvecka.

En annan form av anpassning till de nya reglerna skulle för företag inom vissa branscher kunna bestå i en minskning av den fasta arbetsstyrkan och ett ökat utnyttjande av tillfälligt anställd personal alternativt återkommande uppsägningar av tillsvidareanställda.

Detta kan främst antas vara ett realistiskt alternativ för en begränsad krets av säsongberoende företag med återkommande behov av att variera arbetsstyrkan och med möjligheter att ny- eller återrekrytera personal för tillfälliga belastningstoppar.

För företag med tillfälliga efterfrågesvackor och/eller mer påtagliga nyrekryterings- och utbildningskostnader, kan man räkna med att kostnaderna för att på detta sätt variera arbetsstyrkan i allmänhet blir väsentligt högre än för permittering.

Permitteringslönesystemet har lett till den största kostnadsökningen för företag inom särskilt väderkänsliga branscher, dvs. byggnadsindustrin och vissa specialföretagsområden såsom mur- och puts, taktäckning samt schaktentreprenadverksamhet. Inom byggnadsbranschen utgick tidigare ingen ersättning alls till väderpermitterade arbetstagare vilka i stället var hänvisade till ersättning genom A-kassan. Med dagens regler utbetalar arbetsgivaren full lön, vid ackordsarbete beräknad som s. k. parallelltidsersättning. Den ersättning som utgår ifrån IUP täcker, beroende på löneläget, mellan 25 och 40 % av dessa lönekostnader.

Permitteringarna inom byggsektorn har, jämfört med de nivåer som framkom vid förhandlingsgruppens stickprovsundersökning, minskat avsevärt trots att väderleksförhållandena delvis varit extrema under 1985 och 1986. Samtidigt har vid flertalet av de företagsintervjuer som genomförts vid byggnads- och specialföretag, redovisats att väderpermitteringarna under de senaste vintrarna legat på en högre nivå än närmast föregående år.

Vid de företagsintervjuer som gjorts för att särskilt belysa väderpermitteringarna har permitteringsmönstrets beroende av tillgängliga alternativ tydligt illustrerats. Orsaksbilden vid väderpermitteringar är sammansatt och innebär att möjligheterna att påverka permitteringarnas omfattning varierar stort mellan och inom branscher alltefter företagens storlek, geografiska läge, grad av specialisering m. m.

För husbyggnadsföretagen är säsonganpassningen den faktor som i första hand styr väderberoendet. I den mån tidpunkten för starttillstånd, beställarönskemål m. m. innebär att man ändå drabbas av väderstörningar, står man i princip inför tre alternativ.

Det första är att invänta bättre väder under arbetsdagen och/eller fortsätta arbetet även under ogynnsamma betingelser och t. ex. med förkortad arbetsdag. I detta sammanhang är möjligheterna till olika former av upp-

värmnings- och skyddsåtgärder av betydelse. Kostnaderna för sådana arrangemang blir i vissa fall mycket höga men man kan notera att det pågår en viss utveckling mot mer effektiva provisorier för intäckning, uppvärmning m. m. för att minska väderberoendet. Vid några av de besökta företagen har man även pekat på värdet av denna utveckling ur arbetsmiljösynpunkt.

Det andra alternativet, främst vid större objekt samt för företag med flera pågående objekt, är omplacering från väderstörd verksamhet till i första hand inarbeten. När meningsfull alternativsysselsättning saknas, återstår permittering som ett sista alternativ.

Omplaceringsmöjligheterna är ofta begränsade och arbetsledningen kan ställas inför svåra avvägningar huruvida arbetet bör avbrytas eller ej. Vid företagsintervjuerna har givits en rad exempel på hur det på arbetsplatserna uppstått irritation vid de informella förhandlingar det ofta blivit fråga om. På vissa håll har utvecklats en praxis med fasta "köldgränser".

Ersättningsreglerna anses också ha skapat rättviseproblem i och med att de permitterade uppbär samma lön som de arbetare som kan omplaceras – och t. o. m. högre ersättning än arbetare som beordrats att stanna på arbetsplatsen med s. k. väntetidsersättning. Önskemål har förekommit från arbetslag om att internt få bestämma turordningen vid väderpermitteringar. Mot detta har då ofta stått platsledningens önskemål om att de i alternativsysselsättningar mest användbara arbetstagarna skall gå kvar på arbetsplatsen.

Från arbetsgivarhåll har mot denna bakgrund förslag framförts om en justering av ersättningsnivåerna till en fallande skala för fortsatt arbete, väntetid, respektive permittering.

De mest extrema exemplen på de nya reglernas kostnadseffekter har redovisats av vissa specialföretag med starkt väderberoende verksamhet och vanligtvis mycket små möjligheter till produktiv alternativsysselsättning. I denna undersökning har särskilt uppmärksammats förhållandena inom taktäcknings, mur- och puts samt schaktentreprenadföretag. Dessa företags utsatthet hänger bl. a. samman med deras starka specialisering och vanligen begränsade storlek. Till skillnad mot vad som gäller för större husbyggnadsföretag med kanske flera samtidigt pågående objekt, drabbar väderstörningar ofta hela eller stora delar av arbetsstyrkan inom de mindre specialföretagen.

Specialiseringen innebär också att möjligheterna är små att begränsa väderberoendet genom medveten säsongplanering. Verksamheten är ofta påtagligt säsongbetonad med skärpt konkurrens om uppdragen vintertid.

Möjligheterna till prismässig kompensation för onormalt höga vinterkostnader har av besökta företag redovisats som mycket små beroende på de särskilda konkurrensförhållandena inom dessa branscher. De nya permitteringslönerglerna har för övrigt hävdats vara "icke konkurrensneutrala" i vissa avseenden, bl. a. eftersom fåmansföretagare kan ha möjlighet att låta verksamheten vila under lågsäsongen och därmed inte drabbas av de nya permitteringslönekostnaderna. För de något större taktäcknings- och putsföretagen, som genomgående tillämpar tillsvidareanställning, är möjligheterna små att anpassa arbetsstyrkans storlek efter säsongvariatio-

nera i efterfrågan. Bristen på yrkeskunnig personal gör det svårt att efter en eventuell höstst uppsägning nyrekrytera kunnig personal inför högsäsongen.

Bilden är något annorlunda för delar av schaktentreprenadbranschen. Enligt en av branschorganisationen SERAF utförd medlemsenkät har många företag anpassat sig till de nya reglerna bl. a. genom neddragningar av den fasta arbetsstyrkan och ett ökat anlitande av extrapersonal. Denna, ur vissa synpunkter negativa, utveckling har sannolikt underlättats av branschens särskilda struktur med dominans av mycket små företag och sedan tidigare inslag av olika tillfälliga anställningsformer. De något större företagen tycks ha påverkats av de nya reglerna i mycket skiftande utsträckning bl. a. beroende på möjligheterna till produktiv alternativsysselsättning t. ex. i egna verkstäder.

Den extremt kalla vintern 1985 innebar avsevärda ekonomiska problem för många specialföretag. Ett onormalt stort produktionsbortfall på grund av de ogynnsamma väderbetingelserna kom i kombination med de "nya" kostnaderna för permitteringslöner att innebära att 1985 och/eller i vissa fall 1986 blev förlustår för vissa företag. Vid intervjuer har enskilda företagare beskrivit det nya permitteringslönesystemet som ett hot mot den fortsatta verksamheten.

De nuvarande permitteringsreglerna kommer på sikt rimligen bidra till en viss minskning av väderpermitteringarna genom ökade ansträngningar till planering av alternativsysselsättning, åtgärder för att anpassa arbetsstyrkan till säsongvariationerna, ökad användning av vinterprovisorier och annan arbetsteknisk utveckling etc. När man bedömer "utrymmet" för en sådan minskning måste man samtidigt ta hänsyn till utgångsläget: Väderpermittering har redan tidigare i allmänhet fungerat som en sista-handlösning och under normala vintrar legat på en relativt låg nivå. Två-tre "stoppdagar" har vid några företag redovisats som en normal siffra. De specialföretag som regelmässigt haft mer betydande permitteringar har i regel också små möjligheter att genom särskilda vinteråtgärder begränsa permitteringsbehovet. Förutom i de fall det kan vara möjligt att variera arbetsstyrkan mellan låg- och högsäsong består alternativet till väderpermitteringar främst av att i större utsträckning låta de anställda gå på väntetid eller i mindre produktiva alternativsysselsättningar.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §²

Dagpenning *utges* med lägst 140 och högst 400 kronor om inte annat följer av denna lag. Arbetslöshetskassan beslutar om dagpenningens storlek.

Dagpenning *lämnas* med lägst 149 och högst 425 kronor om inte annat följer av denna lag. Arbetslöshetskassan beslutar om dagpenningens storlek.

Denna lag träder i kraft den 4 juli 1988.

¹ Lagen omtryckt 1982:432.

² Senaste lydelse 1987:401.

2 Förslag till

Prop. 1987/88:114
Bilaga 4

Lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §²

Kontant arbetsmarknadsstöd *ut-*
ges med 140 kronor per dag.

Kontant arbetsmarknadsstöd
lämnas med 149 kronor per dag.

Till den som söker deltidsarbete eller i annat fall är arbetslös under del av vecka utgår arbetsmarknadsstöd med det antal ersättningsdagar per vecka som följer av en av regeringen fastställd omräkningstabell.

Arbete som har utförts enligt lagen (1983:1070) om arbete i ungdomslag hos offentliga arbetsgivare skall jämföras med arbete på heltid.

Denna lag träder i kraft den 4 juli 1988.

¹ Lagen omtryckt 1982:433.

² Senaste lydelse 1987:402.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter

Prop. 1987/88:114
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 7 § lagen (1981:691) om socialavgifter skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

7 §¹

Arbetsmarknadsavgifter förs till staten för finansiering av

1. arbetslöshetsersättning enligt lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,

2. utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering.

3. bidrag till permitteringslöneersättning.

Arbetsmarknadsavgifter förs till staten för finansiering av

1. arbetslöshetsersättning enligt lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,

2. bidrag till permitteringslöneersättning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988.

¹ Senaste lydelse 1984:1010.

Lag om ändring i lagen (1973:370) om
arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring¹

dels att 13 och 18 §§ skall upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 20 och 56 §§ skall utgå,

dels att 4, 11, 14–17, 20–21, 30, 45, 54, 56–57 och 61 §§ samt rubrikerna närmast före 54 och 57 §§ skall ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 13 § skall lyda "Ersättningstidens längd".

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Ersättning vid arbetslöshet tillkommer försäkrad som

1. är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete,
2. är beredd att antaga erbjudet lämpligt arbete under tid för vilken han icke anmält hinder som kan godtagas av arbetslöshetskassan,
3. är anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen i den ordning som arbetsmarknadsstyrelsen föreskriver,
4. icke kan erhålla lämpligt arbete.

Ersättning enligt denna lag lämnas inte till den som deltar i utbildning om det inte finns särskilda skäl. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad som är särskilda skäl.

Företagare anses arbetslös, när hans personliga verksamhet i rörelsen har upphört annat än tillfälligt, om icke arbetsmarknadsstyrelsen av särskilda skäl föreskriver annat.

I stället för denna lag tillämpas lagen (1983:1070) om arbete i ungdomslag hos offentliga arbetsgivare för den som har fyllt arton men inte tjugo år och som har

1. anvisats arbete i ungdomslag eller fått rätt till sådan anvisning,
2. avstängts eller skilts från en anställning i ungdomslag, eller
3. frivilligt lämnat en sådan anställning och därefter inte utfört förvärvsarbete under minst tjugo dagar eller i stället för förvärvsarbete deltagit i utbildning.

11 §

Ersättning utgår i form av ett för dag beräknat belopp (dagpenning).

Under en kalendervecka får summan av antalet ersatta och arbetade dagar samt *karens- och avstängningsdagar* uppgå till högst fem.

Under en kalendervecka får summan av antalet ersatta och arbetade dagar samt avstängningsdagar uppgå till högst fem.

¹ Lagen omtryckt 1982:432.

² Senaste lydelse 1983:1071.

14 §

Ersättning utgår under längst 300 dagar från det karensvillkoret uppfyllts (ersättningsperiod). Har försäkrad uppnått 55 års ålder innan ersättningsperioden gått till ända är perioden i stället 450 dagar.

Ersättning utgår under längst 300 dagar (ersättningsperiod). Har försäkrad uppnått 55 års ålder innan ersättningsperioden gått till ända är perioden i stället 450 dagar.

I ersättningsperioden inräknas i fall som avses i 10 § ersättningstid i den andra arbetslöshetskassan.

Ersättningsrätten upphör vid utgången av månaden före den under vilken den försäkrade fyller 65 år.

15 §

Om arbetslöshet upphör innan ersättningsperioden gått till ända, har den försäkrade, om annat *ej* följer av 16 §, rätt till ersättning under återstående antal dagar av perioden vid ny arbetslöshet, även om han då *ej* uppfyller arbets- och karensvillkoret.

Om arbetslöshet upphör innan ersättningsperioden gått till ända, har den försäkrade, om annat *inte* följer av 16 §, rätt till ersättning under återstående antal dagar av perioden vid ny arbetslöshet, även om han då *inte* uppfyller arbetsvillkoret.

Har ersättningsperioden gått till ända men har den försäkrade under perioden *ånyo* uppfyllt arbetsvillkoret, utgår ersättning under ytterligare ersättningsperiod. Därvid skall dock karensvillkoret *ånyo* uppfyllas. Den nya perioden räknas från inträdet av den arbetslöshet då den försäkrade senast uppfyllde arbetsvillkoret.

Har ersättningsperioden gått till ända men har den försäkrade under perioden *på nytt* uppfyllt arbetsvillkoret, utgår ersättning under ytterligare *en* ersättningsperiod. Den nya perioden räknas från inträdet av den arbetslöshet då den försäkrade senast uppfyllde arbetsvillkoret.

16 §

Har en sammanhängande tid av tolv månader, *vari icke* inräknas tid som avses i 8 §, förflutit från det försäkrad senast uppbar ersättning, föreligger rätt till ersättning endast om den försäkrade *ånyo* uppfyller arbets- och karensvillkoret.

Har en sammanhängande tid av tolv månader, *i vilken inte* inräknas tid som avses i 8 §, förflutit från det den försäkrade senast uppbar ersättning, föreligger rätt till ersättning endast om den försäkrade *på nytt* uppfyller arbetsvillkoret.

17 §³

Dagpenning lämnas med *lägst* 149 och *högst* 425 kronor om *inte* annat följer av denna lag. Arbetslöshetskassan beslutar om dagpenningens storlek.

Dagpenning lämnas *högst* med *det belopp som regeringen för varje år fastställer* om *inte* annat följer av denna lag. *Beloppet utgör 450 kronor multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan den genomsnittliga tidlönen jämte ackordstillägg för vuxna in-*

³ Lydelse enligt lagförslag 1.

dustriarbetare avseende andra kvartalet året före det som beloppet avser och motsvarande lön andra kvartalet år 1988.

Dagpenning lämnas lägst med det belopp som bestäms enligt reglerna i 18 § första stycket lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd.

Dagpenning avrundas till närmaste hela kronotal.

20 §⁴

Dagpenning får ej utgå med högre belopp i förhållande till den försäkrades dagsförtjänst än som framgår av en av arbetsmarknadsstyrelsen fastställd överförsäkringstabell.

Dagpenning lämnas med 90 procent av den försäkrades dagsförtjänst, om inte annat följer av 17 § första och andra styckena. Dagpenning till en försäkrad som har tillerkänts ålderspension i form av folkpension, allmän tilläggspension eller annan pension som utgår på grund av förvärvsarbete, lämnas med 65 procent av den försäkrades dagsförtjänst, med den begränsning som följer av 17 § första stycket.

Med dagsförtjänst avses en femtedel av den veckoinkomst eller, i fråga om försäkrad med månadslön, en tjugotvåndel av den månadsinkomst, som den försäkrade före arbetslöshetens inträde vanligen åtnjöt under arbetstid som var normal för den försäkrade. Föreligger särskilda omständigheter, får arbetsmarknadsstyrelsen medge att större andel av medlemsinkomst än som nu sagts skall utgöra medlemmens dagsförtjänst.

Saknas underlag för beräkning av dagsförtjänsten enligt andra stycket, skall som medlemmens dagsförtjänst räknas den i orten vanliga arbetsförtjänsten per arbetsdag för arbetstagare inom samma yrke och med samma arbetsförmåga som medlemmen.

Utan hinder av bestämmelserna i första–tredje styckena får dagpenning till försäkrad som uppfyllt arbetsvillkoret huvudsakligen genom arbetsmarknadsutbildning eller yrkesinriktad rehabilitering för vilken statligt utbildningsbidrag har utgått bestämmas till belopp som motsvarar utbildningsbidraget.

Åtnjuter medlem med anledning av arbetslöshet fortlöpande ersättning från annan än erkänd arbetslöshetskassa, får dagpenning utges högst med belopp som motsvarar skillnaden mellan det högsta belopp som får utgå enligt första–fjärde styckena och ersättningen.

21 §⁵

Sedan försäkrad erhållit ålderspension skall han eller hon, när an-

Dagpenning som har fastställts enligt 20 § första stycket andra me-

⁴ Senaste lydelse 1986:409.

⁵ Senaste lydelse 1984:513.

sökan om ersättning därefter första gången görs under verksamhetsåret, inplaceras i avdragsklass enligt en av arbetsmarknadsstyrelsen fastställd pensionsavdragstabell. Dagpenning skall, sedan den fastställts enligt bestämmelserna i 20 § första stycket, nedsättas med det mot avdragsklassen svarande avdragsbeloppet. Ersättning som understiger tio kronor för dag utbetalas ej.

Rätten till ersättning upphör, när den försäkrade börjar uppbära ålderspension med en tjänstetidsfaktor som uppgår till 0,8 eller mer och pensionen utgår på grund av förvärvsarbete. Vad som nu har sagts gäller dock inte tilläggspension i form av ålderspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

30 §⁶

Är det sannolikt att arbete som avses i 29 § skulle ha varit högst fem dagar eller mer än fem men högst tio dagar eller mer än tio dagar, utgör avstängningstiden fem, tio respektive 20 ersättningsdagar. I avstängningstiden inräknas endast dagar för vilka karenstid skulle ha tillgodoräknats eller dagpenning skulle ha utgått, om avstängningen inte hade skett, eller dagar under vilka den försäkrade har utfört förvärvsarbete. Den totala avstängningstiden får dock inte överstiga 14, 28 respektive 56 kalenderdagar.

Inträffar under avstängningstiden förhållande som avses i 29 §, beräknas ny avstängningstid i enlighet med bestämmelserna i första stycket, om inte den nya avstängningstiden ryms inom den löpande avstängningstiden.

Är det uppenbart att en försäkrad ej vill antaga lämpligt arbete, såsom då den försäkrade vid upprepade tillfällen antingen har avvisat erbjudet sådant arbete eller lämnat sitt arbete frivilligt utan giltig anledning, skall den

ningen, skall sättas ned med 1/260 av årspensionen. Ersättning som understiger tio kronor per dag utbetalas inte.

Är det sannolikt att arbete som avses i 29 § skulle ha varit högst fem dagar eller mer än fem men högst tio dagar eller mer än tio dagar, utgör avstängningstiden fem, tio respektive 20 ersättningsdagar. I fall som avses i 29 § 1–2 utgör dock avstängningstiden tio, 15 respektive 25 ersättningsdagar. I avstängningstiden inräknas endast dagar för vilka dagpenning skulle ha utgått, om avstängningen inte hade skett, eller dagar under vilka den försäkrade har utfört förvärvsarbete. Den totala avstängningstiden får dock inte överstiga 14, 28 respektive 56 kalenderdagar. I fall som avses i 29 § 1–2 får denna tid inte överstiga 28, 42 respektive 70 kalenderdagar.

⁶ Senaste lydelse 1984:513.

försäkrade vara avstängd till dess han eller hon utfört förvärvsarbete under 20 dagar.

Avstängningstiden räknas från den dag då det förhållande som anges i 29 § inträffat.

45 §⁷

Erkänd arbetslöshetskassas stadgar skall i tillämpliga delar och i enlighet med denna lag avfattas enligt normalstadgar som fastställs av arbetsmarknadsstyrelsen.

Stadgarna skall ange

1. kassans firma,
 2. kassans verksamhetsområde med uppgift huruvida kassan är avsedd för anställda eller företagare eller för bådadera kategorierna,
 3. den ort inom riket där kassans styrelse skall ha sitt säte,
 4. de villkor som skall gälla för inträde i kassan och för uteslutning av medlem,
 5. vad som skall gälla beträffande medlemmarnas förmåner och skyldigheter i arbetslöshetsförsäkringen samt ordningen för utbetalning av ersättning,
 6. storleken av de fasta avgifter, som skall erläggas till kassan, och ordningen för avgifternas erläggande,
 7. påföljden av försummelse att till kassan erlägga fast avgift eller uttaxerat belopp,
 8. *grunderna för fondbildning,*
 9. *bestämmelser angående fondmedels placering och värdehandlingars förvarande,*
 10. antalet styrelseledamöter, revisorer och suppleanter för dem, sättet för deras tillsättande och tiden för deras uppdrag,
 11. bestämmelser om föreningsstämma och hur dess befogenhet skall utövas,
 12. om föreningsstämmans befogenhet skall utövas av därtill utsedda ombud, antalet ombud, hur de skall utses samt tiden för deras uppdrag,
 13. tid för ordinarie föreningsstämma,
 14. det sätt varpå kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas eller ombudens kännedom samt den tid före stämman då förslag, som enskild medlem önskar få behandlat, skall vara styrelsen tillhanda och den tid då föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,
8. antalet styrelseledamöter, revisorer och suppleanter för dem, sättet för deras tillsättande och tiden för deras uppdrag,
 9. bestämmelser om föreningsstämma och hur dess befogenhet skall utövas,
 10. om föreningsstämmans befogenhet skall utövas av därtill utsedda ombud, antalet ombud, hur de skall utses samt tiden för deras uppdrag,
 11. tid för ordinarie föreningsstämma,
 12. det sätt varpå kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas eller ombudens kännedom samt den tid före stämman då förslag, som enskild medlem önskar få behandlat, skall vara styrelsen tillhanda och den tid då föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,

⁷ Senaste lydelse 1987:1255.

15. hur vid kassans upplösning skall förfaras med kassans behållna tillgångar.

Stadgarna får ej utan medgivande av arbetsmarknadsstyrelsen innehålla annat än som angivits i andra stycket.

Bestämmelserna i andra stycket 10 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Avgifter och uttaxering

Erkänd arbetslöshetskassa skall till verksamhetens bedrivande uttaga fasta medlemsavgifter. Dessa skall vara så bestämda att de i förening med andra för verksamheten avsedda inkomster får antagas förslå till betalning av utfästa ersättningar, förvaltningskostnader och övriga kassan åliggande utgifter samt föreskriven fondbildning.

13. hur vid kassans upplösning skall förfaras med kassans behållna tillgångar.

Bestämmelserna i andra stycket 8 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Avgifter och uttaxering m. m.

54 §

En erkänd arbetslöshetskassa skall ta ut fasta medlemsavgifter. Dessa skall vara så bestämda att de i förening med andra inkomster får antas förslå till betalning av kassans förvaltningskostnader samt den betalningsskyldighet som kassan har enligt 57 § och övriga utgifter.

Av en enskilt ansluten medlem får en erkänd arbetslöshetskassa i den fasta medlemsavgiften dessutom ta ut ett belopp som täcker skäliga extra administrationskostnader för medlemskapet.

56 §

Erkänd arbetslöshetskassa skall såsom fond avsätta tillgångar, motsvarande per medlem räknat minst summan av förvaltningskostnader per medlem under det sistförflutna räkenskapsåret och en tredjedel av det genomsnittliga ersättningsbelopp kassan utgivit per ersättningsdag och medlem under det sistförflutna räkenskapsåret, efter avdrag för preliminär skatt, multiplicerat med det genomsnittliga antalet ersättningsdagar per medlem under de fem senaste åren.

Om särskilda skäl föreligger, får arbetsmarknadsstyrelsen föreskriva att såsom fond skall avsättas annat belopp än som följer av första stycket.

Intill dess kassan varit i verksamhet under fem år, skall arbetsmark-

En erkänd arbetslöshetskassas inkomster som inte har använts för löpande utgifter under verksamhetsåret skall användas för sådana utgifter följande verksamhetsår.

En erkänd arbetslöshetskassas eget fria kapital får inte överstiga ett belopp motsvarande 50 kronor per medlem.

nadsstyrelsen årligen bestämma fondens minimibelopp.

Utbetalning av ersättning får ej påbörjas, förrän arbetsmarknadsstyrelsen med hänsyn till kassans tillgångar samt kassans ekonomiska ställning i övrigt lämnat medgivande till det.

Överskott på verksamheten skall tillföras fonden.

Fonden får tas i anspråk endast i den mån kassans inkomster ej förslår till täckande av kassans löpande utgifter.

Kapitalplacering

Fondens tillgångar skall redovisas i en eller flera av följande former

1. obligationer som utfärdats av staten, kommun, Sveriges allmänna hypoteksbank eller Konungariket Sveriges stadshypotekskassa,

2. obligationer som garanterats av staten eller kommun,

3. obligationer eller andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar, som offentligen utbjudits av svenskt bankaktiebolag, Sveriges investeringsbank aktiebolag eller Nordiska investeringsbanken, med undantag av sådana förskrivningar, som medför rätt till betalning först efter utfärdarens övriga fordringsägare (förlagsbevis),

4. andra skuldförbindelser som utfärdats eller garanterats av staten eller kommun eller som utfärdats av riksbanken, bankaktiebolag, sparbank eller central föreningsbank,

5. intill högst en femtedel av fondens tillgångar i skuldförbindelser, för vilka kassan har säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i annan fastighet än industrifastighet eller i tomträtt inom tre fjärdedelar av senast fastställda taxeringsvärde, varvid i taxeringsvärdet på jordbruksfastighet icke

Finansieringsbidrag

57 §⁸

En erkänd arbetslöshetskassa skall för varje medlem som finns i kassan vid utgången av det senast förflutna verksamhetsåret till staten betala

1. för finansiering av statens kostnad för utbetalade arbetslöshetsersättningar ett belopp som motsvarar 35 procent av den under det löpande verksamhetsåret genomsnittligt utbetalade dagpenningen i kassan (finansieringsavgift), och

2. för finansiering av ett för kassorna gemensamt utjämningsbidrag ett belopp som motsvarar tre procent av den gällande högsta dagpenningen (utjämningsavgift).

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om tid och sätt för betalningarna samt om utjämningsbidrag.

⁸ Senaste lydelse 1987:638.

får medräknas taxeringsvärdet på växande skog; dock skall byggnad, för att in-teckning i fastigheten skall godkännas, vara brandförsäkrad i svensk försäkringsanstalt eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i landet, eller

6. med arbetsmarknadsstyrelsens medgivande i fastighet, avsedd för kassans verksamhet, varvid i fråga om brandförsäkring skall gälla vad som anges i 5.

Utan hinder av första stycket får ett belopp, som motsvarar högst en tiondel av fonden, redovisas i andra värdehandlingar än som avses i första stycket 1-6. dock ej i aktier eller andelar i aktiefond.

61 §

Räkenskapsavslutning skall ske för kalenderår.

I balansräkningen skall som skuld upptas ett belopp, som minst motsvarar det för kassan föreskrivna lägsta fondbeloppet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, arbetsmarknadsstyrelsen får utfärda närmare föreskrifter om arbetslöshetskassas löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning samt därvid, om särskilda skäl föreligger, meddela regler som avviker från bokföringslagen (1976:125).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Bestämmelserna i 17 § tillämpas första gången när dagpenning som skall gälla fr. o. m. den 1 januari 1990 bestäms. För perioden den 2 januari - den 31 december 1989 skall dagpenning lämnas med högst 450 kronor och lägst 158 kronor, om inte annat följer av lagen.

För den som vid ikraftträdandet får arbetslöshetsersättning tillsammans med ålderspension gäller 20 och 21 §§ i sin äldre lydelse till dess den pågående ersättningsperioden har gått till ända. För annan försäkrad som vid ikraftträdandet uppstår arbetslöshetsersättning får den då utgående dagpenningen inte sättas ned till följd av bestämmelserna i 20 § första meningen så länge den påbörjade arbetslöshetsperioden pågår.

Vid avstängning i fall som avses i 29 § 1-2 som grundar sig på en händelse som har inträffat före den 1 januari 1989 gäller 30 § i sin äldre lydelse.

De behållna fondmedel som finns hos varje erkänd arbetslöshetskassa när lagen träder i kraft skall lösas upp. Dock får varje kassa av fondmedlen behålla ett belopp motsvarande högst 50 kronor per medlem som eget fritt kapital. Vid upplösningen av de överskjutande fondmedlen skall kassorna i tillämpliga delar följa de föreskrifter som enligt 45 § andra stycket 13 finns i kassans stadgar om hur det vid kassans upplösning skall förfaras med kassans behållna tillgångar.

Lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd¹

dels att 13 § skall upphöra att gälla,

dels att 4, 11, 14-16, 18 och 27 §§ skall ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 13 § skall lyda "Ersättningstidens längd".

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*4 §²

Kontant arbetsmarknadsstöd vid arbetslöshet tillkommer den som

1. har fyllt 20 år,
2. är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete för arbetsgivares räkning minst tre timmar varje arbetsdag och i genomsnitt minst 17 timmar i veckan,
3. är beredd att antaga erbjudet lämpligt arbete under tid för vilken han icke anmält hinder som kan godtagas,
4. är anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen i den ordning som arbetsmarknadsstyrelsen föreskriver,
5. icke kan erhålla lämpligt arbete.

Ersättning enligt denna lag lämnas inte till den som deltar i utbildning om det inte finns särskilda skäl. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad som är särskilda skäl.

Företagare anses arbetslös, när hans personliga verksamhet i rörelsen har upphört annat än tillfälligt, om icke arbetsmarknadsstyrelsen av särskilda skäl föreskriver annat.

11 §

Kontant arbetsmarknadsstöd utgår i form av ett för dag beräknat belopp. Under en kalendervecka får summan av antalet ersatta och arbetade dagar samt *karens- och avstängningsdagar* uppgå till högst fem.

Kontant arbetsmarknadsstöd utgår i form av ett för dag beräknat belopp. Under en kalendervecka får summan av antalet ersatta och arbetade dagar samt avstängningsdagar uppgå till högst fem.

14 §³

Kontant arbetsmarknadsstöd utgår under längst 150 dagar *från det karensvillkoret uppfyllts* (ersättningsperiod), om *ej* annat följer av 15 § sista stycket. Har stödtagaren

Kontant arbetsmarknadsstöd utgår under längst 150 dagar (ersättningsperiod), om *inte* annat följer av 15 § sista stycket. Har stödtagaren uppnått 55 års ålder innan er-

¹ Lagen omtryckt 1982:433.

² Senaste lydelse 1985:503.

³ Senaste lydelse 1984:514.

uppnått 55 års ålder innan ersättningsperioden gått till ända, är perioden i stället 300 dagar. Sedan stödtagaren uppnått 60 års ålder, är ersättningsperioden 450 dagar.

sättningsperioden gått till ända, är perioden i stället 300 dagar. Sedan stödtagaren uppnått 60 års ålder, är ersättningsperioden 450 dagar.

Rätten till kontant arbetsmarknadsstöd upphör vid utgången av månaden före den under vilken den arbetslöse fyller 65 år eller när han dessförinnan börjar uppbära hel ålderspension, hel förtidspension eller helt sjukbidrag enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

15 §⁴

Om arbetslöshet upphör innan ersättningsperioden gått till ända, har stödtagaren, om annat *ej* följer av 16 §, rätt till kontant arbetsmarknadsstöd under återstående antal dagar av perioden vid ny arbetslöshet, även om han då *ej* uppfyller arbetsvillkoret *och karensvillkoret*.

Om arbetslöshet upphör innan ersättningsperioden gått till ända, har stödtagaren, om *inte* annat följer av 16 §, rätt till kontant arbetsmarknadsstöd under återstående antal dagar av perioden vid ny arbetslöshet, även om han då *inte* uppfyller arbetsvillkoret.

Har ersättningsperioden gått till ända men har stödtagaren inom en tid av tolv månader dessförinnan uppfyllt arbetsvillkoret, utgår kontant arbetsmarknadsstöd under ytterligare ersättningsperiod. *Därvid skall dock karensvillkoret ånyo uppfyllas*. Den nya ersättningsperioden räknas från inträdet av den arbetslöshet, då stödtagaren senast uppfyllde arbetsvillkoret.

Har ersättningsperioden gått till ända men har stödtagaren inom en tid av tolv månader dessförinnan uppfyllt arbetsvillkoret, utgår kontant arbetsmarknadsstöd under ytterligare *en* ersättningsperiod. Den nya ersättningsperioden räknas från inträdet av den arbetslöshet, då stödtagaren senast uppfyllde arbetsvillkoret.

För den som regelbundet utför deltidsarbete under tid då han i övrigt är arbetslös får, om det finns särskilda skäl, regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetsmarknadsstyrelsen föreskriva begränsningar i ersättningsrätten.

16 §

Har en sammanhängande tid av tolv månader, *vari icke* inräknas tid som avses i 8 §, förflutit från det stödtagaren senast uppbar kontant arbetsmarknadsstöd, föreligger rätt till sådant stöd vid därefter inträffad arbetslöshet endast om stödtagaren då uppfyller arbetsvillkoret *och karensvillkoret*.

Har en sammanhängande tid av tolv månader, *i vilken inte* inräknas tid som avses i 8 §, förflutit från det stödtagaren senast uppbar kontant arbetsmarknadsstöd föreligger rätt till sådant stöd vid därefter inträffad arbetslöshet endast om stödtagaren då uppfyller arbetsvillkoret.

18 §⁵

Kontant arbetsmarknadsstöd lämnas med 149 kronor per dag.

Kontant arbetsmarknadsstöd lämnas med det belopp som rege-

⁴ Senaste lydelse 1984:514.

⁵ Lydelse enligt lagförslag 2.

ringen för varje år fastställer om inte annat följer av denna lag. Beloppet utgör 158 kronor multiplicerat med det jämförelsetal som anges i 17 § första stycket lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring. Beloppet avrundas till närmaste hela kronotal.

Till den som söker deltidarbete eller i annat fall är arbetslös under del av vecka utgår arbetsmarknadsstöd med det antal ersättningsdagar per vecka som följer av en av regeringen fastställd omräkningstabell.

Arbete som har utförts enligt lagen (1983:1070) om arbete i ungdomslag hos offentliga arbetsgivare skall jämföras med arbete på heltid.

27 §⁶

Är det sannolikt att arbete som avses i 26 § skulle ha varit högst fem dagar eller mer än fem men högst tio dagar eller mer än tio dagar, utgör avstängningstiden fem, tio respektive 20 ersättningsdagar. I avstängningstiden inräknas endast dagar för vilka karenstid skulle ha tillgodoräknats eller kontant arbetsmarknadsstöd skulle ha utgått, om avstängningen inte hade skett, eller dagar under vilka stödtagaren har utfört förvärvsarbete. Den totala avstängningstiden får dock inte överstiga 14, 28 respektive 56 kalenderdagar.

Är det sannolikt att arbete som avses i 26 § skulle ha varit högst fem dagar eller mer än fem men högst tio dagar eller mer än tio dagar, utgör avstängningstiden fem, tio respektive 20 ersättningsdagar. *I fall som avses i 26 § 1–2 utgör dock avstängningstiden tio, 15 respektive 25 ersättningsdagar.* I avstängningstiden inräknas endast dagar för vilka kontant arbetsmarknadsstöd skulle ha utgått, om avstängningen inte hade skett, eller dagar under vilka stödtagaren har utfört förvärvsarbete. Den totala avstängningstiden får dock inte överstiga 14, 28 respektive 56 kalenderdagar. *I fall som avses i 26 § 1–2 får denna tid inte överstiga 28, 42 respektive 70 kalenderdagar.*

Inträffar under avstängningstiden förhållande som avses i 26 §, beräknas ny avstängningstid i enlighet med bestämmelserna i första stycket, om inte den nya avstängningstiden ryms inom den löpande avstängningstiden.

Är det uppenbart att stödtagaren ej vill antaga lämpligt arbete, såsom då stödtagaren vid upprepade tillfällen antingen har avvisat erbjudet sådant arbete eller lämnat sitt arbete frivilligt utan giltig anledning, skall stödtagaren vara avstängd till dess han eller hon utfört förvärvsarbete under 20 dagar.

Avstängningstiden räknas från den dag då det förhållande som anges i 26 § inträffat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Bestämmelserna i 18 § första stycket tillämpas första gången när det

⁶ Senaste lydelse 1984:514.

stödbelopp som skall gälla fr. o. m. den 1 januari 1990 bestäms. För perioden den 2 januari—den 31 december 1989 skall kontant arbetsmarknadsstöd lämnas med 158 kronor per dag.

Vid avstängning i fall som avses i 26 § 1–2 som grundar sig på en händelse som har inträffat före den 1 januari 1989 gäller 27 § i sin äldre lydelse.

Prop. 1987/88:114
Bilaga 4

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1988-03-07

Närvarande: justitierådet Mannerfelt, regeringsrådet Palm, justitierådet Freyschuss.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 18 februari 1988 har regeringen på hemställen av statsrådet Thalén beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,
2. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,
3. lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter,
4. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,
5. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Lars Johan Eklund, åtföljd av departementssekreteraren Peter Strömberg såsom sakkunnigt biträde.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

I 4 § andra stycket i förslaget till lag om ändring i lagen om arbetslöshetsförsäkring och 4 § andra stycket i förslaget till ändring i KAS-lagen anges att ersättning enligt berörd lag inte lämnas till den som deltar i utbildning om det inte finns särskilda skäl. Därtill fogas föreskriften att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad som är särskilda skäl. Då ifrågasatt ämne – med hänsyn till arbetslöshetskassornas reella framtida roll av förmedlare av statsbidrag (jfr betr. en något tveksam inställning i saken Strömberg, Normgivningsmakten enligt 1974 års regeringsform, 1983, s. 139 och supplement, 1985, s. 16) synes vara av sådan art att det i och för sig faller inom regeringens s. k. restkompetens enligt 8 kap. 13 § regeringsformen, torde någon anmärkning ej vara att rikta mot de nämnda föreskrifternas uppläggning. Avfattningen av andra meningens synes dock lämpligen kunna ske enligt följande: "Närmare föreskrifter om tillämpningen av denna bestämmelse meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer."

En viktig konsekvens av de föreslagna reformerna på arbetslöshetsförsäkringens område är att den fondbildning, som nu ingår i de erkända arbetslöshetskassornas ekonomiska system, skall upphöra och att fondmedlen, med mindre undantag, skall överföras till de organisationer som enligt kassornas stadgar skulle vara de utskiftningsberättigade för det fall att kassorna helt hade upplösts. Lagrådet finner denna lösning med dess anknytning till stadgarna vara godtagbar från formella synpunkter, oavsett att medlen i realiteten i väsentlig mån härrör från andra källor. Sedan är det en sak för sig att man kan tänka sig att förbruka fonderna genom att låta fondmedlen ingå i kassornas allmänna rörelse och därmed minska behovet av statsbidrag den närmaste tiden. Men en sådan linje är det inte lagrådets sak att förespråka ty då är man inne på rent politiska överväganden.

Lagrådet vill vidare ifrågasätta det berättigade i att enligt 54 § andra stycket förslaget till ändring i lagen om arbetslöshetsförsäkring enskilt

ansluten medlem i en erkänd arbetslöshetskassa får åläggas särskild avgift till täckande av extra administrationskostnader. Visserligen får någon ekstrakostnad förutsättas för sådana fall, låt vara väsentligen försumbar, men den allmänt gällande likabehandlingsprincipen talar starkt för att alla medlemmar i kassorna bör behandlas på samma sätt, särskilt som, enligt vad ovan sagts, kassornas framtida roll blir att vara förmedlare av statsbidrag; viss kassas förbindelse med en eller annan organisation – vartill en enskilt ansluten kassamedlem ej har anknytning – synes för framtiden, särskilt efter det tilltänkta mönstret för fondupplösning, böra fränkännas betydelse.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 10 mars 1988

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Gustafsson, Leijon, Peterson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Johansson, Hulterström, Lindqvist, G. Andersson, Thalén

Föredragande: statsrådet Thalén

Proposition med förslag till ändring i lagen (1973: 370) om arbetslöshetsförsäkring, m. m.

1 Anmälan av lagrådsyttrande

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande (beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 18 februari 1988) över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1973: 370) om arbetslöshetsförsäkring,
2. lag om ändring i lagen (1973: 371) om kontant arbetsmarknadsstöd,
3. lag om ändring i lagen (1981: 691) om socialavgifter,
4. lag om ändring i lagen (1973: 370) om arbetslöshetsförsäkring,
5. lag om ändring i lagen (1973: 371) om kontant arbetsmarknadsstöd.

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Lagrådet har anfört synpunkter på förslagen i tre olika hänseenden, nämligen i fråga om arbetslöshetsersättning vid studier, upplösningen av arbetslöshetskassornas fonder och enskilt anslutna medlemmars avgifter till arbetslöshetskassorna.

När det gäller den föreslagna regleringen av ersättningsrätten vid studier i 4 § andra stycket i lagen om arbetslöshetsförsäkring och i lagen om kontant arbetsmarknadsstöd har lagrådet föreslagit att bestämmelsernas andra mening borde avfattas enligt följande: "Närmare föreskrifter om tillämpningen av denna bestämmelse meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer." Jag godtar den av lagrådet förordade förbättringen av lagtexten. Andra meningen i 4 § andra stycket i såväl lagen om arbetslöshetsförsäkring som lagen om kontant arbetsmarknadsstöd bör därför utformas i enlighet med lagrådets förslag.

I fråga om den föreslagna ordningen för upplösning av arbetslöshetskassornas fonder kan konstateras att lagrådet har ansett förslaget godtagbart från formella synpunkter. Mot den bakgrunden instämmer jag i lagrådets egen uppfattning, nämligen att det inte kan anses vara lagrådets sak att förespråka en annan saklig lösning.

Vad slutligen gäller lagrådets erinringar mot förslaget att i 54 § andra stycket lagen om arbetslöshetsförsäkring reglera möjligheten för arbetslöshetskassorna att av enskilt anslutna medlemmar i den fasta medlemsavgiften ta ut ett belopp som täcker skäliga extra administrationskostnader för medlemskapet vill jag anföra följande. Lagrådet har, främst under åbero-

pande av en allmänt gällande likabehandlingsprincip, ifrågasatt det berättigade i att enskilt anslutna medlemmar skall få åläggas en särskild avgift till täckande av extra administrationskostnader för medlemskapet. Den föreslagna bestämmelsen ger emellertid enligt min mening inte utrymme för arbetslöshetskassorna att i avgiftshänseende utsätta medlemmarna för någon oberättigad särbehandling. Innebörden av bestämmelsen är endast att kassorna ges en möjlighet att av en viss kategori medlemmar, nämligen de som är enskilt anslutna, kunna ta ut en avgift som täcker även de extra kostnader som faktiskt är förknippade med denna medlemsgrupp. Ett exempel på en sådan kostnad är kostnaden för information till denna medlemsgrupp, som inte kan informeras via den kassan närstående fackliga organisationens medlemstidning. Det är alltså denna typ av extra administrationskostnader som enligt min mening bör kunna få utkrävas av de enskilt anslutna medlemmarna förutom kostnader för den särskilda aviseringen om när och med vilket belopp medlemsavgiften skall erläggas. Visserligen kan härigenom uppstå en särbehandling av vissa medlemmar i en arbetslöshetskassa. Men denna särbehandling är inte ett utslag av något godtycke utan grundar sig på för denna medlemsgrupp faktiskt föreliggande särskilda, extra kostnader. Jag kan därför inte dela lagrådets ifrågasättande av denna regel.

Med det anförda föreslår jag att bestämmelsen i 54 § andra stycket lagen om arbetslöshetsförsäkring genomförs.

I lagförslagen bör göras en del ändringar av språklig och redaktionell natur i förhållande till de remitterade förslagen.

2 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. anta de av lagrådet granskade lagförslagen med vidtagna ändringar,
2. godkänna att regeringen fr. o. m. år 1990 årligen får anpassa nivåerna på utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering till löneutvecklingen för vuxna arbetare inom egentlig industri,
3. godkänna vad jag har föreslagit i fråga om statsbidrag till de erkända arbetslöshetskassorna, permitteringslöneersättningen, det kontanta arbetsmarknadsstödet samt utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering,
4. medge att riksförsäkringsverket får disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret om högst 1 000 000 000 kr. för statsbidrag till de erkända arbetslöshetskassorna och till permitteringslöneersättningen,
5. godkänna att statsbidragen till de erkända arbetslöshetskassorna och till permitteringslöneersättningen får betalas ut samtidigt som ersättning betalas ut från resp. stödsystem,
6. godkänna de riktlinjer beträffande utjämningsbidrag till erkända arbetslöshetskassor som jag har förordat,

7. godkänna att permitteringslöneersättningen höjs fr. o. m. den 1 juli 1988 till 375 kr. per dag resp. 290 kr. per dag vid väderpermittering.

8. godkänna att antalet statsbidragsberättigade ersättningsdagar vid väderpermittering ökas med 20 till högst 45 fr. o. m. den 1 juli 1988,

9. med ändring i förhållande till regeringens förslag i prop. 1987/88: 100 bil. 12 till *Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag* för budgetåret 1988/89 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 832 152 000 kr.

3 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

	Sid.
Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	3
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 februari 1988	19
1 Inledning	19
2 Arbetslöshetsersättningen	21
2.1 Allmän bakgrund	21
2.2 Dagpenning- och kompensationsnivån	24
2.2.1 Dagpenningnivån	24
2.2.2 Kompensationsnivån	27
2.3 Ersättningsregler	30
2.3.1 Karensdagarna	30
2.3.2 Avstängning	31
2.3.3 Ersättning vid studier	33
2.4 Statsbidrag, finansiering av statens utgifter samt medlemsavgifter m. m.	35
2.4.1 Statsbidrag	35
2.4.2 Finansiering av statens utgifter	38
2.4.3 Medlemsavgifter m. m.	40
2.5 Arbetslöshetskassornas fonder	44
3 Administrationen av KAS	48
4 Permitteringslöncersättningssystemet	50
4.1 Allmän bakgrund	50
4.1.1 Ersättningsnivån	51
4.1.2 Regeländringar avseende väderpermittering	51
4.1.3 Förenklade utbetalningsrutiner	52
5 Kostnader	53
6 Upprättade lagförslag	54
7 Hemställan	54
8 Beslut	55
<i>Bilaga 1</i> Sammanfattning av a-kassekommitténs delbetänkande (Ds A 1987: 4) Arbetslöshetsförsäkringen – högsta dagpenning och finansiering	56
<i>Bilaga 2</i> Sammanfattning av a-kassekommitténs slutbetänkande (SOU 1987: 56) Ekonomiskt stöd till arbetslösa – översyn av vissa villkor	61
<i>Bilaga 3</i> Sammanfattning av riksrevisionsverkets rapport (RRV Dnr 1986: 1298) Permitteringslön	67
<i>Bilaga 4</i> Lagrådsremissens lagförslag	72
Utdrag ur lagrådets protokoll den 7 mars 1988	87
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 10 mars 1988 ...	89
1. Anmälan av lagrådsyttrande	89
2. Hemställan	90
3. Beslut	91